

Fremsat den 4. oktober 2017 af kirkeministeren (Mette Bock)

Forslag

til

Lov om trossamfund uden for folkekirken

Kapitel 1

Definition af trossamfund

§ 1. Ved trossamfund forstås i denne lov et fællesskab, hvis medlemmer samles om en tro på magter, som står over mennesker og naturlove, efter udformede læresætninger og ritualer.

Kapitel 2

Trossamfunds grundlæggende frihed og rettigheder

§ 2. Trossamfund kan frit dannes med ethvert lovligt formål.

§ 3. Et trossamfund har ret til at udøve sin religion, herunder ved overholdelse af religiøse ritualer og skikke samt religiøs undervisning, såfremt der ikke herved opfordres til eller foretages noget, der strider mod bestemmelser fastsat ved lov eller i medfør af lov.

§ 4. Et trossamfund har ret til at udpege personer til at varetage et forkynderembede, rituel ledelse eller tilsvarende.

§ 5. Et trossamfund har ret til at opføre religiøse bygninger. Dette forudsætter, at betingelserne i den øvrige lovgivning om bygningsmæssige krav m.v. er opfyldt.

§ 6. Et trossamfund kan efter ansøgning til kirkeministeren få tilladelse til at anlægge og drive egne begravelsespladser.

Stk. 2. En ansøgning i henhold til stk. 1 skal ledsages af en vedtægt om bestyrelse, tilsyn og benyttelse m.v. af begravelsespladsen, herunder oplysninger om de særlige forhold der gør sig gældende i henseende til gravstedernes udformning og beståen. Vedtægten skal godkendes af kirkeministeren. En tilladelse til anlæg af begravelsesplads forudsætter endvidere, at det pågældende areal er erklæret egnet til anlæg af begravelsesplads af Styrelsen for Patientsikkerhed.

Stk. 3. Kirkeministerens tilladelse efter stk. 1 kan bl.a. betinges af, at der stilles sikkerhed for begravelsespladsens

vedligeholdelse. Sikkerhedens art og størrelse fastsættes af kirkeministeren.

Stk. 4. Kirkeministeren fastsætter nærmere regler om oprettelse af begravelsespladser for trossamfund.

Kapitel 3

Anerkendelse

§ 7. Et trossamfund kan registreres som anerkendt trossamfund, såfremt det:

- 1) har mindst 50 myndige medlemmer, der enten har fast bopæl i Danmark eller dansk indfødsret, og
- 2) ikke opfordrer til eller foretager noget, der strider mod bestemmelser i lov eller bestemmelser fastsat i medfør af lov.

Stk. 2. Anmodning om anerkendelse skal indeholde følgende oplysninger:

- 1) Navn og hjemsted for trossamfundet.
- 2) Antal myndige medlemmer af trossamfundet.
- 3) Trossamfundets vedtægter.
- 4) Navn og adresse på den kontaktperson, der er ansvarlig i forhold til Trossamfundsregistret.
- 5) En tekst, som udtrykker, beskriver eller henviser til trossamfundets grundlaget eller læretraditionen i trossamfundets religion.
- 6) Dokumentation eller beskrivelse af trossamfundets centrale ritualer.
- 7) Det seneste årsregnskab, som skal være revideret og give et retvisende billede af trossamfundets økonomiske forhold.

Stk. 3. Kirkeministeriet kan ved besøg hos trossamfundet anmode om at få forelagt en fortegnelse over trossamfundets myndige medlemmer, såfremt der skønnes at være et behov herfor.

Stk. 4. Anerkendelsen indføres i Trossamfundsregistret, der henhører under Kirkeministeriet.

§ 8. Et trossamfund, der omfatter flere menigheder, forsamlinger eller kredse m.v., kan ved anmodning om aner-

kendelse indgive en fortegnelse over disse med angivelse af betegnelse, hjemsted, organisationsforhold og økonomiske forhold.

Stk. 2. De menigheder, forsamlinger eller kredse m.v., der er nævnt i stk. 1, anses for anerkendte som en del af trossamfundets anerkendelse, såfremt de opfylder den betingelse, der er anført i § 7, stk. 1, nr. 2.

Stk. 3. Menigheder, forsamlinger og kredse m.v., der angiver at være en del af et anerkendt trossamfund, kan ikke opnå selvstændig anerkendelse.

§ 9. Et anerkendt trossamfunds rettigheder og forpligtelser i henhold til bestemmelserne i kapitel 5 indtræder fra det tidspunkt, hvor anerkendelsen er indført i Trossamfundsregistret, jf. § 7, stk. 4.

§ 10. Anerkendelsen af et trossamfund ophører, hvis trossamfundet anmoder herom, eller hvis anerkendelsen tilbagekaldes, jf. § 22.

§ 11. Kirkeministeren fastsætter nærmere regler om kravene til anmodning om anerkendelse, herunder om anvendelse af den digitale løsning, som Kirkeministeriet stiller til rådighed (digital selvbetjening), samt om indretning og førelse af Trossamfundsregistret og om meddelelse af oplysninger fra registret.

Kapitel 4

Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund

§ 12. Kirkeministeren nedsætter et rådgivende udvalg vedrørende trossamfund. Udvalget består af fire medlemmer, der besidder sagkundskab indenfor henholdsvis religionshistorie, religionssociologi, teologi og retsvidenskab.

Stk. 2. Udvalgets medlemmer udpeges for fire år ad gangen.

Stk. 3. Udvalget vælger selv sin formand.

§ 13. Kirkeministeren anmoder Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund om at afgive indstilling i sager vedrørende anerkendelse af trossamfund. Kirkeministeren er ikke bundet af udvalgets indstillinger.

Stk. 2. Kirkeministeren kan anmode Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund om at afgive udtalelse i andre spørgsmål, hvor kirkeministeren skønner, at en sagkyndig udtalelse kan have væsentlig betydning.

§ 14. Kirkeministeren fastsætter nærmere regler for Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfunds virksomhed.

Kapitel 5

Vielsesbemyndigelse m.v.

§ 15. Kirkeministeren kan efter ansøgning fra et anerkendt trossamfund bemyndige en myndig person i trossamfundet til at forrette vielser, jf. § 17, stk. 2, i lov om ægteskabs indgåelse og opløsning.

Stk. 2. Vielsesbemyndigelse, jf. stk. 1, kan enten gives til at foretage en enkelt vielse eller som en stående bemyndigelse til at foretage vielser.

Stk. 3. I forbindelse med ansøgningen skal trossamfundet meddele de relevante oplysninger om den person, der ønskes bemyndiget, jf. § 16.

Stk. 4. Ved ansøgning efter stk. 1 vedlægges trossamfundets vielsesritual. Af ritualet skal det fremgå, at de to personer, der indgår ægteskab, ved samtidigt møde på spørgsmål fra vielsesforretteren skal erklære at ville ægte hinanden og derpå af vielsesforretteren forkyndes at være ægtefolk. Det skal endvidere fremgå eller bekræftes, at vielsen sker i overværelse af mindst to vidner.

Stk. 5. Vielsesritualet må ikke indeholde særlige betingelser for ægteskabet, som strider mod dansk rets regler om myndige personers selvbestemmelsesret, eller som indeholder forskelsbehandling på grund af køn.

Stk. 6. Nærmere regler om fremgangsmåden ved vielse i de anerkendte trossamfund fastsættes af kirkeministeren.

§ 16. Som udøver af offentlig myndighed skal en vielsesforretter

- 1) have arbejdstilladelse eller være fritaget fra krav om arbejdstilladelse,
- 2) besidde de kvalifikationer, herunder tilstrækkelig beherskelse af dansk sprog, som er nødvendige for at kunne varetage de myndighedsfunktioner, der er forbundet med at forrette vielser, og
- 3) udvise en adfærd, der ikke gør den pågældende uegnet eller uværdig til at udøve offentlig myndighed.

Stk. 2. Kirkeministeren fastsætter nærmere regler om sprogkrav til vielsesforretteren.

§ 17. Tildeling af vielsesbemyndigelse skal betinges af, at vielsesforretteren inden 6 måneder efter tildelingen af bemyndigelsen gennemfører et kursus i dansk familieret, frihed og folkestyre. Fristen på 6 måneder kan efter ansøgning forlænges ved lovligt forfald. Kirkeministeriet kan fritage vielsesforretteren for at deltage i kurset, hvis vielsesforretteren har et tilsvarende dokumenteret kendskab til dansk familieret, frihed og folkestyre.

Stk. 2. Kurset finansieres gennem brugerbetaling.

Stk. 3. Kirkeministeren fastsætter efter aftale med udlændinge- og integrationsministeren nærmere regler om kurset, herunder regler om ansøgningsprocedure, betingelser og vilkår for lovligt forfald, regnskab og opkrævning af gebyr, udstedelse af kursusbevis og betingelser for fritagelse for kurset.

§ 18. Forinden en person bemyndiges til at forrette vielser, skal den pågældende afgive en erklæring om samvittighedsfuldt at ville overholde dansk lovgivning, herunder de gældende regler for vielse efter lov om ægteskabs indgåelse og opløsning.

§ 19. En stående vielsesbemyndigelse bortfalder, hvis

- 1) trossamfundet anmoder herom,
- 2) vielsesforretteren fratræder sin stilling i trossamfundet, eller
- 3) vielsesforretteren ikke længere har ret til at arbejde i Danmark, jf. § 16, stk. 1, nr. 1.

Stk. 2. Kirkeministeren kan tilbagekalde en vielsesbemyndigelse, hvis den bemyndigede ikke længere opfylder de be-

tingelser, der er anført i § 16, stk. 1, nr. 2 og 3, eller kravet i § 17 om gennemførelse af kursus i dansk familieret, frihed og folkestyre.

Stk. 3. Kirkeministeren kan endvidere tilbagekalde en vielsesbemyndigelse, såfremt den bemyndigede ikke i udøvelsen af sin funktion overholder dansk lovgivning, herunder de regler, der gælder for vielser efter lov om ægteskabs indgåelse og opløsning.

Kapitel 6

Tilsyn og tilbagekaldelse af anerkendelse

§ 20. Et anerkendt trossamfund skal meddele oplysninger til Trossamfundsregistret om ændringer i de forhold, der er anført i § 7, stk. 2, nr. 1-4, samt om væsentlige ændringer i de forhold, der er anført i § 7, stk. 2, nr. 5 og 6.

Stk. 2. Hvert tredje år indkalder Kirkeministeriet oplysninger fra alle anerkendte trossamfund om, hvorvidt der er sket ændringer i de forhold, der er anført i § 7, stk. 2, nr. 1-6.

Stk. 3. Skønnes det nødvendigt, kan Kirkeministeriet endvidere ved besøg hos trossamfund anmode om at få forelagt en fortegnelse over et trossamfunds myndige medlemmer.

§ 21. Et anerkendt trossamfund skal hvert år udarbejde og indsende det seneste årsregnskab til Kirkeministeriet med henblik på offentliggørelse på Trossamfundsregistrets hjemmeside.

Stk. 2. Kirkeministeren fastsætter nærmere regler om regnskabs udformning, revision, indsendelse, offentliggørelse m.v., herunder om anvendelse af den digitale løsning, som Kirkeministeriet stiller til rådighed (digital selvbetjening), samt frister herfor.

§ 22. Opfylder et anerkendt trossamfund ikke længere betingelserne for anerkendelse, eller overholder trossamfundet ikke de forpligtelser, der er fastsat i denne lov, kan kirkeministeren tilbagekalde anerkendelsen.

Stk. 2. Har trossamfundet i forbindelse med den manglende opfyldelse af de fastsatte forpligtelser udvist svig, tilbagekalder kirkeministeren anerkendelsen af trossamfundet.

Stk. 3. I andre tilfælde end dem, der er nævnt i stk. 2, skal trossamfundet have en frist på højst seks måneder til at afhjælpe den manglende opfyldelse af trossamfundets forpligtelser, såfremt sådan afhjælpning er mulig.

Kapitel 7

Ministerialbogsføring

§ 23. Ministerialbogsføring i forbindelse med navngivning, navneændring, vielse og udstedelse af navne-, dåbs- og vielsesattest i de trossamfund, der er anerkendt ved kongelig resolution før den 1. januar 1970, ophører.

Kapitel 8

Ikrafttrædelsen m.v.

§ 24. Loven træder i kraft den 1. januar 2018, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Lovens §§ 23 og 27 træder i kraft den 1. januar 2023. Indtil §§ 23 og 27 træder i kraft, er det kun de trossamfund, der er anerkendt ved kongelig resolution før den 1. januar 1970, der kan føre ministerialbøger og udstede navne-, dåbs- og vielsesattester, ligesom bestemmelsen om anerkendte trossamfund i § 18 i navneloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1816 af 23. december 2015, kun finder anvendelse for disse trossamfund.

Stk. 3. De ved denne lovs ikrafttræden anerkendte eller godkendte trossamfund anses for anerkendte trossamfund, såfremt de opfylder de betingelser, der er nævnt i § 7, stk. 1.

Stk. 4. De ved denne lovs ikrafttræden meddelte vielsesbemyndigelser til præster i de anerkendte og godkendte trossamfund er fortsat gældende.

Stk. 5. Funktionsperioden for Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund begynder den 1. januar 2019.

Stk. 6. § 26 træder i kraft den 1. januar 2019.

Stk. 7. Regler udstedt i medfør af § 16, stk. 1, nr. 3, § 17, stk. 2, og § 20, stk. 3, 3. pkt., i lov om ægteskabs indgåelse og opløsning, jf. lovbekendtgørelse nr. 1818 af 23. december 2015, forbliver i kraft, indtil de ophæves eller afløses af regler udstedt i medfør af denne lov.

§ 25. Kirkeministeren fremsætter forslag om revision af loven i folketingsåret 2021-22.

Kapitel 9

Ændringer af anden lovgivning

§ 26. I ligningsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1162 af 1. september 2016, som ændret bl.a. ved § 2 i lov nr. 1553 af 13. december 2016 og senest ved § 12 i lov nr. 688 af 8. juni 2017, foretages følgende ændringer:

1. I § 8 A, stk. 2, indsættes som 4.-6. pkt.:

»For trossamfund, som søger om godkendelse, jf. stk. 3, på baggrund af det religiøse virke, er det endvidere en betingelse, at de er registreret som anerkendt trossamfund efter lov om trossamfund uden for folkekirken eller tilsvarende regler i et andet EU- eller EØS-land. For menigheder, forsamlinger og kredse m.v., som søger om godkendelse, jf. stk. 3, på baggrund af det religiøse virke, er det en betingelse, at de er anerkendt som en del af et trossamfunds anerkendelse efter lov om trossamfund uden for folkekirken eller tilsvarende regler i et andet EU- eller EØS-land. 5. pkt. gælder dog ikke for valgmenigheder, som er anerkendt efter lov om valgmenigheder.«

2. I § 12, stk. 3, indsættes som 5.-7. pkt.:

»For trossamfund, som søger om godkendelse, jf. stk. 4, på baggrund af det religiøse virke, er det endvidere en betingelse, at de er registreret som anerkendt trossamfund efter lov om trossamfund uden for folkekirken eller tilsvarende regler i et andet EU- eller EØS-land. For menigheder, forsamlinger og kredse m.v., som søger om godkendelse, jf. stk. 4, på baggrund af det religiøse virke, er det en betingelse, at de er anerkendt som en del af et trossamfunds anerkendelse efter lov om trossamfund uden for folkekirken eller tilsvarende regler i et andet EU- eller EØS-land. 6. pkt. gæl-

der dog ikke for valgmenigheder, som er anerkendt efter lov om valgmenigheder.«

§ 27. I navneloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1816 af 23. december 2015, foretages følgende ændring:

1. I § 18 udgår »eller i et anerkendt trossamfund«.

§ 28. I lov om ægteskabs indgåelse og opløsning, jf. lovbekendtgørelse nr. 1818 af 23. december 2015, som ændret ved lov nr. 1729 af 27. december 2016, § 1 i lov nr. 81 af 24. januar 2017 og § 1 i lov nr. 550 af 30. maj 2017, foretages følgende ændringer:

1. I § 16, stk. 1, nr. 1, indsættes efter »denne,«: »og«.

2. I § 16, stk. 1, nr. 2, ændres »vedkommende trossamfund,« til: »vedkommende trossamfund.«

3. § 16, stk. 1, nr. 3, ophæves.

4. § 16, stk. 3-8, og § 20, stk. 3, 2. og 3. pkt., ophæves.

5. I § 17, stk. 2, ændres »særligt bemyndiget dertil« til: »bemyndiget hertil efter kapitel 5 i lov om trossamfund uden for folkekirken«.

§ 29. I lov om begravelse og ligbrænding, jf. lovbekendtgørelse nr. 906 af 25. juni 2013, foretages følgende ændring:

1. § 16, stk. 2, ophæves.

Stk. 3-5 bliver herefter stk. 2-4.

Kapitel 10

Territoriale gyldighedsområde

§ 30. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kongelig anordning sættes helt eller delvis i kraft for Grønland med de ændringer, som de grønlandske forhold tilsiger.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Indholdsfortegnelse

1. *Indledning*
 - 1.1. *Den overordnede baggrund for lovforslaget*
 - 1.2. *Hovedlinjer i lovforslagets historiske baggrund*
 - 1.3. *Nugældende regulering af godkendelse og vielsesbemyndigelse*
2. *Lovforslagets indhold*
 - 2.1. *Definition af trossamfund*
 - 2.1.1. *Gældende ret*
 - 2.1.2. *Trossamfundsudvalgets overvejelser og forslag*
 - 2.1.3. *Kirkeministeriets overvejelser og lovforslagets udformning*
 - 2.2. *Trossamfunds grundlæggende friheder og rettigheder*
 - 2.2.1. *Gældende ret*
 - 2.2.1.1. *Grundlovens § 67*
 - 2.2.1.2. *Artikel 9 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK)*
 - 2.2.1.3. *EMRK artikel 11*
 - 2.2.1.4. *Forbud mod diskrimination*
 - 2.2.1.4.1. *Grundlovens § 70*
 - 2.2.1.4.2. *EMRK artikel 14*
 - 2.2.1.4.3. *FN's Konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder*
 - 2.2.2. *Trossamfundsudvalgets overvejelser og forslag*
 - 2.2.3. *Kirkeministeriets overvejelser og lovforslagets udformning*
 - 2.3. *Anerkendelse af trossamfund*
 - 2.3.1. *Gældende ret*
 - 2.3.2. *Trossamfundsudvalgets overvejelser og forslag*
 - 2.3.3. *Kirkeministeriets overvejelser og lovforslagets udformning*
 - 2.4. *Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund*
 - 2.4.1. *Gældende ret*
 - 2.4.2. *Trossamfundsudvalgets overvejelser og forslag*
 - 2.4.3. *Kirkeministeriets overvejelser og lovforslagets udformning*
 - 2.5. *Vielsesbemyndigelse m.v.*
 - 2.5.1. *Gældende ret*
 - 2.5.2. *Trossamfundsudvalgets overvejelser og forslag*
 - 2.5.3. *Kirkeministeriets overvejelser og lovforslagets udformning*
 - 2.6. *Skatte- og afgiftsmæssige forhold*
 - 2.6.1. *Gældende ret*
 - 2.6.2. *Trossamfundsudvalgets overvejelser og forslag*
 - 2.6.3. *Kirkeministeriets overvejelser og lovforslagets udformning*
 - 2.7. *Opholdstilladelse for forkyndere mfl.*
 - 2.7.1. *Gældende ret*
 - 2.7.2. *Trossamfundsudvalgets overvejelser og forslag*
 - 2.7.3. *Kirkeministeriets overvejelser og lovforslagets udformning*
 - 2.8. *Tilsyn, donationer og tilbagekaldelse af anerkendelse*
 - 2.8.1. *Gældende ret*
 - 2.8.1.1. *Donationer*
 - 2.8.1.2. *Tilbagekaldelse*
 - 2.8.1.3. *Trossamfundsudvalgets overvejelser og forslag*
 - 2.8.2. *Overvejelser i arbejdsgruppe om større gennemsigtig med udenlandske donationer til trossamfund m.v.*
 - 2.8.3. *Kirkeministeriets overvejelser og lovforslagets udformning*
 - 2.9. *Afskaffelse af ministerialbogsføringen*
 - 2.9.1. *Gældende ret*
 - 2.9.2. *Trossamfundsudvalgets overvejelser og forslag*
 - 2.9.3. *Kirkeministeriets overvejelser og lovforslagets udformning*
3. *Forholdet til persondataloven*

4. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige
5. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.
6. Administrative konsekvenser for borgerne
7. Miljømæssige konsekvenser
8. Forholdet til EU-retten
9. Hørte myndigheder og organisationer m.v.
10. Sammenfattende skema

1. Indledning

Religionsfriheden hører til blandt de klassiske frihedsrettigheder til beskyttelse af det enkelte menneskes tanke- og trosfrihed.

Religionsfriheden er beskyttet i grundlovens § 67. Religionsfriheden er endvidere beskyttet gennem internationale traktater, som Danmark har tilsluttet sig. Det gælder artikel 18 i FN's Konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder (1966) samt artikel 9 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (1950). Sidstnævnte blev i 1992 med Lov om Den Europæiske Menneskerettighedskonvention inkorporeret i dansk ret og gælder dermed umiddelbart i dansk ret.

Religionsfrihed indebærer grundlæggende frihed til at vælge, dyrke og manifestere sin egen religion uden offentlig indblanding, herunder gennem oprettelse og drift af trossamfund. Denne frihed er efter grundlovens § 67 kun begrænset ved, at religionsudøvelsen ikke må stride imod »sædeligheden og den offentlige orden«, ligesom det følger af grundlovens § 70, at man ikke på grund af sin religion kan blive fritaget fra at opfylde sine almindelige borgerpligter efter lovgivningen. Det følger desuden af praksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol vedrørende artikel 9 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, at staten har en vis positiv forpligtelse til at beskytte religionsfriheden, herunder imod indgreb fra private.

I grundloven omtales religiøse spørgsmål i §§ 4, 6 og 66-70.

Grundlovens § 4 stadfæster den evangelisk-lutherske kirke som den danske folkekirke, der som sådan understøttes af staten. Grundloven tildeler den danske folkekirke en særlig status.

For så vidt angår trossamfundene uden for folkekirken, er der ikke gennemført en samlet lovgivning, sådan som grundlovens § 69 ellers lægger op til. Af bestemmelsen fremgår det, at de fra folkekirken afvigende trossamfunds forhold ordnes ved lov. Den manglende lovregulering indebærer, at forhold for trossamfundene uden for folkekirken kun er sporadisk reguleret i forskellige love, hvilket kan gøre det svært at gennemskue, hvilke rettigheder og pligter trossamfund og deres medlemmer har. Dette, sammenholdt med at der gennem de senere år er sket en markant stigning i antallet af godkendte trossamfund, har affødt en forøget diskussion om trossamfunds rettigheder og pligter og dermed aktualiseret et behov for en mere sammenhængende lovregulering om trossamfundenes forhold.

Formålet med lovforslaget er derfor at skabe klare regler for en sammenhængende lovregulering af trossamfundenes

forhold for derved at skabe et bedre overblik og en større gennemsigtighed i forhold til lovgivningen.

Med lovforslaget foreslås en definition af begrebet 'trossamfund'. Dette er nødvendigt i forhold til at fastlægge, hvem loven gælder for.

I den nugældende praksis anvendes begreberne 'anerkendte' og 'godkendte' trossamfund. De anerkendte trossamfund er anerkendt ved kgl. resolutioner inden 1970. Med ægteskabslovens ikrafttræden i 1970 ændrede man denne praksis. Herefter anvendte man begrebet godkendte trossamfund. Retsvirkningerne for de to grupper adskiller sig væsentligst ved, at de anerkendte trossamfund har adgang til at føre ministeralbøger. Med dette lovforslag foreslås sondringen mellem disse to grupper ophævet, og det foreslås, at terminologien 'anerkendte trossamfund' anvendes generelt.

Derudover foreslås det, at trossamfunds grundlæggende frihed og rettigheder lovfæstes. Disse er på en række områder allerede iagttaget i nugældende lovgivning og praksis, herunder trossamfunds muligheder for at opføre religiøse bygninger og anlægge og drive egne begravelsespladser samt muligheden for at ansøge om vielsesbemyndigelse til en eller flere præster eller tilsvarende forkyndere i trossamfundet.

I lovforslagets kapitel 3 fastsættes betingelserne for anerkendelse af trossamfund. Forslagene har taget udgangspunkt i og er i vidt omfang en videreførelse af den mangeårige administrative praksis for godkendelse af trossamfund. Denne praksis er beskrevet i Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfunds 'Vejledende retningslinjer til Godkendelse som trossamfund eller menighed'.

Med lovforslagets kapitel 4 foreslås det endvidere, at Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund, der siden 1998 har rådgivet skiftende ressortministre om godkendelse af nye trossamfund, lovfæstes, således at udvalgets sammensætning og funktion fremgår direkte af loven.

Med lovforslagets kapitel 5 foreslås det, at bestemmelserne om vielsesbemyndigelse til forkyndere i andre trossamfund flyttes fra lov om ægteskabs indgåelse og opløsning til den nye trossamfundslov. Samtidig tydeliggøres det, hvem der kan ansøge om vielsesbemyndigelse, hvilke betingelser vedkommende skal opfylde, og i hvilke tilfælde en vielsesbemyndigelse kan tilbagekaldes.

Som noget nyt foreslås det, at der indføres en række bestemmelser om tilsyn – herunder med trossamfundenes økonomi – og om tilbagekaldelse af et trossamfunds anerkendelse. Mulighed for tilbagekaldelse af et trossamfunds anerkendelse har hidtil beroet på almindelige forvaltningsretlige grundsætninger, men foreslås med lovforslagets § 22 lovfæstet.

1.1. Den overordnede baggrund for lovforslaget

På baggrund af det i afsnit 1 nævnte behov for at drøfte en mere sammenhængende lovregulering af trossamfundenes forhold offentliggjorde den daværende regering i december 2014, at man havde nedsat et trossamfundsudvalg, der skulle foretage en gennemgang af den gældende lovgivning for andre trossamfund end folkekirken og overveje behovet for og komme med forslag til en samlet lovregulering heraf. I 'Kommissorium for et lovforberedende udvalg om en sammenhængende lovregulering af forholdene for andre trossamfund end folkekirken (Trossamfundsudvalget)' er udvalgets opgaver defineret og afgrænset.

Udvalget afholdt sit første møde den 2. februar 2015, og efter Folketingsvalget i juni 2015 besluttede regeringen i oktober 2015 at videreføre Trossamfundsudvalget, dog med et tilrettet kommissorium.

Trossamfundsudvalget skulle som led i sit arbejde overveje:

- 1) om reguleringen skulle omfatte alle trossamfund eller kun trossamfund, der ønsker rettigheder, eksempelvis skatte- og momsfratagelse, vielsesbemyndigelse m.v.,
- 2) kriterier og procedure for at opnå status som 'godkendt' trossamfund og for tilbagekaldelse af en godkendelse,
- 3) retsvirkningerne af en godkendelse, herunder hvilke rettigheder og pligter et trossamfund opnår ved en godkendelse,
- 4) kriterierne og proceduren for at få vielsesbemyndigelse og for tilbagekaldelse af en sådan samt
- 5) større åbenhed om og indsigt i trossamfundenes forhold, herunder deres økonomiske forhold.

Udvalget skulle i den forbindelse sikre, at forslag og anbefalinger var forenelige med grundloven, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, herunder artikel 9, som giver ret til at tænke frit og til samvittigheds- og religionsfrihed, samt Danmarks øvrige internationale forpligtelser.

Udvalget skulle desuden midtvejs i sit arbejde inddrage de andre trossamfund end folkekirken i arbejdet. Dette krav blev fastsat i det tilrettede kommissorium for derved at sikre, at trossamfundene fik mulighed for at kommentere udvalgets foreløbige overvejelser og fremkomme med forslag til ny lovgivning.

Midtvejshøringen er omtalt i kapitel 5 i betænkning 1564/2017.

Trossamfundsudvalget har på baggrund af de mundtlige høringer og de heraf afledte bemærkninger og spørgsmål til udvalget samt svarene i den skriftlige høring udarbejdet et udkast til forslag til lov om trossamfund uden for folkekirken, dvs. en trossamfundslov, som vil betyde lovfæstelse af den allerede gældende praksis samt lovfæstelse af de yderligere betingelser m.v., som Trossamfundsudvalget finder hensigtsmæssige. Ved udarbejdelsen af forslaget er udvalgets overvejelser om, hvilke trossamfund der skal være omfattet af en lovregulering, kriterier og procedure for anerkendelse af trossamfund og tilbagekaldelse heraf samt retsvirkningerne af en godkendelse, kriterier for vielsesbemyndigel-

se og tilbagekaldelse heraf, åbenhed og indsigt i trossamfundenes forhold, herunder deres økonomiske forhold, også blevet inddraget.

Trossamfundsudvalget har i overensstemmelse med grundlovens § 67 været opmærksom på at undgå at regulere trossamfundenes indre anliggender, men samtidig fastsætte overordnede regler og krav til de trossamfund, der søger om anerkendelse i Danmark. Begrebet 'indre anliggender' kan fastlægges således, at det dækker trossamfundets lære samt de egentlige kultiske handlinger og deres rammer (bøn, gudstjeneste m.v.) med tilhørende nødvendige praktiske forudsætninger for de kultiske og rituelle handlingers udøvelse.

Derudover har det været Trossamfundsudvalgets hensigt at foreslå en lov, der udgør en sammenhængende regulering og samtidig giver et overblik over de regler, der allerede følger af gældende ret og praksis, for derved at sikre, at de trossamfund, der søger om anerkendelse, samt de personer, for hvem der søges om vielsesbemyndigelse, ved, hvilke regler der skal iagttages, og hvilke rettigheder og forpligtelser der følger med en anerkendelse og en vielsesbemyndigelse.

Trossamfundsudvalgets forslag er omtalt i kapitel 6 i betænkning 1564/2017, og lovudkastet er gengivet som bilag 1 i betænkningen. Når Trossamfundsudvalgets lovudkast omtales i dette lovforslag bruges terminologien »lovudkast«.

1.2. Hovedlinjer i lovforslagets historiske baggrund

Grundloven af 5. juni 1849 afløste Kongeloven af 1665 og markerede den endelige overgang fra enevælde til konstitutionelt monarki og mere demokratiske styreformer. Baggrunden for grundloven må ses i lyset af de revolutionære, demokratiske og nationalpolitiske strømninger, der prægede det meste af Europa i første del af 1800-tallet. Således havde den franske nationalforsamling den 26. august 1789 vedtaget en menneskerettighedserklæring, som også omfattede religionsfrihed. I korthed handler de 17 artikler om frihed: Religionsfrihed, menings- og ytringsfrihed og ret til at deltage i lovgivningsmagten. Der gælder lighed for loven, retssikkerhed i retsplejen og ret til at gøre oprør mod undertrykkelse. Ligeledes fastslår menneskerettighedserklæringen ejendomsrettens ukrænkelighed. Lignende politiske strømninger blev udbredt i USA, og i 1791 suppleredes den oprindelige amerikanske forfatning med et katalog af frihedsrettigheder ('Bill of Rights').

I Danmark erstattede Junigrundlovens bestemmelser om religionsfrihed Kongelovens bestemmelser om trostvang og de tilhørende sanktionsbestemmelser i Danske Lov. Overgangen var dog ikke brat, idet enkelte trossamfund efterhånden var blevet tilladt.

Med grundloven af 1849 indførtes i Danmark både borgerens fulde trosfrihed, og samtidig blev det fastslået, at den evangelisk-lutherske kirke er den danske folkekirke, der som sådan understøttes af staten, jf. grundlovens § 4.

Det følger således af grundlovens § 67, at borgerne har ret til at forene sig i samfund for at dyrke Gud på en måde, der stemmer overens med deres overbevisning, dog at intet læres eller foretages, som strider mod sædeligheden eller den offentlige orden.

Samtidig følger det af grundlovens § 69, at de fra folkekirken afvigende trossamfunds forhold ordnes ved lov, jf. afsnit 1.3.

1.3. Nugældende regulering af godkendelse og vielsesbemyndigelse

Ved siden af folkekirken, hvis rammer som nævnt bestemmes af grundlovens § 4, er der i dag mange andre trossamfund i Danmark.

Der er imidlertid ikke gennemført en samlet lovgivning for trossamfundene uden for folkekirken, sådan som grundlovens § 69 ellers lægger op til. Af bestemmelsen fremgår det, at de fra folkekirken afvigende trossamfunds forhold ordnes nærmere ved lov. Den manglende lovregulering indebærer, at forhold for trossamfundene uden for folkekirken kun er sporadisk reguleret i forskellig lovgivning.

Nogle af disse trossamfund er karakteriseret ved, at de er anerkendt ved kgl. resolution inden den 1. januar 1970 eller er godkendt som trossamfund fra den 1. januar 1970 ved ministeriel beslutning. Før ægteskabsloven af 1969 fulgte det af førkonstitutionel retssædvane, at trossamfund kunne anerkendes ved kgl. resolution, jf. herved også § 29 i lov nr. 276 af 30. juni 1922 om Ægteskabs Indgaaelse og Opløsning. Der er i dag 11 anerkendte trossamfund, som er anerkendt efter denne praksis. Muligheden for at anerkende trossamfund ved kgl. resolution ophørte med ægteskabsloven af 1969. Efter ægteskabslovens ikrafttræden den 1. januar 1970 kan andre trossamfund uden for folkekirken godkendes af den ressortansvarlige minister.

Med henblik på at sikre den fornødne sagkyndige vurdering af de konkrete ansøgninger om godkendelse af trossamfund nedsatte Kirkeministeriet i 1998 et rådgivende udvalg vedrørende trossamfund. Udvalgets kommissorium var at overtage den funktion som Kirkeministeriets rådgiver i sager om trossamfund uden for folkekirken, som hidtil var blevet varetaget af biskoppen over Københavns Stift.

Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund blev nedsat af principielle grunde, og udvalgets medlemmer er udpeget som uvildige og sagkyndige og repræsenterer ikke noget bestemt trossamfund, ej heller den danske folkekirke. Udvalget består af sagkyndige inden for henholdsvis religionshistorie, religionssociologi, teologi og retsvidenskab.

Udvalget er i udførelsen af sit arbejde uafhængigt af Kirkeministeriet, men der foregår et naturligt samarbejde, specielt med henblik på udveksling af informationer og andre praktiske foranstaltninger. Udvalget kan frit indhente supplerende informationer, herunder henvende sig til andre sagkyndige. Udvalget tager ikke imod direkte henvendelse fra ansøgerne, og ansøgerne henvises derfor til Kirkeministeriet, som derefter vurderer, hvorvidt der er tale om en sag, der skal forelægges for udvalget, og hvis det er tilfældet, om den er tilstrækkelig oplyst, eller der skal indhentes yderligere information. Udvalget kan dog efter eget skøn henvende sig direkte til ansøgerne.

Udvalget har løbende revideret sine retningslinjer for vurderingen af indkomne ansøgninger om godkendelse som

trossamfund, således at de afspejler praksis og udvikling i bl.a. international ret.

Udvalgets juridiske grundlag er først og fremmest – bl.a. på grund af den manglende samlede regulering af trossamfundenes forhold – forarbejderne til lov om ægteskabs indgåelse og opløsning af 1969 (ægteskabsloven), her § 16, stk. 1, nr. 3, samt en række bestemmelser, der vedrører trossamfund.

Retsgrundlaget består yderligere af grundlovens bestemmelse om religionsfrihed og af de relevante internationale konventioner, som den danske stat har tiltrådt, herunder Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – inkorporeret ved lov nr. 285 af 29. april 1992 – samt FN's konvention af 1966 om Borgerlige og Politiske Rettigheder.

I praksis er det således hidtil antaget, at § 16 i ægteskabsloven i realiteten indeholder hjemmel til en bredere godkendelse af en sammenslutning (forening) som et religiøst trossamfund med retsvirkninger i relation til en række andre forhold end vielsesbemyndigelse.

Det fremgår bl.a. af kirkeministerens svar i forbindelse med Folketingets behandling af ægteskabsloven (Folketingstidende 1968-69, tillæg B, sp. 1927-30). Svaret præciserer begrebet 'trossamfund', jf. afsnit 2.1.1.

Fælles for de ved kgl. resolution anerkendte trossamfund og de ved ministeriel beslutning godkendte trossamfund er, at præster og tilsvarende forkyndere inden for disse trossamfund i medfør af bestemmelserne i lov om ægteskabs indgåelse og opløsning § 16, stk. 1, jf. § 17, stk. 2, og bekendtgørelse nr. 548 af 16. december 1969 om kirkelig vielse uden for folkekirken kan tildeles bemyndigelse til at foretage vielser med borgerlig gyldighed. I funktionen som vielsesforretter udøver den pågældende forkynder offentlig myndighed. Tildeling af vielsesbemyndigelse sker efter ansøgning herom til Kirkeministeriet. For så vidt angår de anerkendte trossamfund, kan der også meddeles tilladelse til at føre ministerialbøger.

Det bemærkes, at der i ægteskabsloven anvendes terminologien 'præst', og at den dermed beskrevne personkreds omfatter præster, imamer, religiøse forkyndere og tilsvarende embedsindehavere med vielsesbemyndigelse.

Når et trossamfund søger om en vielsesbemyndigelse, stiller Kirkeministeriet en række krav til forkynderen, da den pågældende som vielsesforretter udøver offentlig myndighed. I Kirkeministeriets vejledning om ansøgning om vielsesbemyndigelse og indhentelse af børneattest fremgår det blandt andet, at den pågældende forkynder skal udfylde og underskrive en samtykkeerklæring, så Kirkeministeriet i forbindelse med sin sagsbehandling kan indhente oplysninger om evt. verserende eller afsluttede straffesager. En forkynder skal desuden udfylde og underskrive en sprogerklæring om, at vedkommende enten behersker det danske sprog eller er tilmeldt et kursus i dansk og vil benytte en medhjælp, der behersker det danske sprog.

Der skal desuden foreligge dokumentation for, at den pågældende forkynder, der ønsker vielsesbemyndigelse, har lovligt ophold her i landet.

Ud over de generelle krav skal ansøgninger for forkyndere i godkendte og anerkendte trossamfund, der ønsker en stående vielsesbemyndigelse, vedlægges en børneattest for den pågældende forkynder. Børneattesten indeholder oplysninger om domme m.v. om visse seksualforbrydelser begået mod børn under 15 år.

Det er muligt at ansøge Kirkeministeriet om to typer af vielsesbemyndigelse: Enkeltstående vielsesbemyndigelse (ad hoc) og stående vielsesbemyndigelse.

For så vidt angår trossamfundenes forhold, føres der i dag ikke et generelt tilsyn hermed, og der er ikke fra praksis tilfælde, hvor et trossamfunds godkendelse er blevet tilbagekaldt.

2. Lovforslagets indhold

2.1. Definition af trossamfund

2.1.1. Gældende ret

I den nugældende praksis har Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund sammenfattet en forståelse af begrebet 'trossamfund', som tager udgangspunkt i forarbejderne til ægteskabsloven. Sammenfatningen fastlægger begrebet 'trossamfund' således, at det består af to dele, nemlig 'tro', som er specificeret som »gudsdyrkelse ... efter en nærmere udformet lære« og 'samfund', som er nærmere bestemt som »en sammenslutning eller forsamling (og hverken en 'bevægelse' eller 'filosofisk forening'), hvis primære formål er 'gudsdyrkelse (kult) efter en nærmere udformet lære og ritus'.«

I de Vejledende retningslinjer til godkendelse som trossamfund eller menighed – udarbejdet af Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund, 6. reviderede udgave, den 18. august 2011 – henvises der til kirkeministerens svar på spørgsmål fremsat i forbindelse med Folketingets behandling af ægteskabsloven (Folketingstidende 1968-69, tillæg B, sp. 1927-30). Heri blev der fastlagt en fortolkning af 'trossamfund', som har dannet præcedens.

I forbindelse med svaret (spørgsmål 11) blev det fremhævet, at anerkendelse af trossamfund (jf. Kirkeministeriets brev af 1. juni 1969):

»... i første række [vil] afhænge af samfundets størrelse, og om dette har en så fast organisation, derunder også uddannelsesanstalter for præster, at der kan have sikkerhed for samfundets fortsatte beståen og forsyning med præster, hvem det kan overdrages at udføre kirkelige handlinger, navnlig dåb og ægtevielse, med borgerlig retsvirkning'. Her vil det som anført i en tidligere skrivelse fra kirkeministeriet 'navnlig være af betydning, om vedkommende trossamfund tilhører et af de store verdenssamfund'.« (sp. 1927-28).

Disse bemærkninger drejer sig om 'anerkendte trossamfund', dvs. trossamfund, som er blevet anerkendt ved kgl. resolution.

I kirkeministerens svar på spørgsmål 12 blev begrebet 'trossamfund' præciseret, og derudover blev der formuleret en række krav, som et trossamfund skal opfylde:

»... at det vil være en forudsætning for at meddele... be- myndigelser, at der er tale om et egentligt trossamfund i det- te ords sædvanlige betydning – altså ikke blot en religiøs 'bevægelse' eller en religiøs eller filosofisk forening, men en sammenslutning eller forsamling (et religionssamfund), hvis primære formål er gudsdyrkelse (kult) efter en nærmere udformet lære og ritus. Dette vil blive påset, første gang en præst eller menighedsforstander inden for et ikke- anerkendt trossamfund søges bemyndiget til at forrette vielser.

Det vil naturligvis tillige blive påset, at der i trossamfun- det intet læres eller foretages, som strider mod sædeligheden eller den offentlige orden, samt at trossamfundet har en så- dan organisation, at der findes lovligt valgte repræsentanter, som på trossamfundets eller de enkelte menigheders vegne kan fremsætte begæring om, at en eller flere af samfundets præster eller menighedsforstandere bemyndiges til at forret- te vielser.

Ligeledes vil det ved henvendelse til politiet blive søgt op- lyst, om der foreligger ufordelagtige oplysninger om den foreslåede vielsesforrettersandel. Eventuelt vil der også kunne blive tale om at fordrø tilvejebragt vandelsattester og om at søge attestanternes troværdighed bekræftet af politiet. Det må endvidere godtgøres, at den pågældende, hvis han ikke er dansk, har lovligt ophold her i landet, og at han – af hensyn til afgivelse af pligtmæssige indberetninger til myn- dighederne – er det danske sprog mægtig i skrift og tale.

Ordningen indebærer kort sagt, at visse krav såvel til tros- samfundet som til dets vielsesforrettere skal være opfyldt. Der vil her – ligesom med hensyn til anerkendelse af tros- samfund – være tale om udøvelse af et vist skøn. Eventuelle tvivlsspørgsmål, som ikke kan forudses på indeværende tidspunkt, må finde deres løsning i forbindelse med behand- lingen af de enkelte andragender, hvorved der antagelig ret hurtigt vil danne sig en fast praksis på dette område.« (Fol- ketingstidende 1968-69, tillæg B, sp. 1929-30).

I den hidtidige praksis er disse svar blevet tolket som ud- tryk for, at organisationssiden er af central betydning, herun- der at der er tale om en fast organisation af en vis størrelse. Endvidere skal ministeriet have en rimelig sikkerhed for et religionssamfunds fortsatte beståen, især gennem medlems- tallet. Det er organisationen, som opnår offentlig godkendel- se. For så vidt angår medlemstallet, skal ansøgere efter prak- sis have en størrelse på minimum 150 myndige medlemmer (fyldt 18 år) for et trossamfund og 50 medlemmer for en menighed.

Desuden tillægges tilknytning til de store verdensreligio- ner speciel betydning. Verdensreligioner forstås som de sto- re verdensomspændende religioner: Kristendom, islam, hin- duisme, buddhisme og jødedom. Grupper, der bredt forstået kan falde ind under disse religioner, vil være omfattet af be- grebet menighed og kan derfor søge om godkendelse som menighed i stedet for som trossamfund.

2.1.2. Trossamfundsudvalgets overvejelser og forslag

Der er i Trossamfundsudvalget enighed om, at en trossam- fundslov må indeholde en definition af begrebet 'trossam- fund'. Udvalget anbefaler, at den samme definition lægges

til grund ved forståelsen af anden lovgivning og administrativ praksis, hvori begrebet 'trossamfund' indgår.

I lovudkastets § 1 foreslås således en definition af begrebet 'trossamfund'. Definitionen ligger i forlængelse af Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfunds praksis og har denne ordlyd:

»Ved trossamfund forstås et fællesskab, hvis medlemmer samles om en tro på magter, som står over mennesker og naturlove, efter udformede læresætninger og ritualer.«

Af det første led af definitionen – 'Ved trossamfund forstås et fællesskab' – fremgår det, at trossamfundet skal være en forenet gruppe af mennesker (et 'samfund', et 'fællesskab'). Trossamfundet kan således ikke bestå i kun en enkeltpersons idéer og tanker, men idéerne skal deles af et fællesskab.

Det andet led – 'hvis medlemmer samles om en tro på magter, som står over mennesker og naturlove' – bestemmer, at fællesskabet skal mødes omkring en religiøs tro. Formuleringen omfatter - i overensstemmelse med grundlovens § 67 - både monoteistiske og polyteistiske religioner, dvs. religioner, der bygger deres lære på én eller flere guder eller guddommelige instanser. Formuleringen omfatter også religioner, der ikke samler sig om egentligt guddommelige instanser, men bygger på en tro på en mere ubestemt kraft eller magt af ikke-fysisk, transcendent art, f.eks. visse grene af buddhismen. Rene livssynssamfund eller filosofiske foreninger falder derimod uden for formuleringen. Det samme gælder f.eks. rent kulturelt-etniske foreninger.

Det sidste led – 'efter udformede læresætninger og ritualer' – henviser til, hvordan troen er udformet. Heri er der en lige vægtning af henholdsvis læresætninger, som kan være religiøse tekster, og ritualer, der forstås som religiøse handlinger eller forskrifter for sådanne handlinger.

I forhold til den foreslåede formulering i lovudkastets § 1 har muligheden for en alternativ formulering til 'tro på magter, som står over mennesker og naturlove' været overvejet. Trossamfundsudvalget overvejede således, om formuleringen 'transcendente magter' ville være mere hensigtsmæssig. Begrebet 'transcendent' betegner det, som ligger uden for enhver erfaring. For eksempel bliver Gud ofte beskrevet som transcendent, da Gud ifølge mange tænkere ikke kan erkendes af den menneskelige erfaring. Det er med andre ord noget, som hverken kan erkendes ved bevidstheden, sanserne eller erfaringen. Traditionelt hævder jødedom, kristendom og islam, at Gud er evig og uendelig og som sådan hverken underlagt tidens forandring eller rummets begrænsning.

Det er dog Trossamfundsudvalgets vurdering, at 'tro på magter, som står over mennesker og naturlove' er mere nutidig i sin formulering og beskrivelse af, hvad der må forstås som et trossamfund.

2.1.3. Kirkeministeriets overvejelser og lovforslagets udformning

Kirkeministeriet kan tilslutte sig Trossamfundsudvalgets overvejelser og forslag, og høringen over udkast til lovforslag har ikke ført til ændringer i denne vurdering.

Lovforslagets § 1 svarer derfor til Trossamfundsudvalgets lovudkast som beskrevet i afsnit 2.1.2.

2.2. Trossamfunds grundlæggende friheder og rettigheder

2.2.1. Gældende ret

2.2.1.1. Grundlovens § 67

Religionsfriheden er beskyttet i grundlovens § 67, der har følgende ordlyd:

»Borgerne har ret til at forene sig i samfund for at dyrke Gud på den måde, der stemmer med deres overbevisning, dog at intet læres eller foretages, som strider imod sædeligheden eller den offentlige orden.«

Anvendelsesområdet for § 67 er 'gudsdyrkelsen'. Bestemmelsen omfatter først og fremmest de egentlige rituelle og kultiske handlinger, såsom forkyndelse, bøn, gudstjeneste, dåb mv., jf. bl.a. Alf Ross, Dansk Statsforfatningsret, 3. udgave ved Ole Espersen (1980), side 754, og Hans Gammeltoft-Hansen i Henrik Zahle (red.), Grundloven med kommentarer, 2. udgave (2006), side 415.

Bestemmelsen sikrer borgerne en materiel religiøs forenings-, forsamlings- og ytringsfrihed. Lovgivningsmagten er således afskåret fra at begrænse eller forbyde gudsdyrkelse i tilslutning til religiøse samfund, så længe der ikke foretages handlinger eller læres noget, der strider mod sædeligheden eller den offentlige orden.

Religionsfriheden efter § 67 er ikke ubegrænset, idet lovgivningsmagten er indrømmet en adgang til at fastsætte de rammer for religionsfriheden, som hensynet til sædeligheden eller den offentlige orden tilsiger.

Grundlovens § 67 sætter samlet set den grænse for statsmagten, at den er afskåret fra at gribe ind over for borgernes gudsdyrkelse i tilslutning til religiøse samfund, hvis denne indgriben – alene – er begrundet i en afstandtagen fra den pågældende trosretning som sådan. Lovgivningsmagten er derimod ikke afskåret fra at gennemføre lovgivning, der berører gudsdyrkelse, når lovgivningen ikke har til hensigt at modvirke den berørte gudsdyrkelse, men er begrundet i varretagelsen af andre hensyn (til beskyttelse af sædeligheden eller den offentlige orden). Lovgivningsmagten må i den forbindelse antages at være overladt et vidt skøn, jf. Jens Peter Christensen m.fl., Grundloven med kommentarer (2015), side 408 f.

Religionsfriheden efter grundloven indebærer bl.a., at der ikke kan stilles krav om, at et trossamfund skal godkendes af staten for, at det kan virke i Danmark. Trossamfund kan således eksistere under den almindelige religions- og foreningsfrihed uden offentlig godkendelse.

Grundloven er imidlertid ikke til hinder for, at der kan stilles krav om godkendelse af trossamfund, hvis de – ud over hvad der følger af den almindelige religions- og fore-

ningsfrihed – tildeles særlige rettigheder i borgerlige forhold. Ifølge ægteskabslovgivningen kan et trossamfund således godkendes til, at en præst i trossamfundet kan få en vielsebemyndigelse og foretage vielser med borgerlig gyldighed efter ægteskabsloven. De trossamfund, der er tildelt denne rettighed, betegnes efter gældende ret samlet som 'anerkendte' og 'godkendte' trossamfund.

Manglende offentlig 'godkendelse' eller 'anerkendelse' af et trossamfund indebærer således ikke en begrænsning i det pågældende trossamfunds religionsfrihed. Det skyldes, at et trossamfund, som ikke opnår en særlig godkendelse eller registrering, fortsat frit kan udøve sin religion og tro inden for lovgivningens rammer.

2.2.1.2. Artikel 9 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK)

Religionsfriheden er også beskyttet af artikel 9 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK).

Efter artikel 9, stk. 1, har enhver ret til at tænke frit og til samvittigheds- og religionsfrihed. Denne ret omfatter frihed til at skifte religion eller tro samt frihed til enten alene eller sammen med andre, offentligt eller privat at udøve sin religion eller tro gennem gudstjeneste, undervisning, andagt og overholdelse af religiøse skikke.

Denne ret til at udøve sin religion eller tro kan efter konventionens artikel 9, stk. 2, underkastes sådanne begrænsninger, som er foreskrevet ved lov og er nødvendige i et demokratisk samfund af hensyn til den offentlige tryghed, for at beskytte den offentlige orden, sundheden eller sædeligheden eller for at beskytte andres rettigheder og friheder.

Det følger bl.a. af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols (Domstolens) praksis, at konventionens artikel 9 ikke beskytter enhver handling, der er motiveret eller inspireret af religion eller overbevisning, jf. f.eks. præmis 105 i sagen *Leyla Sahin mod Tyrkiet*. I samme sag udtalte Domstolen, at artikel 9 ikke altid garanterer en ret til at handle på den bestemte måde, som måtte følge af ens religiøse overbevisning, og bestemmelsen giver således ikke personer, der følger deres religiøse overbevisning, en ret til at se bort fra lovgivning, der forfølger saglige hensyn, jf. præmis 121.

Det følger desuden af Domstolens praksis, at EMRK artikel 9 ikke pålægger staten en forpligtelse til at tillægge religiøse ægteskaber samme retsvirkninger som borgerlige ægteskaber, jf. f.eks. dom af 9. december 2010 i sagen *Savez Crkava »Rijec Zivota« m.fl. mod Kroatien*, præmis 56. Domstolen har endvidere fastslået, at religionsfriheden ikke indebærer, at kirker eller deres medlemmer skal tillægges en anden status i skattemæssig henseende end andre skatteydere, jf. afgørelse af 14. juni 2001 i sagen *Alujer Fernandez og Caballero García mod Spanien*.

2.2.1.3. EMRK artikel 11

Foreningsfriheden er beskyttet i EMRK artikel 11, der har følgende ordlyd:

»1. Enhver har ret til frit at deltage i fredelige forsamlinger og til foreningsfrihed, herunder ret til at oprette og slutte sig til fagforeninger for at beskytte sine interesser.

2. Der må ikke gøres andre indskrænkninger i udøvelsen af disse rettigheder end sådanne, som er foreskrevet ved lov og er nødvendige i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed eller den offentlige tryghed, for at forebygge uro eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden eller for at beskytte andres rettigheder og friheder. Denne artikel skal ikke forhindre, at der pålægges medlemmer af statens væbnede styrker, politi eller forvaltning lovlige indskrænkninger i udøvelsen af disse rettigheder.«

Religiøse samfund er blandt de foreninger, der er beskyttet af artikel 11.

Domstolen har i forbindelse med behandlingen af sager om religiøse samfunds rettigheder flere gange fortolket konventionens artikel 9 i lyset af artikel 11 om foreningsfriheden.

Som det fremgår af artikel 11, stk. 2, er beskyttelsen af foreningsfriheden ikke absolut. Indgreb i foreningsfriheden kan dog alene foretages, når indgrebet er foreskrevet ved lov, begrundet i et af de nævnte hensyn og er nødvendigt i et demokratisk samfund.

2.2.1.4. Forbud mod diskrimination

2.2.1.4.1. Grundlovens § 70

Grundlovens § 70 har følgende ordlyd:

»Ingen kan på grund af sin trosbekendelse eller afstamning berøves adgang til den fulde nydelse af borgerlige og politiske rettigheder eller unddrage sig opfyldelsen af nogen almindelig borgerpligt.«

Bestemmelsen indebærer et forbud mod diskrimination med bl.a. trosbekendelse som kriterium, for så vidt angår adgangen til nydelse af borgerlige eller politiske rettigheder. Udtrykket 'rettigheder' skal ikke forstås snævert, men må betegne enhver fordelagtig retsposition.

Bestemmelsen finder ikke kun anvendelse, hvor der udtrykkeligt diskrimineres på grund af trosbekendelse (direkte diskrimination), men antages også at gælde, selvom der formelt set ikke diskrimineres på grund af trosbekendelsen, men dog på grund af forhold, der er så nøje forbundet hermed, at resultatet faktisk bliver meget nær det samme (indirekte diskrimination).

2.2.1.4.2. EMRK artikel 14

Efter EMRK artikel 14 skal nydelsen af de i konventionen anerkendte rettigheder og friheder sikres uden forskel på grund af køn, race, farve, sprog, religion, politisk eller anden overbevisning, national eller social oprindelse, tilhørighed til et nationalt mindretal, formueforhold, fødsel eller andet forhold.

Anvendelsesområdet for EMRK artikel 14 er begrænset derved, at bestemmelsen er accessorisk til konventionens øvrige bestemmelser. Det betyder, at bestemmelsen kun kan anvendes sammen med én eller flere af disse bestemmelser. Heri ligger ikke et krav om, at en sådan rettighed skal være krænknet, men derimod alene et krav om, at den foreliggende

situation skal ligge inden for rettighedens anvendelsesområde («ambit»).

Hvis den foreliggende situation ligger inden for en anden bestemmelses anvendelsesområde (f.eks. artikel 9 og 11) indeholder artikel 14 et forbud mod usaglig forskelsbehandling.

Efter Domstolens praksis indebærer dette, at personer i sammenlignelige situationer som udgangspunkt skal behandles ens, og at forskelsbehandling kun er berettiget, hvis den har et legitimt formål og samtidig står i et rimeligt forhold til dette formål.

Artikel 14 beskytter både mod direkte og indirekte forskelsbehandling.

Det følger af Domstolens praksis, at hvis staten går videre end sine forpligtelser efter EMRK artikel 9 ved frivilligt at skabe rettigheder – som f.eks. retten til borgerlig anerkendelse af religiøse vielser – der falder inden for artiklens bredere anvendelsesområde («ambit»), må staten ikke ved anvendelsen af sådanne rettigheder træffe diskriminerende foranstaltninger i strid med artikel 14, jf. f.eks. dom af 9. december 2010 i sagen *Savez Crkava »Rijec Zivota« m.fl. mod Kroatien*, præmis 58.

2.2.1.4.3. FN's Konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder

Efter artikel 26 i FN's Konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder gælder desuden et diskriminationsforbud. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

»Alle mennesker er lige for loven og er berettigede til lovens ligelige beskyttelse uden nogen forskelsbehandling. I denne henseende skal loven forbyde enhver forskelsbehandling og sikre alle ligelig og effektiv beskyttelse imod forskelsbehandling af nogen grund, herunder race, hudfarve, køn, sprog, religion, politisk eller anden anskuelse, national eller social herkomst, formueforhold, fødsel eller anden stilling.«

Bestemmelsen indeholder et generelt diskriminationsforbud, som – i modsætning til EMRK artikel 14 – kan anvendes uafhængigt af konventionens øvrige rettigheder. Enhver forskelsbehandling i lovgivningen er således omfattet af bestemmelsen.

Det følger af praksis fra FN's Menneskerettighedskomiteé, at der ikke vil være tale om diskrimination i strid med artikel 26, hvis kriterierne for forskelsbehandlingen er objektive og rimelige, og hvis formålet med forskelsbehandlingen er berettiget i henhold til konventionen, jf. f.eks. komitéens udtalelse af 27. juli 2009 i sagen *Rosalind Williams Lecraft mod Spanien*.

FN's Konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder er ligesom EMRK folkeretligt bindende for Danmark. FN's Menneskerettighedskomiteés udtalelser om konventionen er – i modsætning til Domstolens afgørelser om EMRK – derimod ikke folkeretligt bindende for Danmark.

2.2.2. Trossamfundsudvalgets overvejelser og forslag

Det er hensigten med en trossamfundslov at tydeliggøre den grundlæggende frihed og de rettigheder, som andre trossamfund end folkekirken har i medfør af grundloven samt den nugældende lovgivning og praksis.

Udvalget har på den baggrund også drøftet, hvor vidtrækkende reguleringen bør være, og finder, at en fremtidig trossamfundslov så vidt muligt bør skabe gunstige rammer for andre trossamfund end folkekirken og disses mulighed for at udøve deres religion, uden dog at gå på kompromis med nationale og internationale menneskerettigheder.

Trossamfundsudvalget anbefaler derfor, at der lovfæstes en række bestemmelser, som tager udgangspunkt i den nugældende praksis. Med de i lovudkastets kapitel 2 anførte bestemmelser er det udvalgets vurdering, at det herved tydeliggøres, hvilken grundlæggende frihed og rettigheder andre trossamfund end folkekirken har, herunder hvilke muligheder trossamfundene har for at etablere sig og derved udøve deres religion, uanset om trossamfundet i øvrigt ønsker at være et anerkendt trossamfund.

Trossamfundsudvalget anbefaler, at den grundlovssikrede ret, hvorefter et trossamfund frit kan dannes, og medlemmerne derved får ret til at udøve deres religion, såfremt der ikke herved opfordres til eller foretages noget, som strider mod bestemmelser fastsat ved lov eller i medfør af lov, indføjtes i lovudkastets §§ 2 og 3. Den anvendte formulering, »... ikke herved opfordres til eller foretages noget, der strider mod bestemmelser fastsat ved lov eller i medfør af lov«, svarer efter udvalgets opfattelse til grundlovens § 67 retlige ramme, således som den nu fortolkes og i en mere nutidig sprodragt. Bestemmelsen skal således også, som det er tilfældet for grundlovens § 67, fortolkes i lyset af blandt andet væsentlighedskriterier og proportionalitetsprincipper.

Derudover foreslås det, at principperne om, at et trossamfund har frihed til at udpege personer (med lovligt ophold i Danmark) til at varetage et forkynderembede, rituel ledelse eller tilsvarende, tydeliggøres i lovudkastets § 4.

For så vidt angår den nugældende praksis vedrørende trossamfundenes mulighed for at opføre religiøse bygninger, anbefaler Trossamfundsudvalget, at denne praksis lovfæstes. Udvalget anbefaler på den baggrund, at der indsættes en bestemmelse i lovudkastets § 5 om, at trossamfund har ret til at opføre religiøse bygninger, såfremt betingelserne i den øvrige lovgivning om bygningsmæssige krav m.v. er opfyldt.

Med lovudkastets § 6 flyttes bestemmelserne om trossamfunds adgang til at søge om anlæg af egne begravelsespladser fra lov om begravelse og ligbrænding til trossamfundsloven.

Ansøgningen om anlæg af begravelsespladser for andre trossamfund kan ligesom efter nugældende lovgivning betinges af, at der stilles sikkerhed for begravelsespladsens vedligeholdelse. Sikkerhedens art og størrelse fastsættes af kirkeministeren. Derudover stilles der i lovudkastets § 6, stk. 2, en række yderligere betingelser til ansøgningen, herunder at denne skal ledsages af en vedtægt om bestyrelse, tilsyn og benyttelse m.v. af begravelsespladsen, samt oplys-

ninger om de særlige forhold, der gør sig gældende i henseende til gravstedernes udformning og beståen. En tilladelse til anlæg af begravelsesplads forudsætter desuden, at begravelsespladsen kan etableres inden for rammerne af gældende kommunalplaner, kommuneplantillæg og lokalplaner. Endvidere forudsættes det, at det pågældende areal er erklæret egnet til anlæg af begravelsesplads af Styrelsen for Patient-sikkerhed.

Med dette kapitel i lovudkastet gives således et samlet overblik over de rammer, der gælder for trossamfunds religionsudøvelse. Der er tale om rammer, der er fælles for både anerkendte og ikke-ankendte trossamfund.

2.2.3. Kirkeministeriets overvejelser og lovforslagets udformning

Kirkeministeriet kan tilslutte sig Trossamfundsudvalgets overvejelser og forslag, og høringen over udkast til lovforslag har ikke ført til ændringer i denne vurdering.

Lovforslagets §§ 2-6 svarer derfor, med enkelte sproglige og lovtekniske ændringer i §§ 4 og 6, til Trossamfundsudvalgets lovudkast som beskrevet i afsnit 2.2.2.

2.3. Anerkendelse af trossamfund

2.3.1. Gældende ret

Ifølge nugældende praksis er det Kirkeministeriet, der godkender trossamfund og menigheder i Danmark. Det sker efter indstilling fra Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund.

Ved ansøgning om godkendelse skal ansøgningsskemaet, der findes på Kirkeministeriets hjemmeside www.km.dk, benyttes. Det fremgår af ansøgningsskemaet, hvilken dokumentation der skal vedlægges. Det forventes, at ansøgningen er affattet på dansk, samt at den dokumentation, der vedlægges, er på dansk, engelsk eller et andet nordisk sprog.

På baggrund af det udfyldte ansøgningsskema og den vedlagte dokumentation indstiller Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund til Kirkeministeriet, om et trossamfund kan godkendes. Indstillingen sker på baggrund af en vurdering af, om trossamfundet opfylder de betingelser, der stilles for at kunne godkendes som trossamfund. Kirkeministeriet træffer herefter afgørelse i sagen.

Kriterierne for godkendelse som trossamfund eller menighed er fastlagt i forarbejderne til ægteskabsloven, jf. herved kirkeministerens svar på spørgsmål i forbindelse med Folketingets behandling af ægteskabsloven (Folketingstidende 1968-69, tillæg B, sp. 1927-30), som er omtalt i afsnit 2.1.1.

Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund anfører i sine Vejledende retningslinjer til Godkendelse som trossamfund eller menighed fra 2011, at disse svar er blevet tolket som udtryk for, at organisationssiden er af central betydning, herunder at der er tale om en fast organisation af en vis størrelse. Endvidere skal ministeriet have sikkerhed for et religionssamfunds fortsatte beståen, især gennem medlems-tallet. Det er organisationen, som opnår offentlig godkendelse. For så vidt angår medlemstallet, skal ansøgere have en

størrelse på minimum 150 myndige medlemmer (fyldt 18 år) for et trossamfund og 50 for en menighed.

Desuden tillægges tilknytning til de store verdensreligioner speciel betydning. Verdensreligioner forstås som de store verdensomspændende religioner: Kristendom, islam, hinduisme, buddhisme og jødedom. Grupper, der bredt forstået kan falde ind under disse religioner, vil være omfattet af begrebet 'menighed' og kan derfor søge om godkendelse som menighed i stedet for som trossamfund.

Kravet om minimum 50 medlemmer for menigheder med tilknytning til en af verdensreligionerne kan undtagelsesvist fraviges i forbindelse med mindre menigheder i tyndtbefolkede områder som f.eks. i Grønland.

I kirkeministerens svar på spørgsmål 12 i forbindelse med Folketingets behandling af ægteskabsloven (Folketingstidende 1968-69, tillæg B, sp. 1927-30) blev begrebet 'trossamfund' præciseret, og derudover blev der formuleret en række krav, som et trossamfund skal opfylde, jf. citatet af svaret i afsnit 2.1.1.

Ifølge praksis må et trossamfund for at kunne indstilles til godkendelse således ikke lære eller foretage noget, som strider imod sædeligheden, den offentlige orden eller andre vægtige hensyn til samfundet eller til andres rettigheder. Det betyder grundlæggende, at trossamfundets lære og aktiviteter skal overholde gældende lovgivning. Dette gælder også med hensyn til eventuelle ikke-religiøse aktiviteter.

Trossamfundet skal desuden have en tilstrækkelig fast struktur. Den skal fremgå af skrevne vedtægter eller i øvrigt fremgå af ansøgningen.

For så vidt angår behandlingen af ansøgninger om godkendelse som trossamfund, har Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund siden 2013 fulgt den af udvalget fastlagte praksis at skelne mellem trossamfundets 'sekulære' organisation (en valgt administrativ ledelse, som tager sig af menighedens praktiske og økonomiske forhold) og ansøgers interne læremæssige eller religiøse forhold. Således har Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund i forbindelse med indstilling om godkendelse som trossamfund accepteret en organisationsstruktur i vedtægterne med et ælde- råd, som alene består af mænd, som den gejstlige ledelse af trossamfundet, kombineret med en bestyrelse/ledelse, der varetager trossamfundets organisatoriske forhold, og hvor mænd og kvinder har lige adgang til medlemskab.

En godkendelse som trossamfund giver trossamfundet særlige økonomiske privilegier og mulighed for at få delegeret offentligretlig kompetence i form af vielsebemyndigelse. Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund har lagt til grund for sin praksis, at staten til gengæld for disse særrettigheder kan stille krav om, at trossamfundet fungerer på en måde, der lever op til – og i hvert fald ikke er i direkte modstrid med – grundlæggende samfundsværdier, herunder demokratiske idealer, samt de grundlæggende retsprincipper, som gælder for udøvelsen af offentlig myndighed. Til førstnævnte hører blandt andet kravet om medlemsdemokrati. Til sidstnævnte hører bl.a. princippet om ligebehandling, som ikke alene er en uskrevet forvaltningsretlig grundsæt-

ning, men tillige finder udtryk i lovbestemte krav om forbud mod forskelsbehandling på baggrund af bl.a. race og køn ved udøvelse af offentlig myndighed, samt i internationale menneskerettighedskonventioner, som Danmark har tiltrådt.

Henset til disse grundlæggende samfundsværdier og principper har Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund fundet det rettest, at der i forbindelse med en indstilling om godkendelse bør stilles krav om, at trossamfundets øverste myndighed i verdslige spørgsmål skal være en generalforsamling og en demokratisk valgt bestyrelse med beslutningskompetence i verdslige spørgsmål, at valg til bestyrelsen skal være åbne og frie, og at alle myndige medlemmer af trossamfundet skal have stemmeret på generalforsamlingen. Sidstnævnte indebærer bl.a., at kvinder og mænd skal behandles ens med hensyn til valgret og valgbarhed, herunder adgang til at varetage ledende hverv i bestyrelsen.

Endvidere er det en forudsætning, at trossamfundet skal sikre, at medlemmerne frit kan udmelde sig af trossamfundet.

Det er en forudsætning, at bestemmelser i trossamfundets vedtægter om ind- og udmeldelse af mindreårige respekterer, at disse beslutninger træffes af forældremyndighedens indehavere, jf. forældreansvarsloven.

For at kunne opnå den vielsesmyndighed med borgerlig gyldighed, der kan tildeles præster i et godkendt trossamfund, må trossamfundets vielsesbestemmelser og -ritualer ikke stride mod kravene i den danske ægteskabslovgivning, først og fremmest de to ufravigelige krav om parternes samtidige fremmøde og deres frit afgivne løfte om ægteskabsindgåelse.

Trossamfundet skal for at kunne udøve vielsesmyndighed med borgerlig gyldighed have uddannede præster eller andre personer, der er kvalificeret til at fungere som vielsesforrettere.

2.3.2. Trossamfundsudvalgets overvejelser og forslag

Med lovudkastets kapitel 3 foreslås en række ændringer i forhold til den nugældende praksis for godkendelse af trossamfund.

I lovudkastets § 7, stk. 1, nr. 1, foreslås det, at kravet til antal medlemmer af et trossamfund ændres således, at det skal have mindst 50 myndige medlemmer, der enten har fast bopæl i Danmark eller dansk indfødsret. Efter gældende praksis er kravet 150 medlemmer for trossamfund og 50 medlemmer for menigheder med tilknytning til en af verdensreligionerne. Trossamfundsudvalget har overvejet om kravet om mindst 50 myndige medlemmer med fast bopæl eller indfødsret kan fraviges i de situationer, hvor der er tale om et trossamfund, der har haft en lang virksomhed her i landet, og hvor trossamfundet i øvrigt på skriftligt grundlag kan dokumentere dette. Derudover har udvalget overvejet, om kravet om 50 myndige medlemmer med fast bopæl i Danmark eller med dansk indfødsret kan fraviges for de allerede anerkendte og godkendte trossamfund, såfremt udlændinge fra f.eks. Sverige har et fast tilhørsforhold til trossamfundet. Af principielle, historiske og praktiske årsager

har udvalget imidlertid ikke fundet det hensigtsmæssigt at fravige kravet.

Den nugældende praksis om, at trossamfundet ikke må opfordre til eller foretage noget, der strider mod bestemmelser i lov eller bestemmelser fastsat i medfør af lov, foreslås med lovudkastets § 7, stk. 1, nr. 2, lovfæstet. Der henvises herved til bemærkningerne i afsnit 2.2.2. om lovudkastets § 3.

Udvalget har overvejet, hvilke krav der fremover bør stilles som betingelse for anerkendelse som trossamfund. Udvalget har navnlig drøftet, hvorvidt de krav vedrørende trossamfundets organisationsform, som stilles efter gældende praksis, bør fastholdes. Udvalget har endvidere været opmærksom på den politiske aftale mellem regeringen og Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti fra maj 2016 om initiativer rettet mod religiøse forkyndere, som søger at undergrave danske love og værdier og understøtte parallelle retsopfattelser.

For så vidt angår spørgsmålet om, hvorvidt den hidtidige praksis vedrørende krav til trossamfundets organisationsform bør lovfæstes, har udvalget delt sig i et flertal og et mindretal.

Et flertal anbefaler, at lovudkastets i § 7, stk. 1, kommer til at indeholde en bestemmelse om, at anerkendelse af trossamfund skal være betinget af, at trossamfundet »er organiseret i overensstemmelse med principper om medlemsdemokrati og ligebehandling, herunder ligestilling mellem kønne«. Dermed foreslås en lovfæstelse af den praksis vedrørende krav til trossamfundets organisationsform i forbindelse med indstilling til godkendelse, som Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund har fulgt siden 2013.

Forbuddet mod diskrimination indebærer, at der for så vidt angår de krav, der stilles som en løbende forpligtelse, ikke kan forskelsbehandles mellem allerede anerkendte/godkendte trossamfund og trossamfund, som fremover (efter lovens ikrafttræden) ønsker anerkendelse. For de allerede anerkendte/godkendte trossamfund, som ikke måtte opfylde et eller flere af kravene for anerkendelse i § 7, stk. 1, foreslås en overgangsordning på 3 år, der indebærer, at disse trossamfund inden for den nævnte periode skal ændre vedtægter, således at vedtægterne bringes i overensstemmelse med principperne om medlemsdemokrati og ligebehandling. Dersom vedtægten ikke ændres, vil konsekvensen være, at den hidtidige anerkendelse/godkendelse bortfalder.

Et mindretal anbefaler, at der ikke – heller ikke for de allerede anerkendte eller godkendte trossamfund – stilles yderligere betingelser for anerkendelse af trossamfund ud over dem, der følger af grundlovens § 67 samt kravet om mindst 50 medlemmer, jf. lovudkastets § 7, stk. 1, nr. 1 og 2.

I stedet for en egentlig lovfæstelse af de anførte krav til trossamfundenes organisations- og styreform anbefaler mindretallet en mere vejledende fremgangsmåde, hvorefter de pågældende spørgsmål kan tages op med trossamfundet ud fra en konkret vurdering af det materiale, som et trossamfund skal fremlægge i forbindelse med anmodning om aner-

kendelse. Det vil kunne ske i form af vejledning og anbefaling om at foretage sådanne ændringer i vedtægter mv., som vil bringe trossamfundets organisations- og styreform mv. i overensstemmelse med almindelige principper om demokratisk styreform og ligebehandling.

Med lovudkastets § 7, stk. 2, nr. 1-4, foreslås endvidere, at anmodning om anerkendelse skal indeholde oplysninger om navn og hjemsted for trossamfundet, antal myndige medlemmer af trossamfundet, trossamfundets vedtægter og navn og adresse på den i forhold til Trossamfundsregistret ansvarlige kontaktperson. Der er tale om en lovfæstelse og videreførelse af den nugældende praksis.

Med lovudkastets § 7, stk. 2, nr. 5, foreslås, at kravene til den tekst, som trossamfundet i eller i forbindelse med ansøgningen skal indsende, ændres, således at den skal udtrykke, beskrive eller henvise til trosgrundlaget eller læretraditionen i trossamfundets religion. Dette er en lempelse i forhold til den nugældende praksis, hvorefter der skal indsendes en egentlig trosbekendelse eller anden tilsvarende tekst, som indeholder religionens læregrundlag.

Der stilles desuden krav om, at trossamfundet skal indsende dokumentation eller beskrivelse af trossamfundets centrale ritualer, jf. lovudkastets § 7, stk. 2, nr. 6. Dette svarer i det væsentlige til den nugældende praksis.

Derudover foreslås det, at den nugældende praksis om, at trossamfundet skal indsende det seneste årsregnskab, som skal være revideret og give et retvisende billede af trossamfundets økonomiske forhold, lovfæstes, jf. lovudkastets § 7, stk. 2, nr. 7.

Med lovudkastets § 7, stk. 3, foreslås det, at Kirkeministeriet ved besøg hos trossamfundet kan anmode om at få forelagt en fortegnelse over trossamfundets myndige medlemmer, såfremt der skønnes behov herfor. Det forudsættes, at ministeriet kun ganske undtagelsesvist anmoder om at få adgang til at se trossamfundets medlemsliste.

Af historiske grunde, især eksistensen af fortegnelser over medlemmer af Mosaisk Trossamfund under besættelsen 1940-45, stilles der ikke krav om, at fortegnelsen indsendes til ministeriet, men derimod alene om at ministeriet ved besøg hos trossamfundet kan anmode om at få forelagt fortegnelsen.

Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med lovudkastets § 7, stk. 1, nr. 1, hvorefter godkendelsen som udgangspunkt sker på baggrund af trossamfundets oplysning om antallet af myndige medlemmer. Det vil således kun være rent undtagelsesvist og efter en konkret vurdering, at ministeriet anmoder om indsigt i en medlemsfortegnelse. Dette vil især være tilfældet, hvor ministeriet har en begrundet mistanke om, at trossamfundet bevidst afgiver urigtige oplysninger om antallet af myndige medlemmer. Er der begrundet mistanke om, at personer urigtigt er anført på medlemsfortegnelsen, vil Kirkeministeriet efter omstændighederne kunne pålægge trossamfundet at fremskaffe en erklæring fra de pågældende om, at de er medlemmer af trossamfundet.

Dernæst foreslås med lovudkastets § 7, stk. 4, at registrering sker i Trossamfundsregistret, der henhører under Kirkeministeriet.

Bestemmelsen indebærer, at anerkendelsen af det enkelte trossamfund indføres i et elektronisk register, hvorved der også sikres en lettere adgang til indsigt i, hvilke trossamfund der er anerkendt.

Menigheder, forsamlinger eller kredse m.v., der tilhører et anerkendt trossamfund, kan blive omfattet af trossamfundets anerkendelse, såfremt de hver især opfylder betingelserne for anerkendelse, og trossamfundet anmoder herom, jf. lovudkastets § 8. I den nuværende praksis er der en række eksempler på, at menigheder, forsamlinger og kredse, der tilhører et anerkendt eller godkendt trossamfund, har opnået selvstændig godkendelse. Denne mulighed vil efter forslaget bortfalde, såfremt menigheden, forsamlingen eller kredsen angiver at tilhøre et anerkendt trossamfund, og trossamfundet bekræfter dette.

Med lovudkastets § 9 foreslås det, at et anerkendt trossamfunds rettigheder og forpligtelser i henhold til bestemmelserne i lovudkastets kapitel 5-7 indtræder fra det tidspunkt, hvor trossamfundet har fået meddelelse om, at anerkendelsen er foretaget.

Med lovudkastets § 10 foreslås desuden, at de allerede anerkendte og godkendte trossamfund bibeholder deres anerkendelse og godkendelse, såfremt de opfylder de i lovudkastets § 7, stk. 1, nævnte betingelser. Bestemmelsen betyder i praksis, at de trossamfund, som allerede er anerkendt eller godkendt, ikke umiddelbart skal ansøge om godkendelse igen, når lovforslaget træder i kraft. Flertallet i Trossamfundsudvalget foreslår som nævnt tidligere, at der indsættes en overgangsbestemmelse i lovudkastets § 29, således at de trossamfund, der ikke opfylder flertallets forslag om krav til trossamfundets organisationsform, får en periode på tre år til at foretage de nødvendige vedtægts- og organisationsændringer.

Det foreslås endvidere i § 11, at anerkendelsen af et trossamfund ophører, såfremt det anmoder herom, eller såfremt anerkendelsen tilbagekaldes.

Endelig foreslås det, at kirkeministeren får bemyndigelse til at fastsætte nærmere regler om anmodning om anerkendelse samt indretning og førelse af Trossamfundsregistret og om meddelelse af oplysninger fra registret, jf. hertil lovudkastets § 12.

2.3.3. Kirkeministeriets overvejelser og lovforslagets udformning

Kirkeministeriet kan tilslutte sig Trossamfundsudvalgets overvejelser og forslag til betingelserne for anerkendelse som trossamfund i lovudkastets § 7, stk. 1, nr. 1 og 2.

Kirkeministeriet har dog foretaget en enkelt sproglig præcisering i lovforslagets § 7, stk. 1, for at tydeliggøre, at det er valgfrit for trossamfund, om de vil lade sig registrere som anerkendt trossamfund.

Om lovforslagets § 7, stk. 1, nr. 1, bemærkes særligt, at Kirkeministeriets overvejende begrundelse for at lempe kra-

vet om 150 medlemmer er, at det for visse mindre trossamfund kan være svært at opfylde dette krav. Derudover er det Kirkeministeriets vurdering, at man med en lempelse af medlemskravet vil tilskynde flere trossamfund til at søge om anerkendelse og derved få et bedre overblik over de trossamfund, som er etableret i Danmark. Det bemærkes i øvrigt, at der inden for folkekirken eksisterer et tilsvarende krav om, at ansøgning om oprettelse af en valgmenighed skal være underskrevet af 50 folkekirkemedlemmer, som har stemmeret ved valg til menighedsråd.

Ministeriet kan ikke tilslutte sig flertallets forslag om, at der i lovforslagets § 7, stk. 1, stilles yderligere en betingelse for anerkendelse i form af krav om, at trossamfundenes sekulære organisation skal være organiseret i overensstemmelse med principper om medlemsdemokrati og ligebehandling, herunder ligestilling mellem kønnene.

Princippet om medlemsdemokrati har i godkendelsespraksis siden 2013 indebåret, at der er blevet stillet krav om, at trossamfundets øverste myndighed i verdslige spørgsmål skal være en generalforsamling og en demokratisk valgt bestyrelse med beslutningskompetence. Kombineret med princippet om ligebehandling indebærer det, at valg til bestyrelsen skal være åbne og frie, og at alle myndige medlemmer af trossamfundet skal have stemmeret på generalforsamlingen. Heraf følger, at kvinder og mænd skal behandles ens med hensyn til valget og valgbarhed, herunder adgang til at varetage ledende hverv i bestyrelsen.

Det bemærkes, at et evt. krav om organisering i overensstemmelse med principper om medlemsdemokrati og ligebehandling i trossamfundenes organisationsform ikke vil forhindre f.eks. katolikker, jøder, muslimer og evangelisk-lutherske frimenigheder i at have kønsopdelt praksis i gejstlige/religiøse forhold. Disse trossamfund vil således f.eks. fortsat kunne fastholde, at forkyndere skal have et bestemt køn, at mænd og kvinder er adskilt under gudstjenesten, samt at ægteskab indgås mellem mand og kvinde.

I forhold til de 11 »gamle« trossamfund i Danmark (De tre reformerte kirker, Den Katolske Kirke, Det Jødiske Samfund, Det danske baptistsamfund, Den danske metodistkirke, Den svenske Gustavsforsamling i København, Den ortodokse russiske kirkes menighed i København, St. Albans engelske kirke i København og Kong Haakon Kirken i København), som er anerkendt ved kgl. resolution før vedtagelsen af ægteskabsloven i 1969, vurderes det umiddelbart, at indførelsen af et sådan krav kan give problemer for i hvert fald ét af disse trossamfunds mulighed for at opretholde deres anerkendelse. Samtidig vurderes det, at kravet vil kunne give problemer for enkelte kristne frikirker og muligvis andre af de ca. 150 samfund, som er blevet godkendt efter ægteskabsloven mellem 1969 og praksisændringen i 2013.

Kirkeministeriet har overvejet, om der i forbindelse med en lovfæstelse af kravet til trossamfundets organisering kunne fastsættes en overgangsbestemmelse, hvorefter trossamfund, der er anerkendt/godkendt på lovens ikrafttrædelsestidspunkt, ikke skal opfylde dette krav. Det er imidlertid Kirkeministeriets vurdering, at en sådan tidsbestemt forskelsbehandling mellem allerede anerkendte og godkendte

trossamfund og trossamfund, der anerkendes efter den nye lovs ikrafttræden, vil kunne rejse spørgsmål i forhold til Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 14 om ikke-diskrimination i kombination med artikel 9 om bl.a. religionsfriheden.

Kirkeministeriet kan på den baggrund ikke tilslutte sig flertallets forslag om et ufravigeligt krav om medlemsdemokrati og ligebehandling i trossamfunds sekulære besluttende organer. Det er i den forbindelse Kirkeministeriets vurdering, at skærpede krav om medlemsdemokrati og ligestilling ville kunne gøre det nødvendigt at tilbagekalde anerkendelsen af visse traditionelle, veletablerede trossamfund i Danmark. Det ønsker Kirkeministeriet ikke.

På den baggrund foreslås der ikke yderligere betingelser for anerkendelse af trossamfund ud over dem, der følger af grundlovens § 67 og kravet om mindst 50 medlemmer, jf. lovforslagets § 7, stk. 1.

For så vidt angår lovforslagets § 7, stk. 2-4, samt § 8 kan Kirkeministeriet tilslutte sig Trossamfundsudvalgets overvejelser og forslag, og høringen over udkast til lovforslag har ikke ført til ændringer i denne vurdering. Lovforslagets § 7 stk. 2-4, og § 8 svarer derfor, med enkelte sproglige præciseringer, til Trossamfundsudvalgets lovudkast som beskrevet i afsnit 2.3.2.

Lovforslagets § 9 er i forhold til Trossamfundsudvalgets udkast til § 9 ændret sådan, at det fremgår, at et anerkendt trossamfunds rettigheder og forpligtelser i henhold til bestemmelserne i lovens kapitel 5 indtræder fra det tidspunkt, hvor anerkendelsen er indført i Trossamfundsregistret. Hermed tydeliggøres sammenhængen mellem trossamfundslovens § 7, stk. 4, og § 9.

Trossamfundsudvalgets udkast til § 10 om retsstillingen for de trossamfund, der er anerkendt eller godkendt før lovens ikrafttræden, er en overgangsbestemmelse. Bestemmelsen er derfor flyttet til lovforslagets § 24, stk. 3.

Som en konsekvens heraf bliver den bestemmelse, der i Trossamfundsudvalgets lovudkast er § 11, i dette lovforslag § 10. Kirkeministeriet har foretaget enkelte sproglige præciseringer i lovforslagets § 10.

Med lovforslagets § 11, som svarer til Trossamfundsudvalgets udkast til § 12, får kirkeministeren bemyndigelse til at fastsætte nærmere regler om kravene til anmodning om anerkendelse, herunder om anvendelse af den digitale løsning, som Kirkeministeriet stiller til rådighed (digital selvbetjening) samt om indretning og førelse af Trossamfundsregistret og om meddelelse af oplysninger fra registret.

I forhold til Trossamfundsudvalgets udkast til formuleringen af bemyndigelsesbestemmelsen, foreslår Kirkeministeriet, at bemyndigelsen til kirkeministeren til at fastsætte nærmere regler om kravene til anmodning om anerkendelse præciseres, så det tydeliggøres, at der kan stilles krav om, at anmodningen skal indgives ved anvendelse af den digitale løsning, som Kirkeministeriet stiller til rådighed (digital selvbetjening).

Formålet med forslaget er at indføre hjemmel til at stille krav om, at trossamfundene skal anvende den digitale selv-

betjeningsløsning, når de anmoder om anerkendelse som trossamfund i Danmark. Målet er at udfase papiransøgningerne. Kirkeministeriet vil i forbindelse med implementeringen af den digitale løsning yde vejledning om brugen af den digitale selvbetjeningsløsning i det omfang, trossamfundene har behov herfor.

Målet er at effektivisere sagsbehandlingen ved at sikre en bedre ressourcudnyttelse, samtidig med at trossamfundene oplever en bedre service. Derudover vil anvendelse af den digitale selvbetjeningsløsning også medføre en mere sikker deling af informationer mellem trossamfundene og Kirkeministeriet, herunder i visse tilfælde personfølsomme oplysninger.

Krav om anvendelse af den digitale selvbetjeningsløsning vil gælde ved ansøgning om anerkendelse og ved den årlige indsendelse af regnskaber, jf. forslaget til § 21 og afsnit 2.8.4. Efterfølgende korrespondance, der ikke som sådan er en del af selve ansøgningen m.v. mellem trossamfundet og Kirkeministeriet, vil derfor ikke blive omfattet af krav om anvendelse af den digitale løsning.

Det er fundet mest hensigtsmæssigt at fastsætte nærmere regler herom i bekendtgørelsesform, da der vil være tale om bestemmelser af mere teknisk karakter.

2.4. Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund

2.4.1. Gældende ret

Med henblik på at sikre den fornødne sagkyndige vurdering af de konkrete ansøgninger om godkendelse af trossamfund nedsatte Kirkeministeriet i 1998 et rådgivende udvalg vedrørende trossamfund. Udvalgets kommissorium består i at overtage den funktion som Kirkeministeriets rådgiver i sager om trossamfund uden for folkekirken, som indtil 1998 var blevet varetaget af biskoppen over Københavns Stift.

I 2007 blev godkendelsesbeføjelsen overdraget til Justitsministeriet, og fra 2011-2013 lå opgaven i Social- og Integrationsministeriet. Herefter blev den fra 2013-2015 flyttet til Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold. Fra 2015 er opgaven med godkendelse af trossamfund blevet varetaget af Kirkeministeriet. Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund har også i perioden 2007-2015 varetaget den samme funktion i forhold til de skiftende ressortministerier.

Udvalget blev nedsat af principielle grunde, og udvalgets medlemmer er udpeget som uvildige og sagkyndige og repræsenterer ikke noget bestemt trossamfund, ej heller den danske folkekirke. Udvalget består af sagkyndige inden for henholdsvis religionshistorie, religionssociologi, teologi og retsvidenskab, og udvalget har til opgave at sikre, at alle religiøse organisationer, der søger om godkendelse som trossamfund eller menighed, bliver vurderet ud fra ensartede, klare og sagligt begrundede kriterier.

Udvalget er i udførelsen af sit arbejde uafhængigt af Kirkeministeriet, men der foregår et naturligt samarbejde, specielt med henblik på udveksling af informationer og andre praktiske foranstaltninger. Udvalget kan frit indhente supplerende informationer, herunder henvende sig til andre sag-

kyndige. Udvalget tager ikke imod direkte henvendelser fra ansøgerne, og ansøgerne henvises derfor til Kirkeministeriet, som derefter vurderer, hvorvidt der er tale om en sag, der skal forelægges for udvalget, og hvis det er tilfældet, om den er tilstrækkeligt oplyst, eller der er behov for at indhente yderligere informationer. Udvalget kan dog efter eget skøn henvende sig direkte til ansøgerne.

Udvalgets juridiske grundlag er først og fremmest bl.a. – på grund af den manglende samlede regulering af trossamfundenes forhold – forarbejderne til lov om ægteskabsindgåelse og opløsning af 1969, her § 16, stk. 1, nr. 3, samt en række bestemmelser, der vedrører trossamfund.

Retsgrundlaget består yderligere af grundlovens bestemmelse om religionsfrihed og af de relevante internationale konventioner, som Danmark har tiltrådt, herunder Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, som er inkorporeret ved lov nr. 285 af 29. april 1992, samt FN's konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder.

I praksis er det således hidtil antaget, at § 16 i ægteskabsloven i realiteten indeholder hjemmel til en bredere godkendelse af en sammenslutning (forening) som et religiøst trossamfund med retsvirkninger i relation til en række andre forhold end vielsesbemyndigelse. Dette fremgår bl.a. af kirkeministerens svar på spørgsmål 12 i forbindelse med Folketingets behandling af ægteskabsloven (Folketingstidende 1968-69, tillæg B, sp. 1927-30). Dette svar præciserer begrebet 'trossamfund'.

Endelig har udvalget orienteret sig om den praksis, som indtil udvalgets nedsættelse er blevet fulgt af Kirkeministeriets rådgivere.

Udvalget har løbende revideret sine retningslinjer for vurderingen af indkomne ansøgninger om godkendelse som trossamfund, således at de afspejler praksis og udvikling i bl.a. international ret.

Kirkeministeriet godkender trossamfund og menigheder efter indstilling fra Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund. Kirkeministeriet er ikke bundet af udvalgets indstillinger.

Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund har ligeledes mulighed for at udtale sig i andre sager end godkendelse af trossamfund. Blandt andet bliver udvalget bedt om at svare på spørgsmål fra andre ministerier, f.eks. om en ansøger om godkendelse efter ligningslovens §§ 8 A eller 12, stk. 3, kan anses for at være et religiøst samfund, og på henvendelser fra private borgere.

2.4.2. Trossamfundsudvalgets overvejelser og forslag

Trossamfundsudvalget har drøftet, hvorvidt Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund fortsat skal bestå, og hvilken rolle udvalget i så fald skal have i forhold til godkendelsessager om trossamfund. Der er enighed om, at den nuværende ordning bør videreføres uden ændringer, og at udvalgets opgaver, herunder muligheden for at afgive udtalelse i andre spørgsmål, hvor kirkeministeren skønner, at en sagkyndig udtalelse kan have væsentlig betydning, videreføres.

Som en konsekvens heraf forslås det i Trossamfundsudvalgets lovudkast til §§ 13-15, at der lovfæstes en række bestemmelser om udvalgets sammensætning, herunder om antal medlemmer og disses funktionsperiode samt om udvalgets opgaver.

I medfør af lovudkastets § 14 kan kirkeministeren således anmode Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund om at afgive indstilling i sager vedrørende anerkendelse af trossamfund. Udvalget vil fortsat være et rådgivende organ, og kirkeministeren er derfor ikke bundet af udvalgets indstillinger.

Med lovudkastets § 15 bemyndiges kirkeministeren til at fastsætte nærmere regler for Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfunds virksomhed. På nuværende tidspunkt foreligger der ingen af ministeren fastsatte regler om udvalgets virksomhed. De Vejledende retningslinjer til Godkendelse som trossamfund eller menighed fra 2011 er således udvalgets egen beskrivelse af praksis. Det er fundet mest hensigtsmæssigt at fastsætte nærmere regler i bekendtgørelsesform, da vilkårene for Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfunds virksomhed m.v. kan ændre sig i takt med antallet af anerkendelsessager og den generelle samfundsudvikling i øvrigt.

2.4.3. Kirkeministeriets overvejelser og lovforslagets udformning

Kirkeministeriet kan tilslutte sig Trossamfundsudvalgets overvejelser og forslag, og høringen over udkast til lovforslag har ikke ført til ændringer i denne vurdering.

Lovforslagets §§ 12-14 svarer derfor til Trossamfundsudvalgets udkast til §§ 13-15 som beskrevet i afsnit 2.4.2. Den ændrede nummerering skyldes som nævnt i afsnit 2.3.3., at Trossamfundsudvalgets udkast til § 10 er flyttet til lovforslagets § 24, stk. 3.

2.5. Vielsesbemyndigelse m.v.

2.5.1. Gældende ret

Udover folkekirken er der i dag mange forskellige trossamfund i Danmark. Nogle af disse trossamfund er karakteriseret ved, at de er anerkendt som trossamfund ved kongelig resolution inden den 1. januar 1970 eller er godkendt som trossamfund fra den 1. januar 1970 eller derefter ved ministeriel beslutning.

Fælles for de ved kongelig resolution anerkendte trossamfund og de ved ministeriel beslutning godkendte trossamfund er, at præster inden for disse trossamfund i medfør af ægteskabslovens § 16, stk. 1, nr. 2 og 3, jf. § 17, stk. 2, kan tildeles bemyndigelse til at foretage kirkelige vielser. I funktionen som vielsesforretter udøver den pågældende embedsindehaver offentlig myndighed.

Det bemærkes, at der i ægteskabsloven anvendes terminologien 'præst', og at den dermed beskrevne personkreds omfatter præster, imamer, religiøse forkyndere og tilsvarende embedsindehavere med vielsesbemyndigelse. For at understrege denne bredde i personkredsen bruges i bemærkningerne til dette lovforslag betegnelsen 'forkynder'.

Præster og tilsvarende forkyndere i anerkendte trossamfund anerkendes fortsat ved kgl. resolution og får samtidig bemyndigelse til at foretage kirkelige vielser med borgerlig gyldighed samt eventuel bemyndigelse til at føre ministerialbøger (at fungere som personregisterfører i relation til navngivning og navneændring og til at udstede vielsesattester og føre bog over foretagne vielser).

Det er Kirkeministeriet, der forbereder sager om anerkendelse af præster i de anerkendte trossamfund til forelæggelse for Majestæten.

Præster og tilsvarende forkyndere i godkendte trossamfund får tildelt bemyndigelsen direkte fra Kirkeministeriet.

Når et trossamfund søger om en vielsesbemyndigelse, stiller Kirkeministeriet en række krav til forkynderen. Grunden hertil er, at forkynderen som vielsesforretter udøver offentlig myndighed. Ved vurderingen af hvorvidt der kan tildeles vielsesbemyndigelse, ser Kirkeministeriet blandt andet på, om den pågældende har udvist en adfærd og til stadighed udviser en adfærd, som gør den pågældende uegnet til at varetage hvervet som vielsesforretter.

Når et trossamfund første gang søger om vielsesbemyndigelse til en forkynder, bliver det vurderet, om trossamfundets vielsesritual er i overensstemmelse med ægteskabslovens bestemmelser om gyldigheden af vielser – særligt ægteskabslovens § 20, stk. 2, jf. § 21, stk. 1. Vielser i Danmark skal ske i overensstemmelse med ægteskabslovens regler, hvilket bl.a. vil sige, at parterne skal være til stede samtidig, parterne skal sige 'ja' til at ville gifte sig med hinanden, og præsten skal derefter forkynde parret at være ægtefolk. Vielsen skal ske i overværelse af mindst to vidner.

Med lov nr. 1729 af 27. december 2016 om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning blev der indsat en ny § 16, stk. 3, i ægteskabsloven, hvorved det nu er lovfæstet, at en præst eller en tilsvarende forkynder i et anerkendt eller godkendt trossamfund, som udøver af offentlig myndighed, skal udvise en adfærd, der ikke gør den pågældende uegnet eller uværdig til at udøve offentlig myndighed. Bestemmelsen bygger blandt andet på Trossamfundsudvalgets indstilling af 13. maj 2016.

Der er tale om en lovfæstelse af det dekorumkrav, der hidtil har været gældende på ulovbestemt grundlag. I forbindelse med tildeling af vielsesbemyndigelse vil dekorumkravet som hidtil blive kontrolleret ved indhentelse af straffeoplysninger og børneattest.

I Kirkeministeriets 'Vejledning om ansøgning om vielsesbemyndigelse og indhentelse af børneattest' fremgår det blandt andet, at den pågældende forkynder skal udfylde og underskrive en samtykkeerklæring, så Kirkeministeriet i forbindelse med sin sagsbehandling kan indhente oplysninger om evt. verserende eller afsluttede straffesager. En forkynder skal desuden udfylde og underskrive en sprogerklæring om, at vedkommende enten behersker dansk eller, hvis dette ikke er tilfældet, er tilmeldt et kursus i dansk og samtidig vil benytte en medhjælp, der behersker dansk. Sprogkravet skal sikre, at vedkommende vil kunne varetage de funktioner, der

er forbundet med at foretage vielser, herunder indberetning til myndighederne.

Der skal desuden foreligge dokumentation for, at den pågældende forkynder, der ønsker vielsesbemyndigelse, har lovligt ophold og ret til at arbejde her i landet. I forbindelse med ansøgning om vielsesbemyndigelse skal der vedlægges dokumentation for lovligt ophold, enten i form af kopi af opholds- og arbejdstilladelse eller kopi af ansøgning om opholds- og arbejdstilladelse. I sidstnævnte sager tager Kirkeministeriet kontakt til Udlændingestyrelsen for at få oplyst, om den pågældende har opnået opholds- og arbejdstilladelse i Danmark.

Opholdstilladelse kan enten meddeles tidsbegrænset eller permanent. Det er Udlændingestyrelsen, der træffer afgørelse vedrørende ansøgninger om opholdstilladelse efter udlændingelovens § 9 f om opholdstilladelse til blandt andre religiøse forkyndere, men den pågældende kan også have opholdstilladelse på andet grundlag med ret til at arbejde.

I de sager, hvor ansøgeren har en tidsbegrænset opholdstilladelse, fremgår det af vielsesbemyndigelsen, at bemyndigelsen bortfalder den dato, hvor vedkommendes opholdstilladelse udløber.

Ud over de generelle krav skal ansøgninger for forkyndere i godkendte og anerkendte trossamfund, der ønsker en stående vielsesbemyndigelse, vedlægges en børneattest for den pågældende. Børneattesten indeholder oplysninger om domme m.v. om visse seksualforbrydelser begået mod børn under 15 år.

Begrebet 'dekorum' betegner et adfærdskodeks, nemlig det med en offentlig stilling forbundne krav om en vis til stillingen svarendeandel.

For præster i folkekirken kan man finde lovfæstede vandelkrav allerede i Kong Christian V's Danske Lov (DL) fra 1683. Overskriften på DL's 2. bogs 11. kapitel (DL 2-11) er således »om Præsters Liv og Levnet, Forseelser og Bøder«, og i dette kapitels 1 (2-11-1) pålægges generelt præster at være gode eksempler og ikke vanære præsteembedet.

Inden for den offentlige ansættelsesret – særligt inden for tjenestemandsansættelsen – er dekorum-begrebet bl.a. kommet til udtryk i tjenestemandenslovens § 10. Heraf fremgår det, at tjenestemanden samvittighedsfuldt skal overholde de regler, der gælder for hans stilling, og såvel i som uden for tjenesten vise sig værdig til den agtelse og tillid, som stillingen kræver. I den juridiske litteratur antages det i dag, at denne bestemmelse har afløst bestemmelsen i DL 2-11-1, for så vidt angår tjenestemandensansatte præster i folkekirken.

Hvad der nærmere ligger i dekorumkravet, kan ikke udtrykkes præcist, bl.a. fordi dekorumkravets indhold beror på skiftende tiders adfærdsmønstre og opfattelse. Dekorumkravet vil endvidere typisk skærpes, når der er tale om højere tjenestemandsstillinger, men det betyder ikke, at dekorumkravet nødvendigvis er det samme for alle tjenestemandsstillinger på samme niveau. Tjenestens karakter, herunder graden af udadvendthed i stillingen, kan f.eks. have betydning.

Det antages, at der for overenskomstansatte gælder et krav svarende til dekorumkravet i tjenestemandenslovens § 10.

Denne retstilstand omfatter således bl.a. folkekirken overenskomstansatte præster.

For så vidt angår forkyndere med vielsesbemyndigelse i trossamfund uden for folkekirken, er der tale om et privat ansættelsesforhold eller lignende i forhold til trossamfundet, hvor den pågældende i henhold til den offentligretlige bemyndigelse samtidig udøver offentlig myndighed i form af indstiftelse af ægteskab med borgerlig gyldighed. Dekorumkravet for disse personer er med vedtagelsen af den nye bestemmelse i ægteskabslovens § 16, stk. 3, nu direkte hjemlet i lov, men har hidtil været antaget at gælde på ulovbestemt grundlag. Denne antagelse har støtte i forarbejderne til ægteskabsloven, hvoraf det bl.a. fremgår, at det ved henvendelse til politiet vil blive søgt oplyst, om der foreligger ufordelagtige oplysninger om den foreslåede vielsesforrettersandel. Se Folketingstidende 1968-69, tillæg B, spalte 1929.

Med ændringen af ægteskabsloven ved lov nr. 1729 af 27. december 2016 er der med den nye bestemmelse i ægteskabslovens § 16, stk. 5, indført et krav om, at præsten (eller den tilsvarende embedsindehaver) inden 6 måneder efter meddelelse af vielsesbemyndigelse gennemfører et kursus i dansk familieret, frihed og folkestyre. Fristen på 6 måneder kan efter ansøgning forlænges ved lovligt forfald. Kirkeministeriet kan desuden fritage vielsesforretteren for at deltage i kurset, hvis vedkommende har et tilsvarende dokumenteret kendskab til dansk familieret, frihed og folkestyre. Vielsesforretteren skal fremlægge dokumentation herfor.

Formålet med kurset er at sikre, at religiøse forkyndere i trossamfund uden for folkekirken, der får tildelt vielsesbemyndigelse, får kendskab til forskellige familieretlige emner, som har relevans for deres daglige virke, med et særligt fokus på regler om indgåelse af ægteskab, skilsmisse og forældremyndighed.

Desuden berører undervisningen samspillet og modsætningerne mellem dansk ret og danske traditioner på den ene side og religiøse normer og sædvaner, herunder de sociale og manglende juridiske konsekvenser af ikke-borgerligt gyldige religiøse vielser og religiøse ægteskabskontrakter, på den anden side.

Undervisningen omfatter desuden lovgivning om ytrings- og religionsfrihed, folkestyre, ligestilling mellem kønnene og frihed til seksuel orientering, ikke-diskrimination og kvinderettigheder.

Undervisningen foregår på dansk, og deltagerne vil på eget initiativ og ved egen finansiering kunne medbringe en tolk. Kurset finansieres gennem brugerbetaling.

Som afslutning på kurset udleveres et kursusbevis, ligesom vielsesforretteren skal underskrive en løfteerklæring om, at den pågældende vil overholde dansk lovgivning.

Afgivelse af løfteerklæringen skal ses i sammenhæng med, at den religiøse forkynder med vielsesbemyndigelse har en offentlig bemyndigelse til at foretage vielser med borgerlig gyldighed og i medfør af ægteskabslovens § 16, stk. 3, er undergivet et dekorumkrav. En løfteerklæring medvirker således til at tydeliggøre overfor forkynderen, at vedkommende skal varetage sit hverv som vielsesforretter

og dermed udøver af offentlig myndighed under iagttagelse af dansk lovgivning.

Ændringerne i lov nr. 1729 af 27. december 2016 trådte i kraft den 1. april 2017.

Hidtil har det alene været præster i anerkendte trossamfund, der i forbindelse med deres anerkendelse som præst i trossamfundet og dermed tildeling af en stående vielsesbemyndigelse har afgivet en løfteerklæring. Med løfteerklæringen lover præsten på ære og samvittighed at ville overholde den danske lovgivning og hermed de regler og forskrifter, der vedrører den borgerlige side af de kirkelige handlinger.

Det er muligt at ansøge Kirkeministeriet om to typer af vielsesbemyndigelse: Enkeltstående vielsesbemyndigelse (ad hoc) og stående vielsesbemyndigelse. En enkeltstående vielsesbemyndigelse gælder kun for en enkelt konkret vielse på et bestemt sted og en bestemt dag. I ansøgningen om vielsesbemyndigelse skal trossamfundet eller den person, der ønsker vielsesbemyndigelse, derfor angive, hvem der skal vies, tidspunktet for vielsen, og hvor denne finder sted. En stående vielsesbemyndigelse giver en præst (eller tilsvarende embedsindehaver) i et anerkendt eller godkendt trossamfund permanent bemyndigelse til at foretage vielser inden for trossamfundet. Stående vielsesbemyndigelser gælder som udgangspunkt til præsten fratræder sin stilling, eller en eventuel opholdstilladelse udløber. Det fremgår af den konkrete vielsesbemyndigelse, at den bortfalder, når præstens fratræder sin stilling, og at vedkommende eller trossamfundet er forpligtet til at underrette ministeriet om fratrædelsen og samtidig returnere bemyndigelsesbrevet. Hvis præsten har en tidsbegrænset opholdstilladelse fremgår det også, at vielsesbemyndigelsen bortfalder den dato, hvor vedkommendes opholdstilladelse udløber.

Med ændringen af ægteskabsloven med lov nr. 1729 af 27. december 2016 er der indsat en ny § 16, stk. 4, i lov om ægteskabs indgåelse og opløsning, som lovfæster muligheden for at tilbagekalde en vielsesbemyndigelse på grund af dekorumforseelser.

Som eksempler, hvor der kan rejses dekorumsag, kan nævnes den situation, hvor den religiøse forkynder med vielsesbemyndigelse foretager vielse af en mindreårig eller foretager en vielse uden begge parters samtykke. Efter bestemmelsens ordlyd vil manglende deltagelse i det obligatoriske kursus i dansk familieret, frihed og folkestyre eller manglende underskrivelse af løfteerklæringen også kunne betyde, at vielsesbemyndigelsen kan tilbagekaldes. Tilsvarende gælder, at grovere straffelovsovertrædelser kan betyde, at vielsesbemyndigelsen kan tilbagekaldes.

Fra praksis kan nævnes et eksempel, hvor en vielsesbemyndigelse til en imam i et muslimsk trossamfund blev tilbagekaldt i en situation, hvor det pågældende par ikke mente, at der var foretaget en vielse, men at der alene var foretaget forberedelser hertil. Det viste sig, at imamen havde forfalsket parternes underskrifter på ægteskabsbogen og derefter indberettet vielsen til kommunen, sådan at vielsen var blevet registreret i folkeregisteret (CPR).

Ved 'tilbagekaldelse af en forvaltningsakt' forstås det forhold, at den udstedende forvaltningsmyndighed af egen drift ændrer sin egen gyldige afgørelse.

En afgørelse om tilbagekaldelse er skønsmæssig og skal opfylde de almindelige forvaltningsprocessuelle og forvaltningsretlige krav om f.eks. partshøring samt retsgrundsætningerne om saglighed og om proportionalitet.

Spørgsmålet om, hvorvidt en forvaltningsafgørelse kan tilbagekaldes, vil bero på en konkret afvejning i det enkelte tilfælde af forskellige modstående hensyn. Ved vurderingen må der bl.a. lægges vægt på, hvilke berettigede forventninger der måtte være opstået hos adressaten for afgørelsen, samt hvilke offentlige interesser der taler for en tilbagekaldelse af afgørelsen.

Tilbagekaldelse af en begunstigende forvaltningsakt kan ske, dels som følge af at forudsætningerne for den oprindelige afgørelse viser sig ikke at have været opfyldt, dels i tilfælde af at forudsætningerne for afgørelsen efterfølgende tilsidesættes.

Det er almindeligt antaget, at medmindre en part har gjort sig skyldig i svig eller i øvrigt tilsidesat en af ham eller hende påhvilende oplysningspligt, følger det af officialprincippet, at risikoen for, at en oprindelig tilbagekaldelsesgrund ikke har indgået i grundlaget for den oprindelige afgørelse, i almindelighed må påhvile myndigheden. Det vil ved den skønsmæssige vurdering altid kunne tillægges betydning, om partens egne forhold kan karakteriseres som bebrejdesværdige eller ej, herunder om parten har været bekendt med, at der har foreligget svigagtige forhold i forbindelse med udstedelsen af den oprindelige afgørelse, eller om parten i øvrigt har været i ond tro med hensyn til en vildfarelse hos myndigheden.

Tilbagekaldelse som følge af, at forudsætningerne for en begunstigende forvaltningsakt efterfølgende brister, vil bl.a. kunne ske i tilfælde af misbrug af en meddelt tilladelse eller anden tilsidesættelse af vilkår for anvendelse af tilladelsen. Endvidere vil tilbagekaldelse efter omstændighederne kunne ske, hvis de oprindelige forudsætninger ikke længere kan anses for opfyldt.

En sådan bristende forudsætning kan efter omstændighederne indtræde, hvis en forkynder med vielsesbemyndigelse i et trossamfund uden for folkekirken ikke længere lever op til dekorumkravet.

En afgørelse, der lægger vægt på en sådan bristet forudsætning, kan som sagt kun resultere i tilbagekaldelse af vielsesbemyndigelsen, hvis afgørelsen herom træffes i overensstemmelse med de almindelige forvaltningsretlige regler, herunder grundsætningen om proportionalitet.

Det skal tilføjes, at ligesom et oprindeligt afslag på at meddele en forkynder vielsesbemyndigelse ikke har nogen betydning for selve anerkendelsen eller godkendelsen af det pågældende trossamfund, har en efterfølgende tilbagekaldelse af en vielsesbemyndigelse ikke i sig selv nogen konsekvenser for anerkendelsen eller godkendelsen af trossamfundet.

Begrundelsen herfor er, at vielsesbemyndigelsen gives til en person, som med tildelingen af denne bemyndigelse skal leve op til den værdighed og tillid, som udøvelsen af myndighedsfunktionen forudsætter.

Vielsesbemyndigelsen er således knyttet til personen og ikke trossamfundet. Det er derfor også kun personens manglende iagttagelse af dekorumkravet, der vil kunne sanktioneres, og dette vil kunne ske ved at tilbagekalde vielsesbemyndigelsen, uden at dette umiddelbart får indflydelse på anerkendelsen eller godkendelsen af det pågældende trossamfund.

2.5.2. Trossamfundsudvalgets overvejelser og forslag

Trossamfundsudvalget foreslår som udgangspunkt, at den nugældende praksis for tildeling af vielsesbemyndigelse, herunder ansøgningsprocedure og dokumentationskrav videreføres og lovfæstes. Udvalget har endvidere drøftet behovet for at udvide kravene til de personer, der søger om vielsesbemyndigelse, jf. nedenfor om afgivelse af løfteerklæring.

Med Trossamfundsudvalgets udkast til § 16, stk. 1, videreføres bestemmelsen om, at kirkeministeren efter ansøgning herom fra et anerkendt trossamfund kan bemyndige en person i trossamfundet til at forrette vielser med borgerlig gyldighed. Lovudkastets § 16, stk. 2, angiver muligheden for, at der kan søges om en enkeltstående eller en stående vielsesbemyndigelse. Derudover tydeliggøres det med lovudkastets § 16, stk. 3, at trossamfundet i forbindelse med ansøgningen skal meddele de relevante oplysninger om den person, der ønskes bemyndiget.

Lovudkastets § 16, stk. 4, indebærer, at kravene til vielsesritualet fremgår af trossamfundsloven. Disse krav findes i dag i ægteskabslovens § 20, stk. 1, og § 20, stk. 2, jf. § 21, stk. 1. Endelig foreslås med udkastet til § 16, stk. 5, at betingelsen om, at vielsesritualet ikke må indeholde særlige betingelser for ægteskabet, som strider mod dansk rets regler om myndige personers selvbestemmelsesret, eller som indeholder forskelsbehandling på grund af køn, lovfæstes.

Det er en forudsætning, at vielseskompetencen skal udøves af en person med et forkynderembede i trossamfundet. Kun i trossamfund uden et fast forkynderembede kan vielseskompetencen (for enkeltstående vielsesbemyndigelser) gives til en lægperson. Med betegnelsen 'lægperson' forstås en person, der ikke er viet eller på anden måde udpeget til et kirkeligt embede eller er medlem af en religiøs orden.

Med bestemmelsen sker der således en lempelse i forhold til den nugældende bestemmelse i ægteskabslovens § 16, stk. 1, nr. 3. Lempelsen er begrundet i, at en række trossamfund ikke er organiseret med de traditionelle forkynderembeder.

Bortset herfra er der tale om en videreførelse af de hidtidige bestemmelser i ægteskabslovens § 16, stk. 1, nr. 2 og 3, jf. § 17, stk. 2, og de krav, der ifølge fast praksis er blevet stillet til forkynderen, der ønskes tildelt vielseskompetence.

Lovudkastets § 17, stk. 1, nr. 1 og 2, viderefører og lovfæster reglerne om, at den person, der søger om vielsesbemyndigelse, skal have lovligt ophold i Danmark, og besidde de

kvalifikationer, herunder tilstrækkelig beherskelse af dansk sprog, som er nødvendige for at kunne varetage de myndighedsfunktioner, der er forbundet med at forrette vielser.

Med lovudkastets § 17, stk. 1, nr. 3, foreslås det netop med lov nr. 1729 af 27. december 2016 lovfæstede krav om, at den pågældende vielsesforretter skal udvise en adfærd, der ikke gør den pågældende uegnet eller uværdig til at udøve offentlig myndighed – det såkaldte dekorumkrav – videreført og overført fra ægteskabsloven til trossamfundsloven. Bestemmelsen svarer til den nugældende bestemmelse i lov om ægteskabs indgåelse og opløsning § 16, stk. 3, om et dekorumkrav til præster med vielsesbemyndigelse.

Derudover foreslås det med lovudkastets § 17, stk. 2, at kirkeministeren bemyndiges til at fastsætte nærmere regler om sprogkrav til vielsesforretteren.

I forhold til sprogkravet er det allerede i dag en forudsætning, at vielsesforretteren behersker dansk. Hvis dette ikke er tilfældet, forudsættes det, at vedkommende er tilmeldt et dansk sprogkursus, og at vedkommende benytter en dansk-talende medhjælp til bl.a. indberetning af vielser.

Ved lov nr. 1729 af 27. december 2016 er der i lov om ægteskabs indgåelse og opløsning § 16, stk. 5, 7 og 8, indsat bestemmelser om, at tildeling af vielsesbemyndigelse til præster, imamer, forkyndere og tilsvarende embedsindehavere i trossamfund uden for folkekirken, er betinget af, at de gennemfører et kursus i dansk familieret, frihed og folkestyre.

Trossamfundsudvalget finder det på denne baggrund naturligt at udvide det af udvalget i debatoplægget foreslåede kursus i dansk ægteskabslovgivning og familieret, således at det også indeholder en gennemgang af de grundlæggende principper vedrørende frihed og folkestyre. Med udkastet til trossamfundslovens § 18 foreslås det derfor, at § 16, stk. 5, 7 og 8, overføres fra ægteskabsloven til trossamfundsloven.

I dag afgiver præster i de anerkendte trossamfund en løfteerklæring samtidig med, at de anerkendes som præster i trossamfundet og dermed får stående vielsesbemyndigelse. Med løfteerklæringen lover præsten på ære og samvittighed at ville overholde den danske lovgivning og hermed de regler og forskrifter, der vedrører den borgerlige side af de kirkelige handlinger.

Endvidere vil præster og andre forkyndere med vielsesbemyndigelse som noget nyt skulle afgive en løfteerklæring efter gennemførelsen af kursus i dansk familieret, frihed og folkestyre, jf. lov om ægteskabs indgåelse og opløsning § 16, stk. 6, som vedtaget ved lov nr. 1729 af 27. december 2016.

Med lovudkastets § 19 foreslås det, at alle forkyndere, der ønsker vielsesbemyndigelse, skal afgive en løfteerklæring, før den pågældende får vielsesbemyndigelse, og altså ikke – som efter den nugældende bestemmelse i ægteskabslovens § 16, stk. 6 – på et senere tidspunkt efter, at vielsesforretteren har gennemført kurset i dansk familieret, frihed og folkestyre.

Lovudkastets § 20, stk. 1 og 2, angiver mulighederne for bortfald og tilbagekaldelse af en vielsesbemyndigelse. Det

foreslås således, at det skal være muligt for et trossamfund at anmode om, at en stående vielsesbemyndigelse bortfalder, ligesom det skal være muligt for kirkeministeren at tilbagekalde en vielsesbemyndigelse, såfremt de i § 17, stk. 1, nr. 1-3, og § 18 nævnte betingelser ikke længere er opfyldt. Derudover foreslås det i § 20, stk. 3, at kirkeministeren skal have mulighed for at tilbagekalde en vielsesbemyndigelse, såfremt den bemyndigede ikke i udøvelsen af sin funktion overholder dansk lovgivning, herunder de regler, der gælder for vielser med borgerlig gyldighed.

Bestemmelsen i lovudkastets § 20, stk. 2 og 3, svarer indholdsmæssigt til den ved lov nr. 1729 af 27. december 2016 vedtagne bestemmelse i lov om ægteskabs indgåelse og opløsning § 16, stk. 4.

Det bemærkes, at tilbagekaldelse af vielsesbemyndigelsen til en vielsesforretter i et anerkendt trossamfund ikke har ansættelsesretlige konsekvenser, medmindre trossamfundet selv træffer beslutning herom. Tilbagekaldelsen betyder således umiddelbart kun, at vedkommende ikke længere er bemyndiget til at foretage vielser med borgerlig gyldighed.

Det bemærkes også, at trossamfund uden for folkekirken fortsat vil have frihed til at undlade vielse af to personer af samme køn eller til udelukkende at have religiøse forkyndere af et bestemt køn.

2.5.3. Kirkeministeriets overvejelser og lovforslagets udformning

Kirkeministeriet kan tilslutte sig Trossamfundsudvalgets overvejelser og forslag, og høringsen over udkast til lovforslag har kun ført til enkelte ændringer i forslaget.

Lovforslagets § 15, stk. 1-5, og §§ 16-18 svarer derfor med enkelte sproglige præciseringer til Trossamfundsudvalgets udkast til § 16, stk. 1-5, og §§ 17-19 som beskrevet i afsnit 2.5.2. Den ændrede nummerering skyldes som nævnt i afsnit 2.3.3, at Trossamfundsudvalgets udkast til § 10 er flyttet til lovforslagets § 24, stk. 3.

Det foreslås endvidere, at der i lovforslagets § 15, stk. 6, indsættes en bemyndigelse til kirkeministeren til at fastsætte nærmere regler om fremgangsmåden ved vielse i de anerkendte trossamfund. Hidtil har kirkeministeren med henvisning til bestemmelserne i den gældende ægteskabslovs § 16, stk. 1, § 17, stk. 2, og § 20, stk. 3, fastsat generelle regler om vielse i trossamfund uden for folkekirken i bekendtgørelse nr. 548 af 16. december 1969 om kirkelig vielse uden for folkekirken samt i cirkulære nr. 260 af 16. december 1969 om kirkelig vielse uden for folkekirken. Der er tale om regler om lysning, grundlag for vielsen (prøvelsesattest m.v.), fremgangsmåde ved vielsen svarende til kravene i ægteskabslovens § 20, stk. 1 og 2, samt bestemmelser om, hvilke præster i trossamfundet der kan få vielsesbemyndigelse.

Med lovforslaget tydeliggøres bemyndigelsen til kirkeministeren til at fastsætte nærmere regler om fremgangsmåden ved vielse i de anerkendte trossamfund, samtidig med at bemyndigelsesbestemmelsen flyttes til den nye trossamfundslov. Det er hensigten at anvende bestemmelsen på samme vis som hidtil.

I forhold til Trossamfundsudvalgets udkast til § 20, stk. 1, der i dette lovforslag bliver § 19, stk. 1, foreslås det, at bestemmelsen om bortfald af en vielsesbemyndigelse tydeliggøres.

Det foreslås således, at der i lovforslagets § 19, stk. 1, nr. 1-3, indsættes en række bortfaldsgrunde, således at en stående vielsesbemyndigelse bortfalder, hvis 1) trossamfundet anmoder herom, 2) vielsesforretterens fratræder sin stilling i trossamfundet, eller 3) hvis vielsesforretteren ikke længere har ret til at arbejde i Danmark.

I de tilfælde hvor trossamfundet anmoder om, at vielsesbemyndigelsen skal tilbagekalde, vil trossamfundet kunne anmode om, at dette sker fra en bestemt dato, jf. dog nedenfor om lovforslagets § 19, stk. 1, nr. 2 og 3.

I de tilfælde, hvor vielsesforretteren fratræder sin stilling som forkynder i trossamfundet, vil vielsesbemyndigelsen automatisk bortfalde fra det tidspunkt, hvor vielsesforretterens tilknytning til trossamfundet ophører. Dette gælder uanset, om trossamfundet underretter Kirkeministeriet herom eller ej.

Tilsvarende gælder i de tilfælde, hvor vielsesforretteren har et tidsbegrænset opholdsgrundlag.

At vielsesbemyndigelsen bortfalder, når forkynderen fratræder sin stilling, eller når den pågældende ikke længere har ret til at arbejde i Danmark, fremgår af den konkrete vielsesbemyndigelse.

I de situationer, hvor kirkeministeren bliver opmærksom på, at forkynderen ikke opfylder betingelserne for vielsesbemyndigelse, jf. § 16, stk. 1, nr. 2 og 3, og § 17, skal kirkeministeren formelt tilbagekalde vielsesbemyndigelsen, jf. lovforslagets § 19, stk. 2. Tilbagekaldelsen har virkning fra det tidspunkt, der fremgår af Kirkeministeriets afgørelse af sagen. Det forudsættes, at både trossamfundet og vielsesforretteren orienteres om bemyndigelsens tilbagekaldelse.

Med en enkelt konsekvensændring som følge af den ændrede formulering af forslaget til § 19, stk. 1, svarer forslaget til § 19, stk. 2, til Trossamfundsudvalgets udkast til § 20, stk. 2. Lovforslagets § 19, stk. 3, svarer til Trossamfundsudvalgets udkast til § 20, stk. 3.

2.6. Skatte- og afgiftsmæssige forhold

2.6.1. Gældende ret

Der findes en række regler i skattelovgivningen om skattebegunstigelser af trossamfund, bl.a. er trossamfund, der er anerkendt eller godkendt af Kirkeministeriet, undtaget fra skattepligt efter selskabsskatteovens § 3, stk. 1, nr. 3. Herudover findes bl.a. regler om fradragsret for yderen af gaver og løbende ydelser til bl.a. religiøse samfund i ligningslovens § 8 A og § 12, stk. 3, regler om afgiftsfritagelse for bl.a. religiøse samfund for arv, legat og forsikring m.v. i boafgiftslovens § 3, stk. 2, samt regler for bl.a. religiøse samfund for delvis fritagelse for tinglysningsafgift i tinglysningsafgiftslovens § 10, stk. 2.

Efter reglerne i ligningslovens § 8 A kan der ved opgørelse af den skattepligtige indkomst gives et ligningsmæssigt fradrag for gaver til godkendte almenvelgørende eller al-

mennyttige foreninger, stiftelser, institutioner m.v., herunder religiøse samfund. Ved religiøse samfund forstås trossamfund og menigheder m.v. Det fradragsberettigede beløb kan højst udgøre 15.600 kr. (2017-niveau).

Efter reglerne i ligningslovens § 12, stk. 2, gives et ligningsmæssigt fradrag for løbende ydelser til godkendte almenvelgørende eller almennyttige foreninger, stiftelser, institutioner m.v., herunder religiøse samfund. Ved religiøse samfund forstås trossamfund og menigheder m.v. Fradraget kan udgøre op til og med 15 pct. af yderens personlige indkomst med tillæg af positiv kapitalindkomst, dog minimum 15.000 kr. For selskaber og andre skattepligtige institutioner indrømmes fradrag for årlige ydelser, der ikke overstiger 15 pct. af yderens skattepligtige indkomst, dog minimum 15.000 kr. Løbende ydelser er i modsætning til gaver et bidrag, som den pågældende har bundet sig til i mindst 10 år.

Fradragsretten er betinget af, at foreningen eller det religiøse samfund m.v. er godkendt her i landet af SKAT eller er godkendt i et andet EU/EØS-land. Herudover er der fastsat en række betingelser i de respektive bestemmelser og i bekendtgørelse nr. 282 af 26. marts 2014 om godkendelse mv. efter ligningslovens § 8 A og § 12, stk. 3, af almenvelgørende og almennyttige foreninger, fonde, stiftelser, institutioner og religiøse samfund m.v. her i landet eller i et andet EU/EØS-land.

Godkendelse efter ligningslovens § 8 A og/eller § 12, stk. 3, kan give adgang til andre skattemæssige begunstigelser. F.eks. er foreninger m.v., der er godkendt efter ligningslovens § 8 A og/eller § 12, undtaget for boafgift efter boafgiftslovens § 3, stk. 1, litra g, og religiøse samfund, der er godkendt efter ligningslovens § 8 A, stk. 2, § 12, stk. 3, eller boafgiftslovens § 3, stk. 2, er omfattet af en lempelig beregning af tinglysningsafgift, jf. tinglysningsafgiftslovens § 7, efter tinglysningsafgiftslovens § 10, stk. 2.

2.6.2. Trossamfundsudvalgets overvejelser og forslag

Trossamfundsudvalget foreslår ikke indholdsmæssige ændringer i de relevante skatteregler.

Trossamfundsudvalget har dog overvejet muligheden for at indarbejde reglerne for trossamfund om fradragsret for yderen af gaver og løbende ydelser, afgiftsfritagelse for arv, legat og forsikring m.v. samt delvis fritagelse for tinglysningsafgift i forslaget til en trossamfundslov.

Hovedformålene hermed er efter udvalgets opfattelse at opnå en fast kobling mellem anerkendelse af trossamfund og de pågældende skattebegunstigelser. Derved undgår man, at der opstår en større gruppe af religiøse samfund, som uden at være anerkendte fremtræder med en 'skattemæssig status' som trossamfund. Derudover er det Trossamfundsudvalgets holdning, at visse af de skattemæssige begunstigelser spiller en central rolle for et overvejende flertal af trossamfund, og at det derfor er et emne, der naturligt hører hjemme i en trossamfundslov.

I forbindelse med udvalgets arbejde er emnet blevet drøftet med Skatteministeriet. Det er Skatteministeriets klare holdning, at der ikke bør ske en udsondring af bestemmelser om religiøse samfunds skattemæssige forhold til anden lov-

givning. Der kan i stedet indsættes en henvisningsbestemmelse i en ny lov om trossamfund uden for folkekirken.

Begrundelsen herfor er, at de skattemæssige forhold for religiøse samfund ikke vil være udtømmende reguleret i den nye lov. F.eks. vil reglerne om selskabsskattepligt og moms-fritagelse i visse situationer for religiøse samfund fortsat være reguleret i skattelovgivningen.

Det er Skatteministeriets holdning, at sammenhængen i skattereglerne bedst sikres ved, at reglerne samles så få steder som muligt i Skatteministeriets egen lovgivning.

Skatteministeriet anfører, at reglerne i ligningslovens § 8 A og § 12, stk. 3, vedrører godkendelse af almenvelgørende foreninger m.v. og foreninger m.v., der på anden måde er til almen nytte, herunder religiøse samfund. Det er således, fordi de religiøse samfund anses for at være til almen nytte, at de kan godkendes med henblik på, at de, der donerer til det religiøse samfund, kan opnå fradrag for donationen. Ved at udsondre de danske religiøse samfund fra bestemmelserne, så de i stedet omfattes af særskilte bestemmelser andetsteds, mistes den oprindelige kontekst, og det vil fremstå som om, begunstigelsen er møntet direkte på de religiøse samfund i stedet for på det almennyttige aspekt.

Skatteministeriet påpeger, at den påtænkte lov om trossamfund kun vil omfatte danske trossamfund. Derfor vil en udsondring af de relevante bestemmelser for danske religiøse samfund bl.a. medføre, at reglerne for danske religiøse samfund vil stå i den nye lov, mens reglerne for religiøse samfund i andre EU-/EØS-lande og andre almenvelgørende og almennyttige foreninger m.v. fortsat står i ligningsloven, som også giver hjemmel til, at SKAT administrativt fastsætter de nærmere krav for godkendelse.

En sådan opdeling af ét regelsæt i forskellige love kan medføre uensartet administration og komplicerer vejledningen af borgere, foreninger og virksomheder om reglerne. Herudover er det uhensigtsmæssigt, at SKAT skal administrere regler, der er fastsat inden for et andet ressortområde.

Skatteministeriet lægger således til grund, at bestemmelse, der regulerer det samme område, kun skal stå ét sted.

Skatteministeriet peger i stedet på muligheden for at anlægge den samme definition af 'trossamfund' i ligningslovens § 8 A og § 12, stk. 3, som i trossamfundsloven og at lade anerkendelsen efter denne lov være en forudsætning for, at trossamfundet kan godkendes på baggrund af den religiøse status. Trossamfundsloven omfatter ikke trossamfund fra andre EU-/EØS-lande, og de vil således kunne godkendes på baggrund af den religiøse status, hvis de er godkendt efter lignende regler i andre EU-/EØS-lande. De øvrige betingelser for godkendelsen f.eks. vedrørende vedtægterne vil fortsat skulle opfyldes. Ikke anerkendte trossamfund vil, som hidtil, kunne opnå fradragsret ud fra en vurdering efter de generelle kriterier om almen nytte m.v.

Udvalget er enig i Skatteministeriets synspunkter og foreslår derfor en ordning, hvor der i lovudkastets §§ 21-24 alene indsættes en række henvisningsbestemmelser til de skatteregler, der vurderes at have størst betydning for anerkendte trossamfund.

Herved skabes der i den samlede lovregulering for trossamfund uden for folkekirken et overblik over de væsentligste rettigheder, en anerkendelse kan give adgang til.

2.6.3. Kirkeministeriets overvejelser og lovforslagets udformning

Trossamfundsudvalget har som beskrevet i afsnit 2.6.2. overvejet, at en trossamfundslov bør indeholde henvisningsbestemmelser til de skatteregler, der vurderes at have størst betydning for anerkendte trossamfund.

Trossamfundsudvalgets lovudkast indeholder derfor i §§ 21-24 en række henvisningsbestemmelserne til disse regler. Der vil med bestemmelserne i §§ 21-24 i Trossamfundsudvalgets lovudkast ikke blive fastsat materielle regler.

Af lovtekniske grunde skal en lov ikke indeholde bestemmelser, der alene henviser til anden lovgivning uden i sig selv at fastsætte regler. Kirkeministeriet kan derfor ikke tilslutte sig Trossamfundsudvalgets overvejelser og forslag om at indsætte henvisningsbestemmelser til de vigtigste skatte- og afgiftsregler om fradragsret for donationer m.v. i lovforslaget, og derfor indgår Trossamfundsudvalgets udkast til §§ 21-24 ikke i dette lovforslag.

Kirkeministeriets hjemmeside har i dag tværgående information om rettigheder og pligter for andre trossamfund, herunder om de væsentligste skatteregler af betydning for andre trossamfund. I forbindelse med implementeringen af lov om trossamfund uden for folkekirken vil hjemmesiden derfor blive opdateret.

Det foreslås med lovforslagets § 26, at godkendelse efter ligningslovens § 8 A og § 12, stk. 3, for trossamfund, som søger om godkendelse på baggrund af det religiøse virke, betinges af, at trossamfundet er registreret som anerkendt efter lov om trossamfund uden for folkekirken, jf. lovforslagets § 7, eller tilsvarende regler i et andet EU/EØS-land.

For menigheder, forsamlinger og kredse m.v. foreslås det med lovforslagets § 26, at godkendelse efter ligningslovens § 8 A og § 12, stk. 3, på baggrund af deres religiøse virke betinges af, at de er anerkendt som en del af et trossamfunds anerkendelse efter lov om trossamfund uden for folkekirken, jf. lovforslagets § 8, eller tilsvarende regler i et andet EU/EØS-land. Denne betingelse gælder dog ikke for valgmenigheder, der er anerkendt efter lov om valgmenigheder.

Med de foreslåede nye betingelser i ligningsloven, jf. lovforslagets § 26, sikres, at det for danske trossamfund, menigheder, forsamlinger og kredse m.v. som udgangspunkt kun er dem, som er registreret som anerkendt efter lov om trossamfund uden for folkekirken og derved opfylder de krav, der vil blive stillet for at blive officielt anerkendt i Danmark, som kan godkendes efter ligningslovens § 8 A og § 12, stk. 3, på grund af deres religiøse status. Dette ændrer ikke ved, at trossamfund, menigheder, forsamlinger og kredse m.v. fortsat skal opfylde de øvrige betingelser, der stilles for at blive godkendt efter dels de pågældende regler i ligningsloven og dels regler fastsat i medfør heraf.

Bekendtgørelse om godkendelse m.v. efter ligningslovens § 8 A og § 12, stk. 3, af almenvelgørende og almennyttige

foreninger, fonde, stiftelser, institutioner og religiøse samfund m.v. her i landet eller i et andet EU/EØS-land vil blive ændret, således at der fra 1. januar 2018 for trossamfund, menigheder, forsamlinger og kredse m.v. vil blive stillet samme krav til antallet af myndige medlemmer, som der stilles for trossamfund efter lovforslagets § 7. Hvis trossamfundet, menigheden, forsamlingen eller kredsen m.v. er anerkendt efter trossamfundsloven, vil der ikke blive stillet krav til hverken antallet af myndige medlemmer eller gudsdyrkelse. Fra 1. januar 2019 ophæves betingelserne om antallet af myndige medlemmer og gudsdyrkelse, da betingelsen om anerkendelse efter trossamfundsloven, jf. § 26, træder i kraft denne dato, jf. lovforslagets § 24, stk. 6.

2.7. Opholdstilladelse for forkyndere mfl.

2.7.1. Gældende ret

Det følger af den gældende bestemmelse i udlændingelovens § 9 f, stk. 1, at der efter ansøgning kan gives opholdstilladelse til blandt andre udlændinge, der her i landet skal virke som religiøse forkyndere, som missionærer eller inden for et religiøst ordenssamfund. Opholdstilladelse er blandt andet betinget af, at udlændingen godtgør at have tilknytning til folkekirken eller et anerkendt eller godkendt trossamfund her i landet, jf. udlændingelovens § 9 f, stk. 2, 1. pkt. Udlændingelovens § 9 f, stk. 2-8, fastsætter de øvrige betingelser for opholdstilladelse til udenlandske forkyndere, missionærer og ordensmedlemmer.

2.7.2. Trossamfundsudvalgets overvejelser og forslag

Det er Trossamfundsudvalgets vurdering, at opholdstilladelse til udenlandske forkyndere m.fl. er af så central betydning for en række trossamfund, at det ville være hensigtsmæssigt at medtage enkelte bestemmelser i lovforslaget, som vedrører dette emne. Udvalget drøftede imidlertid også kompleksiteten i udlændingelovens § 9 f, og på baggrund heraf blev det besluttet ikke at forsøge at overføre udlændingelovens § 9 f til trossamfundsloven. Endvidere vil det være u hensigtsmæssigt løbende at skulle tilpasse en ny lov om trossamfund uden for folkekirken i forbindelse med eventuelle ændringer af udlændingelovens § 9 f.

Trossamfundsudvalget foreslår derfor, at der i lovudkastets § 25 indsættes en henvisningsbestemmelse til udlændingelovens § 9 f. Også på dette punkt er formålet, at der i den samlede lovregulering for trossamfund uden for folkekirken skabes et overblik over de væsentligste rettigheder, en anerkendelse giver adgang til.

2.7.3. Kirkeministeriets overvejelser og lovforslagets udformning

Trossamfundsudvalget har som beskrevet i afsnit 2.7.2. overvejet, at en trossamfundslov bør indeholde en henvisningsbestemmelser til udlændingelovens § 9 f.

Der vil med den foreslåede bestemmelse i § 25 i Trossamfundsudvalgets lovudkast ikke blive fastsat materielle regler.

Af lovtekniske grunde skal en lov ikke indeholde bestemmelser, der alene henviser til anden lovgivning uden i sig selv at fastsætte regler. Kirkeministeriet kan derfor ikke tilslutte sig Trossamfundsudvalgets overvejelser og forslag om

at indsætte en henvisningsbestemmelse til udlændingelovens § 9 f i lovforslaget, og derfor indgår Trossamfundsudvalgets udkast til § 25 ikke i dette lovforslag.

Kirkeministeriets hjemmeside har i dag tværgående information om rettigheder og pligter for andre trossamfund, herunder om reglerne om opholdstilladelse for religiøse forkyndere m.v. I forbindelse med implementeringen af lov om trossamfund uden for folkekirken vil hjemmesiden derfor blive opdateret.

2.8. Tilsyn, donationer og tilbagekaldelse af anerkendelse

2.8.1. Gældende ret

2.8.1.1. Tilsyn

I dag føres der ikke et generelt tilsyn med trossamfundenes forhold, og der er ikke fra praksis eksempler på, at et trossamfund har fået tilbagekaldt sin godkendelse mod trossamfundets ønske. Der stilles således heller ikke ved godkendelsen af et trossamfund krav om efterfølgende indberetning af ændrede forhold som eksempelvis et faldende medlemstal, ændrede vedtægtsforhold m.v.

Praksis har været, at der primært har været kontakt med trossamfundene, når disse selv har henvendt sig, f.eks. hvor disse har ønsket at få udstedt en ny vielsesbemyndigelse. Betingelserne for godkendelse af trossamfundet er derfor som udgangspunkt alene blevet kontrolleret i forbindelse med trossamfundets godkendelse, hvilket typisk falder sammen med den første ansøgning om en konkret vielsesbemyndigelse.

Tilsynet i forhold til godkendte trossamfund kan således siges alene at være knyttet til de forhold, som indgår i Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfunds behandling og vurdering af en sag om godkendelse som trossamfund, og som relaterer sig til en meddelt vielsesbemyndigelse.

På samme måde stilles der heller ikke krav om tilsyn med et trossamfunds forvaltning af de økonomiske forhold endsi-ge krav om økonomisk gennemsigtighed i form af offentliggørelse af årsregnskaber og eventuelle bidragsydere el.lign.

Fradragsretten for en yders gaver og løbende ydelser til bl.a. religiøse samfund i ligningslovens § 8 A og § 12, stk. 2, er betinget af, at det religiøse samfund, der modtager gaverne og de løbende ydelser, er godkendt af SKAT. SKAT behandler ansøgningerne og offentliggør hvert år en liste over de foreninger m.v. og religiøse samfund, som er godkendt.

Fradragsretten efter ligningslovens § 8 A og § 12, stk. 2, er endvidere betinget af, at det religiøse samfund foretager indberetning til SKAT om ydelsen og årligt indsender et gaveskema til SKAT med oversigt over de modtagne gaver og/eller løbende ydelser m.v. samt antallet af myndige medlemmer.

2.8.1.2. Donationer

Historisk set er en række religiøse og idébårne foreninger og trossamfund i Danmark vokset frem med inspiration og støtte fra udlandet, ligesom der fra dansk side ydes støtte til kirker og foreningsliv i udlandet. Det religiøse og kulturelle

liv i Danmark er tæt forbundet med udlandet og baseret på et bredt internationalt samarbejde både indholdsmæssigt og økonomisk. Det kan imidlertid være en udfordring, når støtten kommer fra lande, organisationer eller personer, som er modstandere af et åbent og frit demokratisk samfund som det danske, og som repræsenterer en samfundsopfattelse og verdenssyn, der er i direkte modstrid med liberale frihedsværdier, såsom ytringsfrihed, generel ligestilling mellem kønnene og demokratiske principper.

Som en del af den politiske aftale af 31. maj 2016 mellem den tidligere V-regering og Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti om religiøse forkyndere, som søger at undergrave danske love og værdier og understøtte parallelle retsopfattelser, blev det derfor besluttet at nedsætte en arbejdsgruppe, der skulle undersøge, om der i praksis kan gøres mere for at skabe større gennemsigtighed i udenlandsk økonomisk støtte til trossamfund i Danmark, og om det er muligt at indføre en godkendelsesordning for udenlandske donationer, og i hvilket omfang det er muligt at forhindre visse udenlandske donationer.

Arbejdsgruppen har offentliggjort sin rapport 'Åbenhed om udenlandske donationer til trossamfund og religiøse foreninger' i forsommeren 2017.

Heri er der blandt andet redegjort for den eksisterende regulering af åbenhed omkring regnskaber og kontrolmuligheder i forhold til støtte til trossamfund og foreninger m.v. Rapporten omtaler således eksisterende regler i hvidvaskningsloven, hvis overordnede formål er at indføre foranstaltninger, der skal søge at forhindre hvidvask af udbytte fra kriminelle handlinger samt finansiering af terrorisme. Dette sker ved at begrænse mulighederne for misbrug af det finansielle system og ved at lette politiets efterforskning af kriminalitet, herunder terrorisme og økonomisk kriminalitet. Rapporten omtaler ligeledes de eksisterende regler i Pengeoverførselsordningen, hvis formål er at begrænse hvidvask og terrorfinansiering ved at sikre, at pengeoverførsler kan spores i alle led og dermed lette efterforskningen af en kriminel handling.

Pengeoverførselsforordningen gælder for alle betalingsformidlere – typisk betalingstjenesteudbydere, dvs. banker, valutavekslingsvirksomhed, online-tjenester såsom Pay-pal og pengeoverførselsvirksomheder.

Herudover omtaler rapporten reglerne om indefrysning af midler og straffelovens § 114 i. Bestemmelsen blev indsat i straffeloven ved lov nr. 642 af 8. juni 2016 og har til formål at modvirke, at terrororganisationer gennem donationer til civilsamfundet kan opnå sympati, legitimitet og indflydelse eller påvirkningsmulighed. Det bemærkes i forarbejderne til bestemmelsen, at der ikke er indikationer på, at dette aktuelt forekommer i større omfang i Danmark.

Rapporten omtaler ligeledes den regulering, der er knyttet til andre trossamfund og foreninger, der modtager særskilt begunstiggelse.

Således er der redegjort for reglerne i ligningslovens § 8 A og § 12, stk. 3, jf. afsnit 2.6.1.

Rapporten omtaler desuden regler i indsamlingsloven (lov nr. 511 af 26. maj 2014), som blandt andet har til formål at sikre gennemsigtighed og åbenhed med indsamlinger til velgørende formål, samtidig med at de indsamlede organisationer skal have vide muligheder for at samle ind til velgørende formål. Med loven blev det uafhængige Indsamlingsnævn, som fungerer som en samlet indgang til indsamlingsområdet, etableret.

Indsamlingsloven regulerer ikke, hvem der kan donere til en indsamling, men indeholder bl.a. regler om, at indsamlinger skal anmeldes, inden de iværksættes, og om at der skal udarbejdes et regnskab over indsamlingens resultat, når indsamlingen er tilendebragt. De nærmere regler herom er fastsat i indsamlingsbekendtgørelsen.

I rapporten omtales tillige friskoleloven, der regulerer frie grundskoler, som modtager statstilskud. Frie grundskoler kan inden for friskolelovens rammer forestå en undervisning, der stemmer overens med skolernes egen overbevisning, og tilrettelægge undervisningen i overensstemmelse med denne overbevisning.

Frie grundskoler kan modtage donationer fra organisationer m.v., så længe donationerne ikke har et omfang og ikke gives på en måde, som kan så tvivl om, hvorvidt skolen opfylder kravet i friskoleloven om, at skolen i sit virke som selvejende uddannelsesinstitution skal være uafhængig, og at skolens midler alene må komme skolens skole- og undervisningsvirksomhed til gode.

Frie grundskoler skal både i undervisning og hele deres virke forberede eleverne til at leve i et samfund som det danske med frihed og folkestyre samt udvikle og styrke elevernes demokratiske dannelse og deres kendskab til og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene (frihed og folkestyrekraft).

Med lov nr. 1563 af 13. december 2016 om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v. og lov om efterskoler og frie fagskoler (Styrkelse af kvaliteten på de frie grundskoler m.v.) er kravene til åbenhed om finansiering strammet væsentligt med henblik på at få større viden om, hvem der yder donationer til skolerne. Fra regnskabsåret 2017 skal frie grundskoler således oplyse i årsrapporten, hvorvidt skolen i det foregående regnskabsår har modtaget en eller flere donationer fra samme donator, der tilsammen overstiger 20.000 kr. ekskl. moms. Er det tilfældet, skal donators navn og adresse samt størrelsen af donationen eller donationerne oplyses. Oplysningerne skal også medtages, hvis der er tale om en anonym donation, jf. gældende regnskabsbekendtgørelse § 5, stk. 4 og paradigme for årsrapporten 2017 for frie grundskoler. Oplysningerne i årsrapporten om donationer er underlagt revision af skolernes revisorer som led i revisionen af skolernes samlede årsregnskab.

Skolens lokale tilsynsførende skal medtage de samme oplysninger om donationer i den årlige tilsynserklæring for skolen. Herudover skal tilsynserklæringen indeholde oplysninger om den samlede størrelse af alle donationer. Tilsynserklæringen skal offentliggøres på skolens hjemmeside.

Formålet med reguleringen er dels at få viden om, hvem der yder donationer til frie grundskoler og dels at sikre, at de frie grundskoler overholder friskolelovens krav om uafhængighed og frihed og folkestyre.

Der skelnes ikke mellem danske og udenlandske donationer, og det er uden betydning om donator er en fysisk person eller en juridisk person som f.eks. en forening, en fond eller et selskab. Ved offentliggørelsen af oplysninger om donationer fra fysiske personer skal persondatalovens regler følges.

Undervisningsministeren har forskellige sanktionsmuligheder over for frie grundskoler, såfremt det viser sig, at en skole modtager donationer, som betyder, at skolen ikke er uafhængig af udefrakommende interesser og/eller ikke efterlever friheds- og folkestyrekravet. Undervisningsministeren kan således udstede påbud til skolen om at foretage konkrete ændringer af den pågældende virksomhed, jf. friskolelovens § 24 a. Derudover kan undervisningsministeren vælge at tilbageholde tilskud, lade tilskud bortfalde helt eller delvist eller kræve tilskud tilbagebetalt helt eller delvist, hvis skolen ikke følger bestemmelserne i friskoleloven, de regler eller aftaler, der er fastsat eller indgået i henhold til loven, eller undervisningsministerens påbud, jf. friskolelovens § 21, stk. 2. Endelig kan undervisningsministeren på baggrund af et skærpet tilsyn udstede påbud eller træffe afgørelse om, at skolen ikke længere omfattes af lovens regler om frie grundskoler, og at skolen ikke kan modtage tilskud efter friskoleloven, jf. friskolelovens § 9 h.

Derudover redegøres der i rapporten for de relevante regler i folkeoplysningsloven, hvis helt overordnede formål er at sikre offentlige tilskud m.v. til den frie folkeoplysende virksomhed, der bygger på demokrati, grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, fællesskab og de enkelte initiativtageres idégrundlag.

I forhold til anerkendte og godkendte trossamfund bemærkes, at der ikke i den gældende lovgivning er opstillet krav om et generelt tilsyn med trossamfundenes forvaltning af de økonomiske forhold endsige krav om økonomisk gennemsigtighed i form af offentliggørelse af årsregnskaber og eventuelle bidragsydere eller lignende. Det er således heller ikke på nuværende tidspunkt en betingelse for at være et anerkendt eller godkendt som trossamfund, at disse trossamfund f.eks. i deres regnskaber skal oplyse om udenlandske donationer.

2.8.1.3. Tilbagekaldelse

Som nævnt beror godkendelse af trossamfund ikke på udtrykkelige lovbestemmelser herom, men primært på forarbejderne til ægteskabsloven af 1969. Der findes derfor heller ikke regler om tilbagekaldelse af en godkendelse som trossamfund.

Spørgsmålet om tilbagekaldelse af en godkendelse som trossamfund må derfor ansues ud fra almindelige forvaltningsretlige grundsætninger om tilbagekaldelse af begunstigende forvaltningsakter.

Generelt må det antages, at der skal foreligge meget stærke grunde for at tilbagekalde en godkendelse som trossamfund. Her tænkes navnlig på svig eller andre forhold, der

kan bebrejdes trossamfundet i relation til den oprindelige godkendelsessag.

Herudover er det muligt for myndighederne ex officio at rejse en sag om tilbagekaldelse af godkendelsen som trossamfund, hvis myndighederne bliver opmærksomme på, at der i et trossamfund læres eller foretages noget, som strider mod sædeligheden eller den offentlige orden, jf. hertil forarbejderne til ægteskabsloven, eller hvis trossamfundet som sådant foretager alvorlige strafbare lovovertrædelser.

Ved tilbagekaldelse forstår man, at den udstedende myndighed af egen drift ændrer sin egen gyldige afgørelse. Ændringen foretages af den pågældende myndighed og ikke af den anden forvaltningsmyndighed eller en ankeinstans, og tilbagekaldelsen vedrører en gyldig afgørelse.

Tilbagekaldelse af en gyldig afgørelse vil bero på en helhedsvurdering af en række forhold. Overordnet drejer det sig om en afvejning mellem hensynet til partens berettigede forventning om, at den oprindelige afgørelse gælder, og hensynet til modstående (offentlige) interesser i en ophævelse af den oprindelige afgørelse.

Der er i litteraturen ingen tvivl om, at det førstnævnte hensyn står forholdsvis stærkt. Det antages derfor, at selvom der er en ulovreguleret adgang til at tilbagekalde til ugunst for en part, så kan det i konkrete tilfælde kun undtagelsesvist være berettiget at tilbagekalde en begunstigende forvaltningsakt.

De almene kriterier for ureguleret tilbagekaldelse er blandt andet forvaltningens konkrete tilbagekaldelsesårsag, herunder afgørende hensyn til menneskers liv, sundhed og velfærd, statens sikkerhed, forebyggelse og opklaring af lovovertrædelser m.v., som i almindelighed anses for at udgøre et særligt kvalificeret grundlag for tilbagekaldelse.

En tilbagekaldelse af en begunstigende forvaltningsakt vil normalt kunne betegnes som bebyrdende for parten, hvorfor der skal foretages en almindelig proportionalitetsvurdering. Jo mere intensivt indgrebet er, jo stærkere må tilbagekaldelsesgrundlaget være. Indgrebets intensitet vurderes ud fra en almen målestok, eksempelvis økonomisk, og på baggrund af partens mulighed for at kunne nå at indrette sig på den nye situation, som tilbagekaldelsen skaber. Det skal også vurderes, om tilbagekaldelsesgrunden er opstået før eller efter den oprindelige afgørelse, og om partens egne forhold kan betegnes som 'bebrejdelsesværdige', herunder om der eventuelt foreligger misbrug af en tilladelse eller lignende, om der foreligger svigagtige forhold, eller om parten har været i ond tro med hensyn til en vildfarelse hos myndigheden.

Derudover må der ses på den oprindelige afgørelses karakter i øvrigt. Der er således en mere vidtgående adgang til at tilbagekalde skønmæssige afgørelser, end tilfældet er for afgørelser af lovbunden karakter.

Der er som nævnt på nuværende tidspunkt ikke eksempler fra praksis, hvor myndighederne har tilbagekaldt en godkendelse af et trossamfund.

Det bemærkes, at en tilbagekaldelse af en godkendelse som trossamfund ikke medfører et forbud mod eller indskrænkning af trossamfundets aktiviteter, uanset om der er

tale om religiøse, sociale eller politiske aktiviteter. Trossamfundet vil således kunne fortsætte sine aktiviteter – bortset fra kirkelige vielser med borgerlig gyldighed. Trossamfundets økonomiske grundlag for disse aktiviteter kan muligvis blive forringet, hvis trossamfundet mister skattebegunstigelser m.v.

Mister et trossamfund sin godkendelse som trossamfund, vil trossamfundets vielsesforrettere med vielsesbemyndigelse samtidig miste denne, og der kan ikke meddeles nye vielsesbemyndigelser. Da opholdstilladelse efter udlændingelovens § 9 f, stk. 1, skal betinges af, at udlændingen har tilknytning til folkekirken eller et anerkendt eller godkendt trossamfund her i landet, jf. § 9 f, stk. 2, 1. pkt., kan udlændinge med opholdstilladelse efter § 9 f miste deres opholdsgrundlag ved en tilbagekaldelse af trossamfundets godkendelse.

2.8.2. Trossamfundsudvalgets overvejelser og forslag

I relation til spørgsmålet om en øget mulighed for tilsyn og kontrol, har Trossamfundsudvalget drøftet, hvilke pligter der bør lovfæstes som en del af en trossamfundslov, og hvilke det forekommer uhensigtsmæssigt og urimeligt at lovregulere. Udvalget finder, at visse forhold bør være omfattet af en lovregulering, men at det samtidig bør tilstræbes, at trossamfundenes forpligtelser i så henseende ikke bliver unødigt omfattende og komplicerede. Det bør herved også tages i betragtning, at en del af trossamfundene er forholdsvis små og ikke råder over særlige ressourcer til at udføre administrativt arbejde.

Udvalget har blandt andet overvejet muligheden for at lovfæste kravet om en forpligtelse til at orientere Kirkeministeriet om vedtægtsændringer, herunder om trossamfundets formål, og om hvem der tegner trossamfundet (organisationsstruktur). Derudover har udvalget drøftet, om det forekommer hensigtsmæssigt at lovfæste en forpligtelse til med et givet interval at afgive oplysninger om medlemstal, og om et medlemstal under et givent niveau skal have konsekvenser for anerkendelsen. Her tænkes også på de situationer, hvor et trossamfunds medlemstal i en enkelt periode falder til under det antal, som var en forudsætning for anerkendelsen.

Endvidere har udvalget overvejet, om der bør lovfæstes et krav om, at trossamfundet årligt skal indsende et regnskab for samtlige indtægter og udgifter. I den forbindelse har udvalget drøftet, om der skal lovfæstes et krav om, at trossamfundenes regnskab offentliggøres på en dertil oprettet hjemmeside.

Udvalget har ligeledes drøftet, hvilke sanktionsmuligheder der i givet fald skal fastsættes, herunder mulighed for kirkeministeren for at tilbagekalde anerkendelsen, ligesom den nærmere procedure i sagsgangen er blevet gennemgået.

På baggrund af disse overvejelser foreslås en udvidelse af tilsynet med anerkendte trossamfund uden for folkekirken.

Formålet hermed er bl.a. at skabe mere åbenhed og gennemsigtighed i forhold til trossamfundenes vedtægter og økonomi. For en sådan ordning taler, at et trossamfund, der opnår anerkendelse og dermed en række fordele, også bør

være forpligtet til at oplyse staten om trossamfundets økonomiske og organisatoriske forhold.

Det foreslås derfor, at der indføres en bestemmelse om, at et anerkendt trossamfund skal give Trossamfundsregistret, der administreres af Kirkeministeriet, meddelelse om ændringer i en række forhold vedrørende trossamfundet, herunder navn og hjemsted for trossamfundet, antal myndige medlemmer af trossamfundet, trossamfundets vedtægter, samt navn og adresse på den i forhold til Trossamfundsregistret ansvarlige kontaktperson. Herudover skal anerkendte trossamfund give Trossamfundsregistret meddelelse om væsentlige ændringer i den tekst, som udtrykker, beskriver eller henviser til trosgrundlaget eller læretraditionen i trossamfundets religion og dokumentation eller beskrivelse af trossamfundets ritualer, jf. således lovudkastets § 26, stk. 1.

Som et supplement til denne indberetningspligt for anerkendte trossamfund foreslås det, at Kirkeministeriet hvert tredje år på eget initiativ skal indhente oplysninger fra alle anerkendte trossamfund om, hvorvidt der er sket ændringer i de forhold, som er opregnet ovenfor, jf. lovudkastets § 26, stk. 2.

Det foreslås også, at der indføres en mulighed for, at Kirkeministeriet ved besøg hos trossamfundet rent undtagelsesvis kan anmode om at få forelagt en fortegnelse over trossamfundets myndige medlemmer, jf. lovudkastets § 26, stk. 3. Der henvises i øvrigt til bemærkningerne ovenfor i afsnit 2.3.2. vedrørende lovudkastets § 7, stk. 3.

Det foreslås endvidere, at der indføres en bestemmelse om, at et anerkendt trossamfund hvert tredje år skal indsende det seneste årsregnskab eller en anden revideret oversigt til Kirkeministeriet med henblik på offentliggørelse på Trossamfundsregistrets hjemmeside. Det er hensigten, at dette skal skabe mere åbenhed og gennemsigtighed omkring trossamfundets økonomi og organisation. Derved vil det tilsyn, som Kirkeministeriet har ansvaret for, kunne foretages med simple elektroniske foranstaltninger og således være mindre indgribende i de anerkendte trossamfunds daglige virke.

Det foreslås, at den hidtidige ulovbestemte mulighed for at tilbagekalde en anerkendelse af et trossamfund lovfæstes. En tilbagekaldelse kan f.eks. ske, når de på ansøgningstidspunktet foreliggende forudsætninger for anerkendelse ikke længere er til stede, eller trossamfundet ikke opfylder de i loven fastsatte forpligtelser. En anerkendelse kan derfor tilbagekaldes, hvis Kirkeministeriet får kendskab til, at en eller flere af betingelserne for den givne anerkendelse ikke længere foreligger.

En anerkendelse vil endvidere kunne tilbagekaldes, hvis trossamfundet, i forbindelse med dets manglende opfyldelse af de fastsatte forpligtelser, har udvist svig.

Reglerne herom fremgår af lovudkastets § 28, stk. 1 og 2.

Vurderingen af, om anerkendelsen af trossamfundet skal tilbagekaldes, skal blandt andet ske i lyset af den forvaltningsretlige proportionalitetsgrundsætning. F.eks. vil mindre udsving i medlemstallet, hvorved det i en kortere periode kommer under minimumsgrænsen på 50 medlemmer, som

udgangspunkt ikke i sig selv udløse en tilbagekaldelse af anerkendelsen.

Bortset fra tilfælde, hvor trossamfundet har udvist svig, skal Kirkeministeriet inden en eventuel afgørelse om tilbagekaldelse af anerkendelsen give trossamfundet mulighed for inden for en frist på 6 måneder at afhjælpe den manglende opfyldelse af trossamfundets forpligtelser, herunder manglende besvarelse af ministeriets henvendelser, såfremt dette er muligt, jf. lovudkastets § 28, stk. 3.

I tilfælde af tilbagekaldelse af et trossamfunds anerkendelse bortfalder hermed de retsvirkninger, der følger af anerkendelsen.

2.8.3. Overvejelser i arbejdsgruppe om større gennemsigtig med udenlandske donationer til trossamfund m.v.

I relation til spørgsmålet om en øget mulighed for tilsyn, donationer og kontrol har den af regeringen nedsatte arbejdsgruppe om større gennemsigtig med udenlandske donationer til trossamfund m.v. (herefter arbejdsgruppen), jf. ovenfor afsnit 2.8.1.2. om donationer, overvejet muligheden for at sikre større åbenhed om eventuel udenlandsk støtte, der helt legalt gives til trossamfund og religiøse foreninger i Danmark, og hvor støtten anvendes til formål, der – uanset at formålet af forskellige grunde i øvrigt måtte være problematisk – bliver brugt til aktiviteter, der ikke er strafbare efter gældende ret. Det kan f.eks. være tilfældet, hvor udenlandske organisationer, foreninger eller stater yder støtte til trossamfund og foreninger m.v., der agiterer mod generel kønsligestilling, deltagelse i demokrati og miskrediterer deltagelse i det danske samfundsliv i øvrigt.

Det er arbejdsgruppens vurdering, at et sagligt ønske om øget åbenhed skal afvejes i forhold til grundlæggende rettigheder om bl.a. forenings- og religionsfrihed. Samtidig vil de tiltag, der er mulige, kunne få betydning for den helt brede gruppe af foreninger og trossamfund i Danmark.

De krav, der i dag gælder på tilgrænsende områder i forhold til åbenhed om regnskaber m.v., er typisk knyttet til en given begunstiggelse. Kravet om åbenhed om donationer til politiske partier er f.eks. afgrænset til opstillingsberettigede partier, og kravet om offentliggørelse af regnskaber for offentlige godkendte indsamlinger er indført for at sikre, at indsamlingens formål opfyldes. For så vidt angår den regnskabspligt, som følger af årsregnskabsloven, er formålet bl.a. at skabe tillid til virksomhederne i Danmark.

I forhold til arbejdsgruppens overvejelser om større åbenhed kan der også være forskel på, om man taler om generel åbenhed, hvor privatpersoner, presse og myndigheder kan få oplysninger om finansiering af trossamfund og foreninger, eller hvilken adgang myndighederne skal have til oplysninger om finansieringen – f.eks. i forbindelse med tildeling af offentlige begunstigelser.

Arbejdsgruppen har i sin rapport overvejet fire mulige modeller for at sikre større åbenhed: 1) En skærpelse af regnskabskrav for anerkendte og godkendte trossamfund, 2) en generel regnskabspligt for alle foreninger, herunder trossamfund organiseret som foreninger, i Danmark, 3) styrket og målrettet indsigt i udenlandsk støtte til foreninger m.v.,

der modtager en offentlig begunstiging og 4) vejledning og rådgivning til foreninger om god standard for åbenhed om foreningens virksomhed og finansiering.

For så vidt angår den første model om en skærpelse af regnskabskrav for anerkendte og godkendte trossamfund, er det arbejdsgruppens vurdering, at man i forbindelse med en samlet lovregulering om andre trossamfund end folkekirken kan overveje, om anerkendte og godkendte trossamfund skal indsende og offentliggøre regnskab hvert år. Arbejdsgruppen har i den forbindelse overvejet, hvilke krav der skal fastsættes for specifikation af indtægter og udgifter, og om der skal fastsættes krav om, at der udover angivelse af udenlandske donationer også skal redegøres for anden økonomisk støtte i form af f.eks. lånegarantier eller religiøse forkyndere udsendt til Danmark af udenlandske organisationer, foreninger eller stater.

Arbejdsgruppen har endvidere overvejet, om der også skal fastsættes mere vidtgående krav om offentliggørelse af, hvilke udenlandske bidragsydere der har støttet med et vist beløb f.eks. over 20.000 kr. Et sådant krav kendes i forvejen fra partiregnskabsloven. Det er dog arbejdsgruppens vurdering, at det ikke er muligt at offentliggøre identiteten på enkeltpersoner, som har støttet et bestemt trossamfund, da det vil være egnet til at afsløre de pågældendes trosretning.

Det er ligeledes arbejdsgruppens vurdering, at det vil kunne stilles som betingelse for fortsat anerkendelse eller godkendelse som trossamfund, at ovennævnte regnskabsoplysninger årligt indsendes til Kirkeministeriet. Der vil i tilknytning hertil skulle tages stilling til, hvordan oplysningerne skal offentliggøres.

Arbejdsgruppen anbefaler, at en regulering af regnskabsindberetninger vil skulle gælde for alle anerkendte og godkendte trossamfund uanset trosretning. En eventuel lovgivning om åbenhed om udenlandsk støtte til trossamfund kan blive opfattet som relativt indgribende. Dette gælder særligt, hvis det også skal omfatte angivelse af, hvem der yder støtte.

Arbejdsgruppen argumenterer imidlertid for forslaget ud fra principielle betragtninger om, at der bør være fuld transparens om de økonomiske forhold for alle anerkendte og godkendte trossamfund. Det er dog arbejdsgruppens vurdering, at forslaget må antages at have en begrænset effekt i forhold til de konkrete foreninger og trossamfund, der har været i fokus i den offentlige debat om trossamfund og foreninger, der medvirker til polarisering og radikaliserings, da disse formentlig ikke vil søge om godkendelse.

Arbejdsgruppen anbefaler, at manglende afgivelse af regnskab, herunder manglende angivelse af udenlandsk støtte i regnskabet, i yderste konsekvens vil kunne medføre fratagelse af anerkendelsen som trossamfund.

Arbejdsgruppen har desuden foretaget en juridisk vurdering af den beskrevne model, og det anføres, at modellen ikke rejser spørgsmål i forhold til religionsfriheden, som bl.a. er beskyttet i grundlovens § 67 og EMRK artikel 9. Det skyldes, at godkendelse som trossamfund ikke er en forudsætning for, at trossamfundets medlemmer frit kan dyrke de-

res religion. Dog er det som nævnt arbejdsgruppens vurdering, at det næppe vil være muligt inden for rammerne af EMRK artikel 9 at indføre en ordning, hvor anerkendte og godkendte trossamfund forpligtes til at offentliggøre regnskaber, hvori det anføres, hvilke udenlandske enkeltpersoner som har ydet støtte over et vist beløb.

2.8.4. Kirkeministeriets overvejelser og lovforslagets udformning

Kirkeministeriet kan tilslutte sig Trossamfundsudvalgets anbefalinger og forslag om et udvidet tilsyn med de anerkendte trossamfund, jf. lovforslagets § 20.

Kirkeministeriet kan ligeledes tilslutte sig udvalgets overvejelser og forslag i forhold til en tilbagekaldelse af anerkendelsen, jf. lovforslagets § 22.

Høringen over udkast til lovforslag har ikke ført til ændringer i denne vurdering.

Lovforslagets §§ 20 og 22 svarer derfor, med enkelte sproglige præciseringer, til Trossamfundsudvalgets udkast til § 26 og § 28 som beskrevet ovenfor i afsnit 2.8.2. Den ændrede nummerering skyldes som nævnt i afsnit 2.3.3., at Trossamfundsudvalgets udkast til § 10 er flyttet til lovforslagets § 24, stk. 3, samt som nævnt i afsnit 2.6.3. og 2.7.3., at Trossamfundsudvalgets udkast til §§ 21-25 af lovtekniske grunde ikke indgår i lovforslaget.

I forhold til Trossamfundsudvalgets forslag om indsendelse og offentliggørelse af trossamfunds regnskab er Kirkeministeriet ikke enig i, at det vil skabe tilstrækkelig åbenhed og gennemsigtighed, hvis regnskabet alene indsendes og offentliggøres hvert tredje år. Kirkeministeriet foreslår i stedet, at et anerkendt trossamfund hvert år skal indsende det seneste årsregnskab eller andet revideret dokument til Kirkeministeriet med henblik på offentliggørelse på Trossamfundsregistrets hjemmeside, jf. lovforslagets § 21, stk. 1.

Kirkeministeriet har samtidig præciseret ordlyden af lovforslagets § 21, stk. 1, således at trossamfundenes pligt til at udarbejde et årsregnskab tydeliggøres.

Lovforslagets § 21, stk. 2, indeholder en bemyndigelsesbestemmelse.

Bemyndigelsesbestemmelsen er af Trossamfundsudvalget formuleret således, at der alene gives bemyndigelse til, at kirkeministeren kan fastsætte regler for regnskabet offentliggørelse og frister herfor.

Efter Kirkeministeriets vurdering er der imidlertid behov for at præcisere bemyndigelsesbestemmelsen, således at det tydeligt fremgår, at kirkeministeren også kan fastsættes bestemmelser om, hvordan regnskabet skal udformes, ligesom der er behov for at kunne fastsætte bestemmelser om revision og indsendelse af regnskabet, herunder om anvendelse af den digitale løsning, som Kirkeministeriet stiller til rådighed (digital selvbetjening).

Formålet med den digitale selvbetjeningsløsning vil være, at det enkelte trossamfund selv får ansvaret for, at årsregnskabet indsendes og offentliggøres på Trossamfundsregistrets hjemmeside. Kirkeministeriet vil således alene skulle kontrollere, at årsregnskabet er indsendt og offentliggjort in-

den for den fastsatte frist, og at årsregnskabet er udformet i overensstemmelse med de fastsatte krav, jf. nedenfor.

Bemyndigelsen tænkes endvidere anvendt i forhold til at fastsætte krav om oplysning om donationer, jf. nedenfor.

Trossamfundsudvalget har ikke drøftet de nærmere krav til indholdet af regnskaber m.v. Udvalget har alene konstateret, at Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund som led i hidtidig praksis tager stilling til, om regnskaberne lever op til formkrav, herunder om det indeholder resultatopgørelse og balance, samt er revideret eller reviewet af en registreret eller statsautoriseret revisor i henhold til danske standarder for revision eller review, når udvalget vurderer, hvorvidt det pågældende trossamfund, der har ansøgt om godkendelse, opfylder betingelserne for at blive godkendt som trossamfund i Danmark.

Bemyndigelsen til at fastsætte krav om udformning af regnskabet tænkes anvendt til at fastsætte bestemmelser om, at regnskabet skal udformes i overensstemmelse med principperne i årsregnskabsloven. I den forbindelse bemærkes, at Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund i den hidtidige fulgte praksis for krav til regnskaberne i forbindelse med ansøgning om godkendelse, har stillet visse indholdsmæssige og revisionsmæssige krav til regnskabet, jf. udvalgets vejledende retningslinjer til godkendelse som trossamfund eller menighed, 6. rev. udgave, den 18. august 2011. Heraf fremgår det blandt andet, at udvalget til brug for behandlingen af ansøgningen om godkendelse som trossamfund kræver en kopi af det seneste årsregnskab inklusiv resultatopgørelse og balance, revideret eller reviewet af en registreret eller statsautoriseret revisor i henhold til danske standarder for revision eller review. Ved nystartede foreninger skal der, hvis der ikke foreligger et årsregnskab, vedlægges en kopi af seneste halvårsregnskab, revideret eller reviewet af en registreret eller statsautoriseret revisor i henhold til danske standarder for revision eller review.

Når der stilles krav om, at regnskabet udformes efter principperne i årsregnskabsloven, indebærer det bl.a., at denne lovs grundlæggende krav til årsrapporten, herunder at årsregnskabet og et eventuelt koncernregnskab skal give et retvisende billede af virksomhedens og koncernens aktiver og passiver, finansielle stilling samt resultat, kommer til at gælde generelt for anerkendte trossamfunds regnskaber.

Derudover fastsætter årsregnskabsloven en række grundlæggende forudsætninger, som årsrapporten skal udarbejdes efter, herunder at den skal udarbejdes på en klar og overskuelig måde (klarhed), der skal tages hensyn til de reelle forhold frem for formaliteter uden reelt indhold (substans), og alle relevante forhold skal indgå i årsrapporten, medmindre de er ubetydelige (væsentlighed). Loven tager desuden stilling til omfanget af revision. Ydermere fastsætter årsregnskabsloven regler om rækkefølge m.v. af årsrapportens bestanddele.

Som nævnt tænkes bemyndigelsen også anvendt til at fastsætte mere specifikke regler om pligt til, at regnskabet skal indeholde oplysninger om eventuelle donationer.

Det er således hensigten, at der i en bekendtgørelse vil blive fastsat regler, hvorefter trossamfundet bliver forpligtet til i årsregnskabet at oplyse, hvorvidt trossamfundet i det foregående regnskabsår har modtaget en eller flere donationer. Konkret vil det skulle oplyses, hvor stort det samlede beløb er, ligesom det skal fremgå, om trossamfundet har modtaget en eller flere donationer fra samme donator, der enkeltvis eller samlet overstiger 20.000 kr. ekskl. moms. Er det tilfældet, skal donators navn og adresse samt størrelsen af donationen eller donationerne oplyses, medmindre der er tale om donationer fra enkeltpersoner.

Af hensyn til internationale regler om religionsfrihed er det ikke hensigten at stille krav om, at trossamfundet oplyser navnet på den enkelte personlige bidragsyder. Dette skyldes, at en ordning, der indebærer en pligt til at offentliggøre identiteten på de enkeltpersoner, som har støttet et bestemt trossamfund, vil det være egnet til at afsløre de pågældende enkeltpersoners trosretning. En sådan tvungen offentliggørelse af enkeltpersoners trosretning vil udgøre et indgreb i de pågældendes religionsfrihed, jf. EMRK artikel 9, stk. 1. I tilfælde af donation fra enkeltpersoner vil trossamfundet således alene skulle oplyse donationens/donationernes samlede størrelse.

Bemyndigelsen vil endvidere blive anvendt til at fastsætte regler, der forpligter trossamfundet til at oplyse, om trossamfundet det foregående regnskabsår har modtaget økonomisk støtte i form af lånegarantier eller lignende og i så fald støttens samlede omfang.

Kirkeministeriet har i den forbindelse overvejet, om også indirekte udenlandsk støtte f.eks. i form af oplysning om udenlandske religiøse forkyndere bør fremgå af regnskabet.

Det er imidlertid Kirkeministeriets vurdering, at der kan opstå u hensigtsmæssige afgrænsningsspørgsmål ved en forpligtelse til at skulle oplyse om indirekte støtte i årsregnskabet. For så vidt angår udenlandske forkyndere, vurderer Kirkeministeriet, at der med ansøgningsprocessen i udlændingelovens § 9 f om udenlandske forkyndere er tilstrækkelig transparens og indsigt med udenlandske forkynderes ophold i Danmark.

For så vidt angår de trossamfund, som er organiseret med en eller flere tilhørende menigheder, som er en del af trossamfundets godkendelse, jf. lovforslagets § 8, vil der i bekendtgørelsen blive fastsat regler om, at trossamfundet og menighederne får valgfrihed mellem 1) at indsende særskilte regnskaber for henholdsvis trossamfundets og menighedernes økonomi og 2) et samlet, konsolideret regnskab for trossamfundet og menighedernes økonomi, idet det i begge tilfælde forudsætter, at principperne i årsregnskabsloven om klarhed, substans og væsentlighed og koncernregnskaber overholdes.

2.9. Afskaffelse af ministerialbogsføringen

2.9.1. Gældende ret

De hidtidige anerkendte trossamfund – bortset fra Baptistkirken, som efter eget ønske og i medfør af kongelig resolution af 10. juni 2013, jf. bekendtgørelse nr. 733 af 18. juni

2013, blev fritaget for denne forpligtelse den 1. juli 2013 – har i medfør af § 1, stk. 3 og 4, i bekendtgørelse nr. 1862 af 23. december 2015 om navne, samt cirkulære nr. 123 af 14. august 1987 om folkekirkens og de anerkendte trossamfunds ministerialbøger visse opgaver og rettigheder ved civilregistreringen i forbindelse med navngivning, navneændring og vielser.

Et barn kan således blive navngivet i et anerkendt trossamfund, og et medlem kan få foretaget en navneændring i et anerkendt trossamfund. Når trossamfundets præster forretter vielser, udsteder trossamfundet selv vielsetsattester og fører bog over vielserne.

Indtil den 31. december 1967 kunne de anerkendte trossamfund også foretage fødselsregistrering. Fra den 1. januar 1968 registreres alle fødsler og dødsfald (uden for Sønderjylland) i folkekirkens ministerialbøger. Retsstillingen er dog fortsat således, at personregisterføreren i folkekirken skal informere trossamfundets præst om fødslen, hvis det oplyses, at barnet skal være medlem af et anerkendt trossamfund, jf. § 6 i bekendtgørelse nr. 1144 af 30. september 2010 om anmeldelse af fødsler.

De anerkendte trossamfund anvender ikke den elektroniske kirkebog, men fører papirkirkebog med civile registreringer om navngivning, navneændring og vielse på samme måde som folkekirkens valg- og døvemenigheder og Skt. Petri Kirke. De anerkendte trossamfund udsteder endvidere vielsetsattester om de foretagne vielser. I praksis tilbagemelder trossamfundene de foretagne navngivninger og navneændringer til sognets personregister eller kommunens folkerregister pr. brev med henblik på registrering i CPR. For så vidt angår vielser indberetter den ministerialbogsførende præst til den kommune, hvor vielsen har fundet sted, så vielsen kan blive registreret i folkeregistret/CPR.

Et udtræk af CPR-registeret viser, at de anerkendte trossamfunds myndigheds-koder kun anvendes i ganske få sager årligt. En myndighedskode er et tre- eller fire-cifret tal, der tilhører en bestemt myndighed og refererer til myndighedens data i CPR. Myndighedskoden er unik.

Det skyldes imidlertid ikke, at medlemmerne ikke henvender sig i navnesager, men da de anerkendte trossamfund ikke har adgang til det elektroniske register, opleves sagsbehandlingen på baggrund af attester m.m. på papir som besværlig. Derfor er praksis ofte den, at når et medlem henvender sig om navngivning, vil præsten sammen med borgeren via borger.dk udfylde de elektroniske formularer, hvilket medfører, at sagen behandles af personregisterføreren i sognet. I de sønderjyske landsdele dog af personregisterføreren i kommunen.

2.9.2. Trossamfundsudvalgets overvejelser

På baggrund af de ganske få sager årlig, og da Trossamfundsudvalget ønsker at skabe større ligebehandling mellem trossamfund uden for folkekirken ved at afskaffe sondringen mellem anerkendte og godkendte trossamfund, foreslår udvalget, at man afskaffer ministerialbogsføringen i de hidtidige anerkendte trossamfund.

For at sikre en lempelig overgang foreslås det, at afskaffelsen af ministerialbogsføringen sker over en 5-årig periode fra lovens ikrafttrædelsestidspunkt.

Trossamfundsudvalget anbefaler også, at man i forbindelse med implementeringen af ministerialbogsføringen afskaffelse imødekommer de anerkendte trossamfunds ønske om, at der ses nærmere på muligheden for at sikre, at der efter overgangen udstedes neutrale navneattester, der ikke indeholder embedsstempler med kristne symboler.

2.9.3. Kirkeministeriets overvejelser og lovforslagets udformning

Kirkeministeriet kan tilslutte sig Trossamfundsudvalgets overvejelser og forslag, og høringen over udkast til lovforslag har ikke ført til ændringer i denne vurdering.

Med lovforslagets § 23 foreslås det derfor, at ministerialbogsføringen i forbindelse med navngivning, navneændring, vielse og udstedelse af navne-, dåbs- og vielsetsattester i de trossamfund, der er anerkendt ved kgl. resolution før den 1. januar 1970, ophører.

Bestemmelsen træder, jf. lovforslagets § 24, stk. 2, 1. pkt., i kraft den 1. januar 2023. Dermed sikres der den fornødne tid til at implementere ændringen, der indebærer, at navngivning og navneændring fremover skal ske ved ansøgning til personregisterføreren i sognet (i de sønderjyske landsdele til personregisterføreren i kommunen), jf. navnelovens § 16, stk. 1. Ansøgningen skal som udgangspunkt indgives via borger.dk, jf. navnelovens § 16 a.

I forbindelse med implementeringen af ministerialbogsføringen afskaffelse skal det sikres, at der efter overgangen udstedes neutrale navneattester, der ikke indeholder embedsstempler med kristne symboler.

I forhold til kirkelig vielse i anerkendte trossamfund vil ændringen betyde, at vielsen fremover skal indberettes til den kommune, hvor vielsen er foretaget. Kommunen registrerer vielsen i ægteskabsbogen og udsteder en vielsetsattest, der sendes til vielseforretteren, der udleverer den til ægteparret. Dette svarer til den i dag gældende ordning for de godkendte trossamfund, der er beskrevet i kapitel 4, punkt 4.4., i vejledning nr. 9045 af 24. januar 2017 om behandling af ægteskabssager.

Forslaget skal ses i sammenhæng med lovforslagets § 27 om ændring af navnelovens § 18. Ifølge navnelovens § 18 kan navngivning ved dåb (uden for de sønderjyske landsdele) ske med borgerlig gyldighed i de i dag anerkendte trossamfund. Disse navngivninger registreres i dag i de anerkendte trossamfunds ministerialbøger. Med ændringen af navneloven, der, jf. lovforslagets § 24, stk. 2, 1. pkt., træder i kraft den 1. januar 2023, afskaffes muligheden for navngivning ved dåb i de anerkendte trossamfund.

Afskaffelse af ministerialbogsføringen i de anerkendte trossamfund og ændringen af navnelovens § 18 medfører, at navngivning og navneændring – uden for Sønderjylland – fremover skal ske ved ansøgning til personregisterføreren i sognet via borger.dk. I de sønderjyske landsdele er det i dag

allerede sådan, at ansøgning om navngivning i medfør af navneloven indgives til personregisterføreren i kommunen.

Indtil den 1. januar 2023 vil det kun være de trossamfund, der er anerkendt ved kongelig resolution før den 1. januar 1970, der kan føre ministerialbøger og udstede navne-, dåbs- og vielsesattester samt foretage navngivning ved dåb, jf. lovforslagets § 24, stk. 2, 2. pkt.

3. Forholdet til persondataloven

Direktiv 95/46/EF af 24. oktober 1995 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger (databeskyttelsesdirektivet) er implementeret ved persondataloven. Kirkeministeriets modtagelse og behandling af personoplysninger er omfattet af persondatalovens regler. Det betyder, at Kirkeministeriet skal anmelde behandling af oplysninger til Datatilsynet, som er en uafhængig tilsynsmyndighed i forhold til persondataloven.

Ved personoplysninger forstås enhver form for information om en identificeret eller identificerbar fysisk person (den registrerede), jf. persondatalovens § 3, stk. 1, nr. 1. Ved behandling forstås enhver operation eller række af operationer med eller uden brug af elektronisk databehandling, som oplysninger gøres til genstand for, jf. persondatalovens § 3, stk. 1, nr. 2. Behandling dækker bl.a. over indsamling, registrering, systematisering, opbevaring, brug, videregivelse, samkøring og sletning.

Persondatalovens § 5 opstiller en række grundlæggende betingelser, som skal være opfyldt ved behandling af persondata, og heri indgår proportionalitetsprincippet ligeledes med stor vægt. Et af de grundlæggende krav til behandling af personoplysninger er, at indsamlede oplysninger ikke må omfatte mere end nødvendigt, formålet taget i betragtning. Det følger af persondatalovens § 5, stk. 2, at indsamling af oplysninger skal ske til udtrykkeligt angivne og saglige formål, og at senere behandling ikke må være uforenelig med disse formål. Det følger videre af persondatalovens § 5, stk. 3, at oplysninger, som behandles, skal være relevante og tilstrækkelige og ikke omfatte mere, end hvad der kræves til opfyldelse af de formål, hvortil oplysningerne indsamles, og de formål, hvortil oplysningerne senere behandles. Af persondatalovens § 5, stk. 4, følger, at behandling af oplysninger skal tilrettelægges således, at der foretages den fornødne kontrol til at sikre, at der ikke behandles urigtige eller vildledende oplysninger. Den dataansvarlige skal således sikre, at oplysningerne ikke hændeligt eller ulovligt tilintetgøres, fortabes eller forringes, misbruges eller i øvrigt behandles i strid med loven, og at oplysningerne bliver destrueret, når formålet med behandlingen er opfyldt.

Persondataloven indeholder yderligere generelle regler for, hvornår behandling, herunder videregivelse, af henholdsvis ikke-følsomme og følsomme personoplysninger må finde sted.

Det følger af persondatalovens § 6, at behandling af ikke-følsomme oplysninger, herunder fortrolige oplysninger, kun må ske, hvis en af betingelserne i persondatalovens § 6, stk. 1, nr. 1-7, er opfyldt. Således vil behandling bl.a. kunne fin-

de sted, hvis den registrerede har givet sit udtrykkelige samtykke, jf. persondatalovens § 6, stk. 1, nr. 1, eller hvis det er nødvendigt af hensyn til offentlig myndighedsudøvelse, jf. persondatalovens § 6, stk. 1, nr. 6. Oplysninger om en persons økonomiske forhold er som udgangspunkt ikke-følsomme personoplysninger.

Det vurderes, at den behandling af oplysninger, der foretages ved administration af nærværende lovforslag, overholder persondatalovens § 5 om god databehandlingssskik samt de grundlæggende behandlingsregler efter persondatalovens § 6.

I januar 2012 fremsatte Europa-Kommissionen en databeskyttelsespakke, der formelt trådte i kraft den 25. maj 2016, men først anvendes fra den 25. maj 2018. Når dette sker, vil persondataloven bortfalde, og databeskyttelsesforordningen vil have direkte og umiddelbar virkning.

Forordningen bygger helt grundlæggende på samme systematik som databeskyttelsesdirektivet fra 1995 og persondataloven. Med forordningen sker der i vidt omfang en videreførelse og præcisering af, hvad der allerede gælder i Danmark i dag. Det er f.eks. tilfældet med reglerne om, under hvilke betingelser, der må behandles personoplysninger, og hvordan personoplysninger skal beskyttes. Det er på denne baggrund Kirkeministeriets opfattelse, at lovforslaget er i overensstemmelse med databeskyttelsesforordningen, jf. Europa-Parlamentets og Rådets forordning nr. 2016/679 af 27. april 2016 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger

4. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige

Efter lovforslagets § 20, stk. 1, skal trossamfundene løbende indsende oplysninger om bl.a. ændrede vedtægter. Lovforslagets § 20, stk. 2 og 3, indebærer endvidere, at Kirkeministeriet af egen drift skal indkalde oplysninger fra alle anerkendte trossamfund om, hvorvidt der er sket ændringer i de forhold, der er anført i § 7, stk. 2, nr. 1-6, ligesom lovforslagets § 21, stk. 1, betyder, at et anerkendt trossamfund hvert år skal udarbejde og indsende det seneste årsregnskab eller andet revideret dokument til Kirkeministeriet.

Kirkeministeriet bliver således med lovforslaget forpligtet til at oprette og drive et elektronisk trossamfundsregister og i den forbindelse sikre, at trossamfundene faktisk indsender de ønskede oplysninger. Dette betyder en generel skærpelse af tilsynet med trossamfund og dermed et øget ressourceforbrug på området 'andre trossamfund'.

Det er vurderingen, at udviklingen og driften af et elektronisk trossamfundsregister og det hertil knyttede løbende tilsyn med trossamfundene vil indebære en årlig merudgift på Kirkeministeriets driftsbevilling på finansloven på 1,3 mio. kr. årligt. Heri er indeholdt et forbrug på 1,2 mio. kr. svarende til to årsværk samt en driftsudgift til trossamfundsregistret på 0,1 mio. kr. Ud over den årlige merbevilling vil der være behov for en enkeltstående bevilling i 2017 på 0,6 mio. kr. til udvikling af systemet.

For så vidt angår lovforslagets § 23 om ophør af ministerialbogsføring i de 10 anerkendte trossamfund, der i dag fører ministerialbøger, har det som konsekvens, at kirkelige vielser i disse anerkendte trossamfund fremover skal indberettes til kommunen. Kommunen vil således fremover skulle varetage opgaven med at registrere vielsen i ægteskabsbogen og udstede vielsesattest, jf. afsnit 2.9.3.

Tilsvarende vil navngivning og navneændring fremover skulle ske ved ansøgning til personregisterføreren i sognet – og i Sønderjylland ved ansøgning til personregisterføreren i kommunen, jf. afsnit 2.9.3 samt de særlige bemærkninger til lovforslagets § 27.

Det er på baggrund af de hidtidige registreringer Kirkeministeriets vurdering, at der vil være tale om et begrænset antal sager pr. år og dermed få administrative konsekvenser for kommunerne.

På baggrund af de forholdsvis få sager årligt vurderes en eventuel kompensation til kommunerne således at være under bagatelgrænsen på 50.000 kr. og giver derfor ikke anledning til drøftelser med KL. Det bemærkes i den forbindelse, at der er brugerbetaling på ansøgninger om navneændring, og at gebyrets størrelse er fastsat til fuldt ud at dække omkostningerne ved behandlingen af sager om navneændring.

5. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.

Trossamfund, der er organiseret som en erhvervsdrivende fond eller som i øvrigt er omfattet af årsregnskabsloven, er allerede undergivet regnskabspligt i henhold til lovgivningen om erhvervsdrivende fonde og årsregnskabsloven.

Kirkeministeriet har derfor overvejet, om det forekommer uhensigtsmæssigt, hvis de enkelte fonde og virksomheder både skal aflevere regnskaber til Erhvervsstyrelsen og til Trossamfundsregistret. Regeringens 'byrdestop' er således et argument for, at der bør udvises tilbageholdenhed med at pålægge disse trossamfund yderligere administrative opgaver, men heroverfor står ønsket om åbenhed og gennemsigtighed omkring de anerkendte trossamfunds økonomi i et samlet Trossamfundsregister.

Det er dog Kirkeministeriets vurdering, at der er tale om to forskellige begunstigelser: Anerkendelsen som trossamfund i Danmark og de hertil knyttede rettigheder og pligter, og overholdelsen af reglerne i lov om erhvervsdrivende fonde. Det er samtidig Kirkeministeriets vurdering, at der alene vil være tale om en meget begrænset byrde ved, at enkelte trossamfund fremover både skal aflevere årsregnskabet til Erhvervsstyrelsen og til Trossamfundsregistret. Lovforslagets bestemmelse om, at et trossamfund skal indsende årsregnskab til Kirkeministeriet, vil således også omfatte de trossamfund, der allerede er undergivet regnskabspligt i henhold til lovgivningen om erhvervsdrivende fonde og årsregnskabsloven.

6. Administrative konsekvenser for borgerne

Kravet i lovforslagets § 20, stk. 1, og § 21, stk. 1, hvorefter et anerkendt trossamfund er forpligtet til at meddele op-

lysninger til Trossamfundsregistret om ændringer i de forhold, der er anført i § 7, stk. 2, nr. 1-4, samt om væsentlige ændringer i de forhold, der er anført i § 7, stk. 2, nr. 5-6, og kravet om at et anerkendt trossamfund hvert år skal udarbejde og indsende det seneste årsregnskab til Kirkeministeriet med henblik på offentliggørelse på Trossamfundsregistrets hjemmeside, vil indebære en yderst begrænset byrde for det enkelte trossamfund.

For så vidt angår lovforslagets § 23 om ophør af ministerialbogsføring i de 10 anerkendte trossamfund, der i dag fører ministerialbøger, og lovforslagets § 27 om ændring af navnelovens § 18, vil ændringen betyde, at medlemmerne af disse trossamfund vil skulle henvende sig til personregisterføreren i sognet – og i Sønderjylland til personregisterføreren i kommunen – i sager om navngivning og navneændring, jf. afsnit 2.9.3. Ved vielse vil vielsesattesten fremover blive udstedt af kommunen og ikke af trossamfundet.

7. Miljømæssige konsekvenser

Lovforslaget har ikke miljømæssige konsekvenser.

8. Forholdet til EU-retten

Lovforslaget indeholder ingen EU-retlige aspekter.

9. Hørte myndigheder og organisationer m.v.

Et udkast til lovforslaget har i perioden fra den 24. marts til den 5. maj 2017, som en del af betænkning 1564/2017 om en samlet lovregulering om andre trossamfund end folkekirken, været i høring hos følgende myndigheder og organisationer m.v.: Alle anerkendte og godkendte trossamfund, religiøse foreninger godkendt efter ligningsloven, deltagere fra debattmøde om kvinders rolle i trossamfund, Danske Kirkers Råd, Dansk Diakoniråd, Det Rådgivende Udvalg vedr. Trossamfund, Evangelisk Luthersk Mission, Evangelisk Luthersk Netværk, Foreningen af Grundtvigske valg- og frimenigheder, Grundtvigsk Forum, Indre Mission, Institut for Menneskerettigheder, Kirkelig Fornylse, Luthersk Mission, Muslimernes Fællesråd, Selskab for Kirkeret, Tidehverv samt alle biskopper i folkekirken.

Et revideret udkast til lovforslaget har i perioden fra den 9. august 2017 til den 30. august 2017 været i høring hos følgende myndigheder og organisationer m.v.: Advokatsamfundet, alle anerkendte trossamfund, alle biskopper i folkekirken, alle godkendte trossamfund, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, CEPOS, Cevea Danmarks Evalueringsinstitut, Dansk Byggeri, Dansk Diakoniråd, Danske Advokater, Danske Kirkers Råd, Dansk Erhverv, Dansk Told- og Skatteforbund, Datatilsynet, Deltagere fra debattmøde om kvinders rolle i trossamfund, Det Rådgivende Udvalg vedr. Trossamfund, DI, Evangelisk Luthersk Mission, Evangelisk Luthersk Netværk, Finans Danmark, Foreningen af Grundtvigske valg- og frimenigheder, Foreningen af Danske Skatteankenævn, Foreningen Danske Revisorer, Frikirkenet, FSR – danske revisorer, Grundtvigsk Forum, Indre Mission, Institut for Menneskerettigheder, ISOBRO, Kirkelig Fornylse, KRAKA, Landsskatteretten, Luthersk Mission, Muslimernes Fællesråd, Religiøse foreninger godkendt efter lignings-

loven, Selskab for Kirkeret, Skatteankestyrelsen, SRF Skat-
tefaglig Forening, Tidehverv.

Lovudkastet er efterfølgende sendt i høring hos Grønlands
Selvstyre.

10. Sammenfattende skema

Samlet vurdering af konsekvenser af lovforslaget

	Positive konsekvenser/ mindreudgifter (Hvis ja, angiv omfang)	Negative konsekvenser/merudgifter (Hvis ja, angiv omfang)
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen	1,3 mio. kr. årligt på FL fra 2018. Enkeltstående bevilling på FL 2017 på 0,6 mio. kr.
Administrative konsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen	Yderst begrænsede konsekvenser
Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Yderst begrænsede konsekvenser
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Yderst begrænsede konsekvenser
Forholdet til EU-retten	Lovforslaget indeholder ingen EU-retlige aspekter.	
Overimplementering af EU-retlige minimumsforpligtelser (sæt X)	JA	NEJ X

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

For så vidt angår trossamfundene uden for folkekirken, er der ikke gennemført en samlet lovgivning, sådan som grundlovens § 69 ellers lægger op til.

Den manglende lovregulering betyder samtidig, at der ikke tidligere har været lovfæstet en definition af begrebet 'trossamfund'. I den nugældende praksis har Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund sammenfattet en forståelse af begrebet 'trossamfund', som tager udgangspunkt i forarbejderne til ægteskabsloven. Sammenfatningen fastlægger begrebet 'trossamfund' således, at det består af to dele, nemlig 'tro', som er specificeret som »gudsdyrkelse ... efter en nærmere udformet lære« og 'samfund', som er nærmere bestemt som »en sammenslutning eller forsamling (og hverken en 'bevægelse' eller 'filosofisk forening'), hvis primære formål er 'gudsdyrkelse (kult) efter en nærmere udformet lære og ritus'.«

Der foreslås med bestemmelsen en definition af, hvad der i denne lov forstås ved et 'trossamfund'.

Bestemmelsen er formuleret med udgangspunkt i Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfunds praksis, som er baseret på forarbejderne til ægteskabsloven samt den forfatningsretlige fortolkning af begrebet 'trossamfund'.

Definitionen indebærer, at der ved et 'trossamfund' forstås et fællesskab, hvis medlemmer samles om en tro på magter, som står over mennesker og naturlove, efter udformede læresætninger og ritualer.

Forslagets indebærer samtidig, at den hidtidige sondring mellem 'anerkendte' og 'godkendte' trossamfund afskaffes. Det betyder, at der fremover anvendes en samlet terminologi for de trossamfund, der søger om offentlig anerkendelse, nemlig 'anerkendte' trossamfund.

Det første led af definitionen – 'Ved trossamfund forstås et fællesskab' – skal forstå således, at trossamfundet skal være en forenet gruppe af mennesker (et 'samfund', et 'fællesskab'). Trossamfundet kan således ikke bestå i kun en enkeltpersons idéer og tanker, men idéerne skal deles af et fællesskab.

Det andet led – 'hvis medlemmer samles om en tro på magter, som står over mennesker og naturlove' – bestemmer, at fællesskabet skal mødes omkring en religiøs tro. Formuleringen omfatter - i overensstemmelse med grundlovens § 67 - ikke blot monoteistiske, men også polyteistiske religioner, dvs. religioner, der bygger deres lære på én eller flere guder eller guddommelige instanser. Formuleringen omfatter også religioner, der ikke samler sig om egentligt guddommelige instanser, men bygger på en tro på en mere ubestemt kraft eller magt af ikke-fysisk, transcendent art, f.eks. visse grene af buddhismen. Rene livssynssamfund eller filosofiske foreninger falder derimod uden for formuleringen. Dette

gælder også f.eks. rent kulturelt-etniske foreninger, hvilket også har været tilfældet i den hidtidige praksis med godkendelse af trossamfund i medfør af ægteskabsloven.

Det sidste led – 'efter udformede læresætninger og ritualer' – henviser til, hvordan troen er udformet. Heri er der en lige vægtning af henholdsvis læresætninger, som kan være religiøse tekster, og ritualer, der forstås som religiøse handlinger eller forskrifter for sådanne handlinger.

Til § 2

I medfør af grundlovens § 67 har borgerne ret til at forene sig i samfund for at dyrke Gud på den måde, der stemmer med deres overbevisning, dog at intet læres eller foretages, som strider mod sædeligheden eller den offentlige orden.

Det foreslås med bestemmelsen, at trossamfund frit kan dannes med ethvert lovligt formål.

Bestemmelsen er en konstaterende bestemmelse knyttet til grundlovens § 67. Bestemmelsen sikrer således den enkelte borgers ret til religionsfrihed, dog inden for den øvrige lovgivnings rammer, og kun såfremt trossamfundets formål ikke er i strid med gældende ret.

Forslaget indebærer således ikke, at statens anerkendelse i medfør af bestemmelserne i lovforslagets kapitel 3 er en forudsætning for, at borgerne kan danne et trossamfund. Anerkendelsen er derimod nødvendig, hvis trossamfundet ønsker at opnå offentlig bemyndigelse til, at dets forkyndere kan foretage vielser eller på baggrund af det religiøse virke, skal godkendes af SKAT med henblik på fradragsret for deres donatorer eller opnå opholdstilladelse til forkyndere i medfør af udlændingelovens § 9 f.

Til § 3

Med bestemmelsen foreslås, at et trossamfund har ret til at udøve sin religion, herunder med overholdelse af religiøse ritualer og skikke samt religiøs undervisning, såfremt der ikke herved opfordres til eller foretages noget, der strider mod bestemmelser fastsat ved lov eller i medfør af lov.

Bestemmelsen er en lovfæstelse af gældende praksis og understreger den enkelte borgers ret til religionsfrihed.

Bestemmelsen skal således ses i sammenhæng med grundlovens § 67, hvoraf det følger, at borgerne har ret til at forene sig i et samfund for at dyrke Gud på en måde, der stemmer overens med deres overbevisning, dog at intet læres eller foretages, som strider mod sædeligheden eller den offentlige orden.

Med betegnelsen 'religiøse ritualer' forstås trossamfundets centrale tekstritualer. 'Religiøse ritualer' kan f.eks. vedrøre vielse, begravelse eller almindelig gudstjeneste, fre dagsbøn m.v.

Ved 'religiøse skikke' forstås sådanne særlige traditioner eller handlinger, som uden at have karakter af ritualer indgår i trossamfundets religionsudøvelse.

Med begrebet 'religiøs undervisning' forstås undervisning med et overvejende fokus på trossamfundets lære og tolkning af traditioner. Trosoplæring er ofte et vigtigt element i

alle religioner, men kan være ekstra vigtig for religiøse minoriteter, fordi trossamfundets undervisning kan være den eneste måde at videreføre viden om trossamfundets lære. I nogle tilfælde kombineres religiøs undervisning med sprogundervisning og undervisning om kultur i de trossamfund, som er opstået pga. migration.

Med formuleringen understreges afgrænsningen af religionsfriheden i overensstemmelse med grundlovens § 67, således at retten til religionsudøvelse afgrænses af, at der ikke ved udøvelsen af religionen opfordres til eller foretages noget, der strider mod bestemmelser fastsat ved lov eller i medfør af lov. Den anvendte formulering '... ikke herved opfordres til eller foretages noget, der strider mod bestemmelser fastsat ved lov eller i medfør af lov', svarer til grundlovens § 67, sidste sætning, således som den nu fortolkes og i en mere nutidig sprogdragt. Bestemmelsen skal således også, som tilfældet er med grundlovens § 67, fortolkes i lyset af væsentlighedskriterier og proportionalitetsprincipper.

Til § 4

Det følger af grundlovens § 67 og af den hidtidige praksis vedrørende trossamfund uden for folkekirken, at én eller flere personer i et trossamfund kan udpeges til at varetage særlige opgaver i trossamfundet.

Det foreslås med bestemmelsen, at trossamfundets ret til at udpege personer til at varetage et forkynderembede, rituel ledelse eller tilsvarende lovfæstes.

Det er en forudsætning for, at den udpegede embedsindehaver kan virke i Danmark, at vedkommende har lovligt ophold og ret til at arbejde her i landet.

Bestemmelsen har således særlig praktisk betydning i de tilfælde, hvor et trossamfund ønsker, at én eller flere personer, som ikke aktuelt har opholdstilladelse, skal kunne varetage et forkynderembede, rituel ledelse eller tilsvarende. I sådanne tilfælde er det en forudsætning for den pågældendes mulighed for at varetage et forkynderembede, rituel ledelse eller tilsvarende, at den pågældende er meddelt opholdstilladelse og har ret til at arbejde her i landet. Meddelelse af opholdstilladelse og ret til at arbejde er således afgørende for, om den pågældende kan varetage et forkynderembede m.v. i Danmark.

I de sager, hvor der er tale om, at ansøgeren skal varetage et forkynderembede m.v., vurderer Udlændingestyrelsen i første instans, om der er grundlag for at meddele opholdstilladelse efter udlændingelovens § 9 f, hvorefter der bl.a. kan meddeles opholdstilladelse under henvisning til, at den pågældende skal varetage et forkynderembede m.v. Et afslag på opholdstilladelse efter bestemmelsen kan påklages til Udlændingenævnet.

Det bemærkes, at en religiøs forkynder også kan have opholdstilladelse i Danmark i medfør af andre bestemmelser end udlændingelovens § 9 f, f.eks. som familiesammenført eller som flygtning.

For så vidt angår statsborgere i de nordiske lande, er det et krav, at de ved ansøgning om vielsesbemyndigelse vedlægger dokumentation for statsborgerskab, f.eks. i form af kopi

af pas. For EU-borgere stilles der ved ansøgning om vielsesbemyndigelse udvidede krav til dokumentation for statsborgerskab. Således skal sidstnævnte persongruppe, foruden dokumentation for statsborgerskab i form af kopi af pas, vedlægge en udfyldt tro og love-erklæring om dato for indrejse i Danmark og en udfyldt og underskrevet blanket med sprogerklæring.

Hvis en tredjelandsstatsborger allerede opholder sig i Danmark på grundlag af en opholdstilladelse, der er meddelt i et andet EU-land, skal der ved ansøgning om vielsesbemyndigelse vedlægges en kopi af rejselegitimation/opholdstilladelse og en udfyldt og underskrevet blanket med sprogerklæring.

Til § 5

Trossamfundenes adgang til – inden for gældende lovgivning om bygningsmæssige krav – at opføre religiøse bygninger er en del af religionsfriheden.

Det foreslås med *1. pkt.*, at den gældende praksis om, at trossamfund har ret til at opføre religiøse bygninger, lovfæstes. Herved forstås f.eks. kirker, moskéer, synagoger og templer, som trossamfundene benytter i forbindelse med deres religionsudøvelse.

Retten til at opføre religiøse bygninger er som hidtil betinget af, at reglerne i den øvrige lovgivning om bygningsmæssige krav m.v. er opfyldt, herunder planregler og hensynet til det omkringliggende samfund, jf. *2. pkt.* Det bemærkes i den forbindelse, at der ikke er fastsat regler, der begrænser brugen af synlige religiøse symboler på de bygninger, der ønskes opført.

Det er efter bestemmelsens ordlyd ikke en forudsætning for, at et trossamfund – inden for gældende lovgivning om bygningsmæssige krav m.v. – kan opføre en religiøs bygning, at trossamfundet er anerkendt i medfør af lovforslagets kapitel 3. Også trossamfund, der ikke er anerkendte, vil således have den beskrevne mulighed for at opføre religiøse bygninger.

Udgifterne til byggeriet finansieres af trossamfundet selv.

Bestemmelsen er heller ikke til hinder for, at øvrige sammenslutninger eller privatpersoner – inden for gældende lovgivning om bygningsmæssige krav m.v. – kan opføre en religiøs bygning.

Til § 6

Efter den nugældende § 16, stk. 2, i lov om begravelse og ligbrænding, jf. lovebekendtgørelse nr. 906 af 25. juni 2013, kan kirkeministeren tillade trossamfund uden for folkekirken at anlægge egne begravelsespladser. Tilladelsen betinges af, at der stilles sikkerhed for begravelsespladsens vedligeholdelse. Sikkerhedens art og størrelse fastsættes af kirkeministeren.

Med den foreslåede *stk. 1* videreføres denne ret, ligesom det tydeliggøres, at trossamfundet har ansvaret for driften af begravelsespladsen. Trossamfundene har således ansvaret for, at begravelsespladserne administreres korrekt, og at be-

gravelsespladserne vedligeholdes forsvarligt og i overensstemmelse med de gældende regler herom.

Egne begravelsespladser kan kun anlægges efter ansøgning til kirkeministeren, der som den ressortansvarlige minister for kirkegårde i Danmark har kompetencen til at vurdere de juridiske og praktiske konsekvenser ved ansøgningen.

Med forslaget til *stk. 2, 1. pkt.*, fastsættes kravene til ansøgningen, herunder at denne skal ledsages af en vedtægt om bestyrelse, tilsyn og benyttelse m.v. af begravelsespladsen, samt oplysninger om de særlige forhold, der gør sig gældende i henseende til gravstedernes udformning og beståen.

Med muligheden for at anlægge og drive begravelsespladser følger således også en række krav til den måde, trossamfundet administrerer og varetager opgaven på i praksis. En nærmere beskrivelse af dette vil skulle fremgå af vedtægterne.

Med forslaget til *stk. 2, 2. pkt.*, videreføres det hidtil gældende krav om, at den af trossamfundet indsendte vedtægt skal godkendes af kirkeministeren.

Med forslaget til *stk. 2, 3. pkt.*, tydeliggøres det, at det er en betingelse for tilladelse til at anlægge en begravelsesplads, at begravelsespladsen kan etableres inden for rammerne af gældende kommunalplaner, kommuneplantillæg og lokalplaner. Endvidere er det en betingelse, at det pågældende areal er erklæret egnet til anlæg af begravelsesplads af Styrelsen for Patientsikkerhed. Det påhviler det enkelte trossamfund at indhente de nødvendige tilladelser og erklæringer fra henholdsvis Styrelsen for Patientsikkerhed og kommunen.

Forslaget til *stk. 3* indebærer, at tilladelse til at anlægge en begravelsesplads ligesom efter den nugældende lovgivning kan betinges af, at der stilles sikkerhed for begravelsespladsens vedligeholdelse. Sikkerhedens art og størrelse fastsættes af kirkeministeren. Heri ligger særligt et krav om, at trossamfundet garanterer, at begravelsespladsen kan bestå indtil fredningsperiodens udløb uagtet, at trossamfundet opløses. Det er samtidig en betingelse, at begravelsespladsen ikke bliver en økonomisk byrde for det offentlige i de tilfælde, hvor trossamfundet opløses eller bestyrelsen, som reelt har det overordnede ansvar for trossamfundet, opløses.

Kravene i *stk. 2* og *3* svarer til de krav, der i dag kan stilles i medfør af § 16, *stk. 4* og *5*, i lov om begravelse og ligbrænding.

Med bestemmelsen i *stk. 4* bemyndiges kirkeministeren til at fastsætte nærmere regler om oprettelse af begravelsespladser for trossamfund uden for folkekirken. Dette giver plads til fremover at udstede bekendtgørelser tilpasset de på tidspunktet gældende samfundsmæssige forhold.

Det er hensigten med bemyndigelsesbestemmelsen, at den kan benyttes til at fastsætte nærmere regler for den administrative procedure ved oprettelse af begravelsespladser, herunder trossamfundets eget ansvar hermed, og Kirkeministeriets behandling af den enkelte sag.

Til § 7

Ifølge nugældende praksis er det Kirkeministeriet, der godkender trossamfund og menigheder i Danmark. Det sker efter indstilling fra Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund.

Kriterierne for godkendelse som trossamfund eller menighed er fastlagt i forarbejderne til ægteskabsloven, jf. herved kirkeministerens svar på spørgsmål i forbindelse med Folketingets behandling af ægteskabsloven (Folketingstidende 1968-69, tillæg B, sp. 1927-30).

Kriterierne for at opnå godkendelse som trossamfund eller menighed angår navnlig trossamfundets eller menighedens organisation. Det er efter gældende praksis en forudsætning for godkendelse, at trossamfundet eller menigheden er en organisation af en vis størrelse og med en tilstrækkelig fast struktur. Ansøgerens struktur skal fremgå af skrevne vedtægter eller i øvrigt fremgå af ansøgningen. Endvidere skal Kirkeministeriet have sikkerhed for trossamfundets eller menighedens fortsatte beståen, hvorfor der stilles krav om medlemstal. Efter gældende praksis skal ansøgere have en størrelse på mindst 150 myndige medlemmer for et trossamfund og 50 for en menighed med tilknytning til en af verdensreligionerne. Et trossamfund må efter gældende praksis ikke lære eller foretage noget, som strider imod sædeligheden, den offentlige orden eller andre vægtige hensyn til samfundets eller andres rettigheder. Det betyder grundlæggende, at trossamfundets lære og aktiviteter skal overholde gældende lovgivning.

Herudover skal en anmodning om anerkendelse, efter nugældende praksis, bl.a. indeholde oplysninger om navn og hjemsted for trossamfundet, antal myndige medlemmer af trossamfundet, trossamfundets vedtægter, navn og adresse på den i forhold til trossamfundet ansvarlige kontaktperson, en trobekendelse eller anden tilsvarende tekst, som indeholder religionens læregrundlag eller læretradition, en beskrivelse af trossamfundets centrale ritualer samt trossamfundets seneste årsregnskab.

Forslaget til *stk. 1, nr. 1*, fastslår kravet om, at et trossamfund kan registreres som anerkendt trossamfund, såfremt det har mindst 50 myndige medlemmer, der enten har fast bopæl i Danmark eller dansk indfødsret. Sidstnævnte persongruppe er medtaget, så de personer, der er udstationeret eller af anden grund ikke har bopæl i Danmark, er omfattet af bestemmelsen.

Forslaget indebærer således en lempelse af den hidtidige godkendelsespraksis, idet et trossamfund fremover vil opfylde kravet om medlemstal, hvis trossamfundet har mindst 50 medlemmer. Det er stadig et krav, at trossamfundet skal dokumentere, at medlemmerne er myndige, og at de enten har fast bopæl i Danmark eller dansk indfødsret.

Dokumentationen herfor vil være opfyldt, såfremt trossamfundet i tilknytning til ansøgningen erklærer, at trossamfundet har 50 myndige medlemmer. Det er som udgangspunkt ikke nødvendigt at fremlægge en fortegnelse over trossamfundets myndige medlemmer, jf. lovforslagets § 7, stk. 3.

Den overvejende begrundelse for at lempe kravet om 150 medlemmer er, at det for visse mindre trossamfund kan være svært at opfylde dette krav. Derudover vil en lempelse af medlemskravet formentlig tilskynde flere trossamfund til at søge om anerkendelse, hvilket vil medvirke til bedre overblik over de trossamfund, som er etableret i Danmark. Det bemærkes i øvrigt, at der inden for folkekirken eksisterer et tilsvarende krav om, at ansøgning om oprettelse af en valgmenighed skal være underskrevet af 50 folkekirkemedlemmer, som har stemmeret ved valg til menighedsråd.

Forslaget til *stk. 1, nr. 2*, fastslår, at et trossamfund kan registreres som anerkendt trossamfund, såfremt det ikke opfordrer til eller fortager noget, der strider mod bestemmelser i lov eller bestemmelser fastsat i medfør af lov.

Bestemmelsen er en lovfæstelse af gældende praksis, som sikrer den enkelte borgers ret til religionsfrihed, dog inden for den øvrige lovgivnings rammer, og kun såfremt trossamfundets formål ikke er i strid med gældende ret.

Bestemmelsen har sammenhæng med grundlovens § 67, hvoraf det følger, at borgerne har ret til at forene sig i samfund for at dyrke Gud på en måde, der stemmer overens med deres overbevisning, dog at intet læres eller foretages, som strider mod sædeligheden eller den offentlige orden.

Anmodningen om anerkendelse skal indeholde en række oplysninger, jf. forslaget til *stk. 2*.

Efter forslaget til *stk. 2, nr. 1*, skal anmodning om anerkendelse indeholde oplysninger om navn og hjemsted for trossamfundet. Bestemmelsen lovfæster den nugældende praksis, hvorefter en anmodning om anerkendelse skal indeholde oplysninger om navn og hjemsted for trossamfundet.

Anmodning om anerkendelse skal endvidere indeholde oplysninger om antal myndige medlemmer af trossamfundet, jf. *stk. 2, nr. 2*. Bestemmelsen lovfæster den nugældende praksis, hvorefter en anmodning om anerkendelse skal indeholde oplysninger om antal myndige medlemmer af trossamfundet. Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med kravet i *stk. 1, nr. 1*, hvorefter det er et krav, at trossamfundet skal have mindst 50 myndige medlemmer.

Med forslaget til *stk. 2, nr. 3*, lovfæstes den nugældende praksis om, at anmodning om anerkendelse skal indeholde oplysninger om trossamfundets vedtægter. Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med lovforslagets §§ 2 og 3 og har således til formål at give kirkeministeren indsigt i, at trossamfund ikke i deres religionsudøvelse fastsætter regler, der strider mod bestemmelser fastsat ved lov eller i medfør af lov.

Efter forslaget til *stk. 2, nr. 4*, skal anmodning om anerkendelse indeholde oplysninger om navn og adresse på den kontaktperson, der er ansvarlig i forhold til Trossamfundsregistret. Bestemmelsen viderefører den nugældende praksis, hvorefter en anmodning om anerkendelse skal indeholde oplysninger om navn og adresse på trossamfundets kontaktperson. Som følge af lovforslagets § 20 er det desuden et krav, at det er den samme person, der står for at meddele oplysninger til Trossamfundsregistreret om ændringer i de for-

hold, der er anført i § 7, stk. 2, nr. 1-4, samt om væsentlige ændringer i de forhold, der er anført i § 7, stk. 2, nr. 5 og 6.

Forslaget til *stk. 2, nr. 5*, fastsætter kravene til den tekst, som trossamfundet i eller i forbindelse med ansøgningen skal indsende.

Teksten skal udtrykke, beskrive eller henvise til trosgrundlaget eller læretraditionen i trossamfundets religion, hvilket er en lempelse i forhold til den nugældende praksis, hvor der skal indsendes en egentlig trosbekendelse eller anden tilsvarende tekst, som indeholder religionens læregrundlag eller læretradition.

Lempelsen foreslås som følge af, at en række trossamfund ikke praktiserer deres religion på baggrund af egentlig trosbekendelse eller anden tilsvarende tekst, som indeholder religionens læregrundlag eller læretradition. Det er imidlertid stadig en forudsætning for anerkendelse som trossamfund, at Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund og Kirkeministeriet får en uddybende beskrivelse af det trosgrundlag eller den læretradition, som trossamfundet er baseret på.

Med forslaget til *stk. 2, nr. 6*, stilles der desuden krav om, at trossamfundet skal indsende dokumentation eller beskrivelse af trossamfundets centrale ritualer, f.eks. vielses- eller begravelsesritualer samt en eventuel gudstjenesteliturgi. Dette svarer i det væsentlige til den nugældende praksis.

I de tilfælde hvor trossamfundets ritualer, med undtagelse af vielsesritualet, har en mindre entydig karakter, vil det være tilstrækkeligt med en overordnet beskrivelse heraf, ligesom trossamfundet kan fremsende en uddybende beskrivelse af trosbekendelsen.

Gennemgangen af ritualerne eller beskrivelsen tager først og fremmest sigte på at vurdere, hvorvidt ansøgeren opfylder de almindelige kriterier for at være et trossamfund.

Det vil i forbindelse med anerkendelsen blive påset, at ritualerne ikke strider mod dansk rets almindelige regler, herunder regler om indgåelse af ægteskab og ligebehandlingsreglerne. Hvis trossamfundet ikke ønsker at blive anerkendt, jf. lovforslagets kapitel 3, er det dog ikke en forudsætning for retten til religionsudøvelse, at de religiøse ritualer godkendes. I forhold til vielsesritualet bemærkes, at gennemgang sker med henblik på at fastslå, om vielsesritualet opfylder de formelle krav, der i medfør af ægteskabsloven gælder for indstiftelse af ægteskab med borgerlig gyldighed; se herved lovforslagets § 15, stk. 4. Det bemærkes i den sammenhæng, at vielser i trossamfund alene har borgerlig gyldighed, såfremt de foretages i et anerkendt trossamfund af en forkynder, der er bemyndiget hertil, jf. bemærkningerne til lovforslagets §§ 15 ff.

Forslaget til *stk. 2, nr. 7*, indebærer en lovfæstelse af den nugældende praksis om, at trossamfundet skal indsende det seneste årsregnskab. Årsregnskabet skal være, revideret eller reviewet af en registreret eller statsautoriseret revisor i henhold til danske standarder for revision eller review. Det seneste årsregnskab skal give et retvisende billede af trossamfundets økonomiske forhold.

Forslaget til bestemmelsens *stk. 3* er ny og fastsætter, at Kirkeministeriet har mulighed for som godkendende myn-

dighed at få indsigt i en fortegnelse over trossamfundets myndige medlemmer i forbindelse med godkendelsen. Det forudsættes, at ministeriet kun ganske undtagelsesvist anmoder om at få adgang til at se trossamfundets medlemsliste.

Af historiske grunde, især eksistensen af fortegnelser over medlemmer af Mosaisk Trossamfund under besættelsen 1940-45, stilles der ikke krav om, at fortegnelsen indsendes til ministeriet, men derimod alene om at ministeriet ved besøg hos trossamfundet kan anmode om at få forelagt fortegnelsen.

Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med forslaget til § 7, stk. 1, nr. 1, hvorefter godkendelsen som udgangspunkt sker på baggrund af trossamfundets oplysning om antallet af myndige medlemmer. Det vil således kun være rent undtagelsesvist og efter en konkret vurdering, at ministeriet anmoder om indsigt i en medlemsfortegnelse. Dette vil især kunne være tilfældet, hvor ministeriet konkret formoder, at trossamfundet afgiver urigtige oplysninger om antallet af myndige medlemmer. Indhentning af oplysning skal ske i overensstemmelse med retssikkerhedslovens § 10.

Forslaget til *stk. 4* indebærer, at anerkendelsen af det enkelte trossamfund indføres i et elektronisk register, hvorved der også sikres en lettere adgang til indsigt i, hvilke trossamfund der er anerkendt. Bestemmelsen skal sammenholdes med forslaget til § 9, hvorefter anerkendelsen har retsvirkning fra det tidspunkt, hvor anerkendelsen er indført i Trossamfundsregistret.

Til § 8

Efter gældende praksis kan menigheder, som er en del af et anerkendt eller godkendt trossamfund, enten godkendes som en del af trossamfundet eller opnå selvstændig godkendelse. Der stilles i den forbindelse bl.a. krav om, at menigheden har mindst 50 myndige medlemmer.

Der er således i den gældende praksis en række eksempler på, at menigheder, forsamlinger og kredse, der er en del af et anerkendt eller godkendt trossamfund, har opnået selvstændig godkendelse.

Med forslaget til *stk. 1* vil et trossamfund, der omfatter flere menigheder, forsamlinger eller kredse m.v., ved anmodning om anerkendelse kan indgive en fortegnelse over disse med angivelse af betegnelse, hjemsted, organisationsforhold og økonomiske forhold.

Med disse begreber forstås først og fremmest et krav om, at trossamfundet skal beskrive og garantere, at der er tale om en sammenslutning eller forsamling (et religionssamfund), hvis primære formål er gudsdyrkelse (kult) efter en nærmere udformet lære og ritus. Derudover skal det tydeligt fremgå, hvor menigheden, forsamlingen og kredsen m.v. er beliggende, og hvor deres religiøse aktivitet foregår. Det er samtidig et krav, at anmodningen indeholder en uddybende beskrivelse af organisationssiden, da denne har central betydning, herunder at der er tale om en fast organisation af en vis størrelse. Afslutningsvis er det et krav, at anmodningen indeholder en nøje gennemgang af menigheden, forsamlingen og kredsens økonomiske forhold, hvilket evt. kan ske

ved indsendelse af en kopi af det seneste årsregnskab, revideret eller reviewet af en registreret eller statsautoriseret revisor i henhold til danske standarder for revision eller review.

Forslaget til *stk. 2* fastsætter, hvilken betingelse menighederne m.v. skal opfylde. Bestemmelsen henviser til betingelserne i forslaget til § 7, stk. 1, nr. 2, hvilket indebærer, at den enkelte menighed m.v. ikke må opfordre til eller foretage noget, der strider mod bestemmelser i lov eller bestemmelser fastsat i medfør af lov.

Bestemmelsen indebærer en lempelse af den hidtil gældende godkendelsespraksis idet menigheder, som er omfattet af forslaget til stk. 1, anses for anerkendte uden, at der stilles krav til menighedens medlemstal.

Forslaget til *stk. 3* fastsætter, at det fremover ikke er muligt for menigheder, forsamlinger og kredse, der angiver at være en del af et anerkendt eller godkendt trossamfund, at opnå selvstændig godkendelse. At muligheden for selvstændig anerkendelse bortfalder, ændrer ikke ved, at menigheden, forsamlingen eller kredsen efter omstændighederne kan udgøre en selvstændig juridisk enhed.

Til § 9

Efter hidtil gældende praksis indtræder de rettigheder og forpligtelser, der er knyttet til godkendelsen som trossamfund på tidspunktet for Kirkeministeriets afgørelse.

Forslaget til § 9 medfører, at et anerkendt trossamfunds rettigheder og forpligtelser i henhold til bestemmelserne i kapitel 5 indtræder fra det tidspunkt, hvor anerkendelsen er indført i Trossamfundsregistret, jf. § 7, stk. 4.

Bestemmelsen er ny og medtaget som en konsekvens af, at Kirkeministeriet efter lovforslaget forpligtes til at oprette et Trossamfundsregister, som bl.a. skal sikre en lettere indsigt i, hvilke trossamfund der er anerkendt.

Bestemmelsen fastsætter tidspunktet for, hvornår et anerkendt trossamfunds rettigheder og forpligtelser indtræder. Det er fundet mest hensigtsmæssigt, at dette sker, når anerkendelsen er indført i Trossamfundsregistret. Er sagen allerede afgjort af kirkeministeren, men endnu ikke indført i Trossamfundsregistret, er rettigheder og forpligtelser, som trossamfundet får ved anerkendelsen, således ikke gældende.

Til § 10

Efter gældende praksis ophører en anerkendelse som trossamfund, hvis trossamfundet anmoder herom, eller hvis kirkeministeren træffer afgørelse herom. Området er i dag ulovreguleret og beror på almindelige forvaltningsretlige grundsætninger. Der foreligger ikke eksempler fra praksis på, at et trossamfunds anerkendelse eller godkendelse er ophørt mod trossamfundets ønske.

Efter bestemmelsen ophører en anerkendelse som trossamfund, hvis trossamfundet anmoder herom, eller hvis kirkeministeren tilbagekalder anerkendelsen, jf. bemærkningerne til § 22.

Forslaget lovfæster således den praksis vedrørende ophør af anerkendelse som trossamfund, som hidtil har været gældende på ulovbestemt grundlag.

Til § 11

Bestemmelsen er ny og indebærer, at kirkeministeren bemyndiges til at fastsætte nærmere regler om kravene til anmodning om anerkendelse, herunder om anvendelse af den digitale løsning, som Kirkeministeriet stiller til rådighed (digital selvbetjening), samt om indretning og førelse af Trossamfundsregistret og om meddelelse af oplysninger fra registret.

Bemyndigelsen indebærer, at kirkeministeren kan fastsætte nærmere regler om omfanget og håndteringen af de i § 7, stk. 2, nr. 1-7, anførte oplysninger, som trossamfundet er forpligtet til at indsende. Bemyndigelsen indebærer endvidere, at kirkeministeren kan fastsætte regler om udformningen af registreret, hvem der kan få adgang til registeret samt hvilke oplysninger, der er offentligt tilgængelige.

Forslaget om en digital løsning har til formål at effektivere sagsbehandlingen ved at sikre en bedre ressourceudnyttelse, samtidig med at trossamfundet oplever en bedre service. Derudover vil anvendelsen af den digitale selvbetjeningsløsning medføre en mere sikker deling af informationer mellem trossamfundene og Kirkeministeriet, herunder i visse tilfælde personfølsomme oplysninger.

Krav om anvendelse af den digitale selvbetjeningsløsning ved ansøgning om anerkendelse gælder ikke efterfølgende korrespondance, der ikke som sådan er en del af selve ansøgningen m.v. mellem trossamfundet og Kirkeministeriet.

En digital anmodning om anerkendelse anses for at være kommet frem, når den er tilgængelig for Kirkeministeriet.

Forslaget ændrer ikke på trossamfundenes rettigheder efter anden lovgivning, men gælder alene måden, hvorpå trossamfundet skal ansøge om anerkendelse. Formkravet om anvendelse af den digitale løsning ændrer heller ikke på grundlæggende forvaltningsretlige regler eller principper.

Det er fundet mest hensigtsmæssigt at fastsætte nærmere regler herom i bekendtgørelsesform, da der vil være tale om bestemmelser af mere teknisk karakter.

Til § 12

Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund har hidtil været nedsat på ulovbestemt grundlag. Udvalget blev nedsat i 1998 for at sikre den fornødne sagkyndige vurdering af de konkrete ansøgninger om godkendelse. Udvalget har således haft en rådgivende funktion i forhold til kirkeministerens godkendelse af trossamfund.

Med forslaget til §§ 12 og 13 foreslås udvalget og dets kompetence lovfæstet.

Med forslaget til bestemmelsens *stk. 1, 1. pkt.*, fastslås det, at kirkeministeren nedsætter et rådgivende udvalg vedrørende trossamfund.

Udvalget er uafhængigt af Kirkeministeriet, men der foregår et naturligt samarbejde, specielt med henblik på udveksling af informationer og andre praktiske foranstaltninger.

Bestemmelsens *stk. 1, 2. pkt.*, indebærer, at udvalget får fire medlemmer, der skal besidde sagkundskab inden for henholdsvis religionshistorie, religionssociologi, teologi og retsvidenskab, jf. de almindelige bemærkninger afsnit 2.4.1.

Det er en forudsætning, at de pågældendes sagkundskab er dokumenteret gennem relevant uddannelse som minimum på kandidatniveau. Det beror i øvrigt på en konkret vurdering foretaget af kirkeministeren, om den pågældende kandidat kan anses for egnet til at varetage opgaven i Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund.

Udpegningen er personlig, og medlemmerne repræsenterer ikke noget trossamfund.

Bestemmelsen i *stk. 1* svarer til den nugældende praksis, som er beskrevet i de 'Vejledende retningslinjer til Godkendelse som trossamfund eller menighed'.

Med forslaget til bestemmelsens *stk. 2* fastsættes, at funktionsperioden for medlemmerne af Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund er fire år. Der er mulighed for genudpegning, såfremt et eller flere af medlemmerne ønsker det, og kirkeministeren i øvrigt finder det formålstjenesteligt. Dette svarer til nugældende praksis.

Hvis et medlem udræder, før funktionsperioden ophører, fungerer udvalget med et mindre antal medlemmer, indtil et nyt medlem er udpeget. Udvalget vil i sådanne tilfælde blive anmodet om at pege på egnede kandidater, som efter udvalgets opfattelse vil være fagligt i stand til at varetage funktionen som udvalgsmedlem, men det er kirkeministeren, der træffer beslutning om, hvem der skal udpeges som udvalgsmedlem. Kirkeministeren er ikke bundet af udvalgets forslag.

Forslaget til bestemmelsens *stk. 3* indebærer, at udvalget – ligesom efter hidtidig praksis – selv vælger sin formand. Den kandidat, som opnår stemmer fra et flertal af de tilstedeværende medlemmer, anses for valgt. Opnås et sådant flertal ikke ved 1. afstemning, foretages en ny afstemning. Ved 2. afstemning er en kandidat valgt, hvis den pågældende opnår stemmer fra et flertal af de tilstedeværende medlemmer, eller hvis der kun afgives stemmer på den pågældende. Står stemmerne lige ved 2. afstemning, træffes afgørelsen ved lodtrækning.

Til § 13

Samarbejdet mellem kirkeministeren og Det Rådgivende udvalg har hidtil været ulovreguleret. Ansøgninger om godkendelse som trossamfund forelægges af kirkeministeren for udvalget til udtalelse. Udvalget behandler ansøgningen på et eller flere møder.

Bestemmelsen i *stk. 1* er ny og lovfæster gældende praksis om, at kirkeministeren anmoder Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund om at afgive indstilling i sager vedrørende anerkendelse af trossamfund. Kirkeministeren er ikke bundet af udvalgets indstillinger.

Bestemmelsen fastlægger således opgavefordelingen mellem kirkeministeren og udvalget, der fortsat vil være et rådgivende organ i forhold til kirkeministerens beslutning om anerkendelse af ny trossamfund. Dette svarer til den nugældende kompetencefordeling og den praktiske proces i sager om godkendelse af nye trossamfund.

Efter forslaget til *stk. 2* kan kirkeministeren anmode Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund om at afgive udtalelse i andre spørgsmål, hvor kirkeministeren skønner, at en sagkyndig udtalelse kan have væsentlig betydning. Det kan f.eks. være i tilfælde, hvor kirkeministeren i forbindelse med en lov- eller praksisændring har behov for udvalgets sagkundskab til at vurdere, hvilken betydning ændringen konkret vil få for den fremtidige vurdering af anmodninger om anerkendelse som trossamfund.

Dette svarer til den nugældende praksis.

Til § 14

På nuværende tidspunkt foreligger der ingen af ministeren fastsatte regler om Det Rådgivende Udvalgs virksomhed. De 'Vejledende retningslinjer til Godkendelse som trossamfund eller menighed' er således udvalgets egen beskrivelse af praksis.

Med denne bestemmelse bemyndiges kirkeministeren til at fastsætte nærmere regler om Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfunds virksomhed.

Bemyndigelsen skal ses i sammenhæng med, at det bør være kirkeministeren, der som godkendende myndighed fastsætter nærmere regler i bekendtgørelsesform, da vilkårene for Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfunds virksomhed m.v. kan ændre sig i takt med antallet af anerkendelsessager og den generelle samfundsudvikling i øvrigt.

Med bemyndigelsesbestemmelsen vil kirkeministeren således kunne fastsætte nærmere regler om udvalgets virksomhed og samspillet med Kirkeministeriet.

Til § 15

I medfør af § 16, stk. 1, nr. 2 og 3, jf. § 17, stk. 2, i lov om ægteskabs indgåelse og opløsning kan kirkeministeren tildele præster i de ved kongelig resolution anerkendte trossamfund og de ved ministeriel beslutning godkendte trossamfund bemyndigelse til at foretage kirkelige vielser. I funktionen som vielsesforretter udøver den pågældende embedsindehaver offentlig myndighed.

Når et trossamfund søger om en vielsesbemyndigelse, stiller Kirkeministeriet en række krav til forkynderen, herunder tilstrækkelig beherskelse af det danske sprog, og at den pågældende har udvist en adfærd og til stadighed udviser en adfærd, som gør vedkommende egnet til at varetage hvervet som vielsesforretter, samt at den pågældende har lovligt ophold her i landet. Dekorumkravet fremgår af ægteskabslovens § 16, stk. 3, mens de øvrige krav beror på fortolkning af forarbejderne til ægteskabsloven.

Efter gældende praksis skal trossamfund første gang de ansøger om vielsesbemyndigelse vedlægge et vielsesritual. Rituallet skal være i overensstemmelse med ægteskabslovens

§ 20, stk. 2, jf. § 21, stk. 1, som fastsætter kravene til et vielsesritual, herunder betingelsen om at begge parter skal være til stede og på spørgsmål fra vielsesforretteren erklære at ville ægte hinanden, og derpå af vielsesforretteren forkyndes at være ægtefolk.

Forslaget til *stk. 1* indebærer, at kirkeministeren efter ansøgning fra et anerkendt trossamfund kan bemyndige en myndig person i trossamfundet til at forrette vielser, jf. § 17, stk. 2, i lov om ægteskabs indgåelse og opløsning. Med bestemmelsen fastslås det først og fremmest, at det er kirkeministeren, der udsteder vielsesbemyndigelse, og at en vielsesbemyndigelse kun kan gives efter konkret ansøgning herom til kirkeministeren. Det er således trossamfundet, der ønsker vielsesbemyndigelsen, som må tage initiativ til at søge om vielsesbemyndigelse.

Det er en forudsætning for, at ministeren kan imødekomme en ansøgning om vielsesbemyndigelse, at der er tale om et anerkendt trossamfund, jf. lovforslagets § 7.

I de tilfælde hvor trossamfundet endnu ikke er anerkendt, enten fordi trossamfundet ikke har ansøgt herom, eller fordi ansøgningen stadig er under behandling i Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund, kan kirkeministeren ikke meddele en person i trossamfundet vielsesbemyndigelse. Ansøgningen vil da blive opfattet som en ansøgning om anerkendelse som trossamfund uden for folkekirken. Trossamfundet vil blive orienteret herom.

Det er en forudsætning, at vielseskompetencen skal udøves af en person med et forkynderembede i trossamfundet, jf. § 17, stk. 2, i ægteskabsloven. Kun i trossamfund uden et fast forkynderembede kan vielseskompetencen (for enkeltstående vielser) gives til en lægperson. Med betegnelsen 'lægperson' forstås en person, der ikke er viet eller på anden måde udpeget til et kirkeligt embede eller er medlem af en religiøs orden.

Med forslaget til *stk. 1* sker der således en lempelse i forhold til de nugældende bestemmelser i ægteskabslovens § 16, stk. 1, nr. 2 og 3, jf. § 17, stk. 2. Lempelsen er begrundet i, at en række trossamfund ikke er organiseret med traditionelle forkynderembeder.

Et eksempel fra praksis er godkendelse af Det danske Baha'i-samfund, hvor Kirkeministeriet efter nogen korrespondance og efter anbefaling fra ministeriets daværende – rådgiver Københavns biskop – meddelte en *ad hoc* vielsesbemyndigelse. Baha'i-religionen med ca. 6 mio. tilhængere verden over har intet præsteskab (men en valgt organisation), idet de religiøse handlinger ledes af medlemmerne på skift.

I forhold til den nugældende ægteskabslovgivning er det kun borgerlige vielser, der kan forrettes af lægpersoner, jf. ægteskabslovens § 18, stk. 1, hvoraf det fremgår, at adgangen til at blive borgerlig viet står åben for alle, og at vielsen foretages af de myndigheder, der er nævnt i ægteskabslovens § 13, stk. 1. Borgerlige vielser foretages således af borgmesteren og af de personer i kommunens administration og i kommunalbestyrelsen, som borgmesteren giver vielses-

bemyndigelse. Kirkelige vielser foretages af 'præster', jf. ægteskabslovens § 17.

Med forslaget til *stk. 2* lovfæstes den nugældende praksis om, at vielsesbemyndigelsen enten kan gives til at foretage en enkelt vielse (ad hoc) eller som en stående bemyndigelse til at foretage vielser.

En enkeltstående vielsesbemyndigelse gives af kirkeministeren og gælder kun for en enkelt konkret vielse. I ansøgningen om vielsesbemyndigelse skal trossamfundet eller den person, der ønsker vielsesbemyndigelse, derfor angive, hvem der skal vies, tidspunktet for vielsen, og hvor denne finder sted.

En stående vielsesbemyndigelse til præster og andre forkyndere i anerkendte trossamfund gives af kirkeministeren og betyder, at vedkommende kan foretage vielser inden for trossamfundet.

Det er en forudsætning for vielse i anerkendte trossamfund, at mindst en af parterne tilhører trossamfundet, jf. ægteskabslovens § 16, stk. 1, nr. 2 og 3.

Mindre trossamfund og menigheder med få medlemmer vil typisk søge om en enkeltstående (ad hoc) vielsesbemyndigelse. Større trossamfund, der har mange medlemmer, og som foretager mange vielser, kan med fordel søge om stående vielsesbemyndigelser.

Bestemmelsen i *stk. 2* svarer til de hidtidige gældende regler og praksis.

Før ægteskabsloven af 1969 fulgte det af en førkonstitutionel retssædvane, at trossamfund kunne anerkendes ved kongelig resolution, jf. herved også § 29 i lov nr. 276 af 30. juni 1922 om Ægteskabs Indgåelse og Opløsning. Der er i dag 11 anerkendte trossamfund, som er anerkendt efter denne praksis. Muligheden for at anerkende trossamfund ved kongelig resolution ophørte med ægteskabsloven af 1969. Efter ægteskabslovens ikrafttræden den 1. januar 1970 kan andre trossamfund end folkekirken godkendes af den ressortansvarlige minister.

Præster og tilsvarende forkyndere i anerkendte trossamfund er også i perioden efter 1. januar 1970 blevet anerkendt ved kgl. resolution og har samtidig fået bemyndigelse til at foretage kirkelige vielser med borgerlig gyldighed samt evt. bemyndigelse til at føre ministerialbøger. Fremover vil alle vielsesbemyndigelser blive udstedt af kirkeministeren. Det betyder, at den hidtidige praksis med anerkendelse af præster i anerkendte trossamfund ved kgl. resolution afskaffes.

Forslaget til *stk. 3* lovfæster trossamfundets forpligtelse til at meddele de relevante oplysninger om den person, der ønskes bemyndiget.

De oplysninger, som trossamfundet forpligtes til at meddele angår de krav, som Kirkeministeriet i overensstemmelse med hidtil gældende praksis stiller til den person der ønskes bemyndiget. Dele af kravene fremgår af forslaget til § 16.

Når et trossamfund søger om en vielsesbemyndigelse, stilles der visse krav til den person, der ønskes tildelt vielsesbemyndigelse. Grunden hertil er, at vedkommende udøver of-

fentlig myndighed. Det vil for eksempel hos politiet blive undersøgt, om der er oplysninger, der gør den pågældende uegnet eller uværdig til at udøve offentlig myndighed. Det bliver også undersøgt, om vedkommende har lovligt ophold og ret til at arbejde i Danmark. Desuden skal forkynderen beherske tilstrækkeligt dansk for at kunne varetage de funktioner, der er forbundet med at foretage vielser, herunder afgive indberetning til myndighederne om vielser.

Hvis en forkynder misbruger sin vielsesbemyndigelse, kan kirkeministeren tilbagekalde vielsesbemyndigelsen, jf. bemærkningerne til lovforslagets § 19.

Første gang der efter trossamfundets godkendelse søges om vielsesbemyndigelse til en forkynder i trossamfundet, skal ansøgningen være vedlagt en beskrivelse af trossamfundets vielsesritual, jf. forslaget til *stk. 4, 1. pkt.* Det gælder, uanset om der søges om enkeltstående eller stående vielsesbemyndigelse.

I forslaget til *stk. 4, 2. pkt.*, fastslås de formelle krav til vielsesritualets udformning. Ritualen skal således være i overensstemmelse med ægteskabslovens § 20, stk. 2, jf. § 21, stk. 1, som fastsætter kravene til et vielsesritual, herunder betingelsen om, at begge parter skal være til stede og på spørgsmål fra vielsesforretteren erklære at ville ægte hinanden, og derpå af vielsesforretteren forkyndes at være ægtefolk. Formuleringen svarer i det hele til ægteskabslovens nugældende formulering. Det er en forudsætning for vielsens gyldighed, at bestemmelsen i ægteskabslovens § 20, stk. 2, iagttages og dermed, at vielsesritualet indeholder de nævnte elementer, jf. ægteskabslovens § 21, stk. 1.

I bestemmelsens *stk. 5* fastslås kravet om, at vielsesritualet ikke må indeholde særlige betingelser for ægteskabet, som strider mod dansk rets regler om myndige personers selvbestemmelsesret, eller som indeholder retlig forskelsbehandling på grund af køn.

Bestemmelsen tager sigte på de tilfælde, hvor der f.eks. foretages vielse af mindreårige, hvor der er tale om tvangsægteskaber, eller hvor der i forbindelse med ægteskabsindgåelsen fastsættes betingelser for den ene part, som strider mod dansk rets regler om myndige personers selvbestemmelsesret, herunder f.eks. at den kvindelige part skal have samtykke fra mandlige vidner.

Med forslagets *stk. 6* bemyndiges kirkeministeren til at fastsætte nærmere regler om fremgangsmåden ved vielse i de anerkendte trossamfund.

Hidtil har kirkeministeren med henvisning til bestemmelserne i den gældende ægteskabslovens § 16, stk. 1, § 17, stk. 2, og § 20, stk. 3, fastsat generelle regler om vielse i trossamfund uden for folkekirken i bekendtgørelse nr. 548 af 16. december 1969 om kirkelig vielse uden for folkekirken samt i cirkulære nr. 260 af 16. december 1969 om kirkelig vielse uden for folkekirken. Der er tale om regler om lysning, grundlag for vielsen (prøvelsesattest m.v.), fremgangsmåde ved vielsen svarende til kravene i ægteskabslovens § 20, stk. 1 og 2, samt bestemmelser om, hvilke præster i trossamfundet der kan få vielsesbemyndigelse.

Med lovforslaget tydeliggøres bemyndigelsen til kirkeministeren således, at det fremgår, at ministeren er bemyndiget til at fastsætte nærmere regler om fremgangsmåden ved vielse i de anerkendte trossamfund, samtidig med at bemyndigelsesbestemmelsen flyttes til den nye trossamfundslov. Det er hensigten at anvende bestemmelsen på samme vis som hidtil, således at der fastsættes nærmere regler om lysning, grundlag for vielsen (prøvelsesattest m.v.), fremgangsmåde ved vielsen svarende til kravene i ægteskabslovens § 20, stk. 1 og 2, samt bestemmelser om, hvilke præster i trossamfundet der kan få vielsesbemyndigelse.

Den nugældende bekendtgørelse og cirkulæret forbliver i øvrigt i kraft indtil de ophæves eller afløses af regler udstedt i medfør af trossamfundsloven, jf. lovforslagets § 24, stk. 7.

Til § 16

Bestemmelsen omhandler kravene til den vielsesforretter, der meddeles vielsesbemyndigelse.

Efter gældende praksis stiller Kirkeministeriet en række krav til den person, som ansøger om vielsesbemyndigelse. Kravene vedrører den pågældendes beherskelse af det danske sprog, at den pågældende har lovligt ophold her i landet, og at den pågældende har udvist en adfærd og til stadighed udviser en adfærd, som gør den pågældende egnet til at varetage hvervet som vielsesforretter. Det sidstnævnte krav følger af ægteskabslovens § 16, stk. 3.

Kravet i forslaget til *stk. 1, nr. 1*, om, at vielsesforretteren skal have arbejdstilladelse eller være fritaget fra kravet om arbejdstilladelse, er en lovfæstelse af den hidtidige praksis. Kravet indebærer blandt andet, at den pågældende forkynder i forbindelse med ansøgning om vielsesbemyndigelse skal vedlægge dokumentation for lovligt ophold, enten i form af kopi af opholds- og arbejdstilladelse eller kopi af ansøgning om opholds- og arbejdstilladelse. I sidstnævnte sager tager Kirkeministeriet kontakt til Udlændingestyrelsen for at få oplyst, om den pågældende har opnået opholds- og arbejdstilladelse i Danmark. Opholdstilladelsen kan enten meddeles tidsbegrænset eller permanent. Det er Udlændingestyrelsen, der træffer afgørelse vedrørende ansøgninger om opholdstilladelse efter udlændingelovens § 9 f om opholdstilladelse til blandt andre religiøse forkyndere, men den pågældende kan også have opholdstilladelse på andet grundlag med ret til at arbejde.

Med forslaget til *stk. 1, nr. 2*, lovfæstes det nugældende krav om, at den person, der søger om vielsesbemyndigelse, skal besidde de kvalifikationer, herunder tilstrækkelig beherskelse af det danske sprog, som er nødvendig for at kunne varetage de myndighedsfunktioner, der er forbundet med at forrette vielser. Vielsesforretteren vil i forbindelse med sin ansøgning om vielsesbemyndigelse skulle udfylde og underskrive en sprogerklæring om, at vedkommende enten behersker det danske sprog eller er tilmeldt et kursus i dansk og vil benytte en medhjælp, der behersker det danske sprog.

I praksis stilles der i dag krav om, at vielsesforretteren første gang, der søges om vielsesbemyndigelse, udfylder en sprogerklæring, hvor personen erklærer at beherske det dan-

ske sprog, sådan at personen kan varetage de funktioner, der er forbundet med at foretage vielser. Hvis dette ikke er tilfældet, skal personen erklære at være tilmeldt et kursus i dansk samt at ville benytte en medhjælper, der behersker dansk. Der skal vedlægges dokumentation for tilmelding for dansk kursus.

Ved gentagne ansøgninger om vielsebemyndigelse skal der vedlægges dokumentation for, at personen fortsat er tilmeldt et kursus i dansk og følger undervisningen, eller at personen har afsluttet et dansk kursus (svarende til målniveauet for modul 1, Danskuddannelse 1 og 2), sådan at personen kan varetage de funktioner, der er forbundet med at foretage vielser.

Forslaget til *stk. 1, nr. 3*, indebærer, at det er en betingelse for at få vielsebemyndigelse, at en vielsesforretteren udviser en adfærd, der ikke gør den pågældende uegnet eller uværdig til at udøve offentlig myndighed. Bestemmelsen viderefører den dekorumbestemmelse, som hidtil har fremgået af § 16, stk. 3, i lov om ægteskabs indgåelse og opløsning. Bestemmelsen blev lovfæstet i ægteskabsloven med vedtagelsen af lov nr. 1729 af 27. december 2016.

Begrebet 'dekorum' betegner et adfærdskodeks, nemlig det med en offentlig stilling forbundne krav om en vis til stillingen svarendeandel.

Inden for den offentlige ansættelsesret – særligt inden for tjenestemandsansættelsen – er dekorumbegrebet bl.a. kommet til udtryk i tjenestemandenslovens § 10. Heraf fremgår det, at tjenestemanden samvittighedsfuldt skal overholde de regler, der gælder for hans stilling, og såvel i som uden for tjenesten vise sig værdig til den agtelse og tillid, som stillingen kræver. I den juridiske litteratur antages det i dag, at denne bestemmelse har afløst bestemmelsen i DL 2-11-1, for så vidt angår tjenestemandensansatte præster i folkekirken.

Hvad, der nærmere ligger i dekorumbegrebet, kan ikke udtrykkes præcist, bl.a. fordi dekorumbegrebets indhold beror på skiftende tiders adfærdsmønstre og opfattelse. Dekorumbegrebet vil endvidere typisk skærpes, når der er tale om højere tjenestemandstillinger, men det betyder ikke, at dekorumbegrebet nødvendigvis er det samme for alle tjenestemandstillinger på samme niveau. Tjenestens karakter, herunder graden af udadvendthed i stillingen, kan f.eks. have betydning.

Det antages, at der for overenskomstansatte gælder et krav svarende til dekorumbegrebet i tjenestemandenslovens § 10. Denne retstilstand omfatter således bl.a. folkekirkens overenskomstansatte præster.

For så vidt angår forkyndere med vielsebemyndigelse i trossamfund uden for folkekirken, er der tale om et privat ansættelsesforhold eller lignende i forhold til trossamfundet, hvor den pågældende i henhold til den offentligretlige bemyndigelse samtidig udøver offentlig myndighed i form af indstiftelse af ægteskab med borgerlig gyldighed. Indtil vedtagelsen af ægteskabslovens § 16, stk. 3, i december 2016 antog man, at dekorumbegrebet for disse personer var gældende på ulovbestemt grundlag. Denne antagelse blev støttet på forarbejderne til ægteskabsloven, hvoraf det bl.a. fremgår, at det ved henvendelse til politiet vil blive søgt oplyst, om der

foreligger ufordelagtige oplysninger om den foreslåede vielsesforrettersandel. Se Folketingstidende 1968-69, tillæg B, spalte 1929.

Med bestemmelsen i *stk. 2* bemyndiges kirkeministeren til at fastsætte nærmere regler om sprogkrav til vielsesforretteren. Det forventes, at bemyndigelsen vil blive anvendt til at fastsætte regler for danskniveau ved ansøgning om vielsebemyndigelse, henholdsvis første gang en person søger og ved gentagne ansøgninger, jf. gældende praksis som beskrevet ovenfor.

Til § 17

Med forslaget til *stk. 1* overføres den hidtidige bestemmelse i ægteskabslovens § 16, stk. 5, om et kursus i dansk familieret, frihed og folkestyre med enkelte sproglige ændringer fra ægteskabsloven til denne lov.

Kravet om et obligatorisk kursus blev vedtaget ved lov nr. 1729 af 27. december 2016.

Med bestemmelsen bliver det således en forudsætning for tildeling af vielsebemyndigelse, at vielsesforretteren gennemfører et kursus i dansk familieret, frihed og folkestyre.

Religiøse forkyndere, der ikke søger om vielsebemyndigelse, vil ikke blive omfattet af kravet om at deltage i et kursus i dansk familieret, frihed og folkestyre. Udenlandske forkyndere vil dog i nogle tilfælde være omfattet af kursuskravet efter udlændingelovens § 9 f, jf. lov om ændring af udlændingeloven (Obligatorisk kursus i dansk familieret, frihed og folkestyre for religiøse forkyndere m.fl. om løfteerklæring om overholdelse af dansk lovgivning), vedtaget ved lov nr. 249 af 20. marts 2017.

Kurset skal være gennemført inden 6 måneder efter, at den pågældende har fået vielsebemyndigelse. Fristen på 6 måneder kan dog efter ansøgning forlænges ved lovligt forfald. Lovligt forfald vil f.eks. foreligge, hvis vielsesforretteren bliver forhindret i at deltage i kurset på grund af sin helbredstilstand, graviditet, barsel eller adoption.

Derudover kan vielsesforretteren af Kirkeministeriet blive fritaget for at deltage i kurset, hvis den pågældende kan dokumentere et tilsvarende kendskab til dansk familieret, frihed og folkestyre.

Dette vil f.eks. kunne være tilfældet, hvis den pågældende har gennemført undervisningen på pastoralseminariet eller har afsluttet en dansk uddannelse som BA. jur., cand.jur. eller socialrådgiver. Det forudsættes, at der kun rent undtagelsesvis sker fritagelse for at deltage i kurset.

Med forslaget til *stk. 2* overføres den hidtidige bestemmelse i lov om ægteskabs indgåelse og opløsning § 16, stk. 7, om brugerbetaling for deltagelse i kurset til denne lov.

Bestemmelsen fastsætter således kravet om, at trossamfundet eller den pågældende, der har fået vielsebemyndigelse, selv finansierer deltagelse i kurset i dansk familieret, frihed og folkestyre.

Med forslaget til *stk. 3* overføres den hidtidige bestemmelse i lov om ægteskabs indgåelse og opløsning § 16, stk. 8, om, at kirkeministeren efter aftale med udlændinge- og inte-

grationsministeren kan fastsætte nærmere regler om kurset, herunder regler om ansøgningsprocedure, betingelser og vilkår for lovligt forfald, regnskab og opkrævning af gebyr, udstedelse af kursusbevis og betingelser for fritagelse for kurset til denne lov.

Bemyndigelsesbestemmelsen skal blandt andet anvendes til at fastsætte regler om, at undervisningen som udgangspunkt skal berøre forskellige familieretlige emner, som har relevans for religiøse forkynderes daglige virke med et særligt fokus på reglerne om indgåelse af ægteskab, skilsmisse og forældremyndighed. Desuden skal undervisningen berøre samspillet og modsætningerne mellem dansk ret og danske traditioner på den ene side og religiøse normer og sædvaner, herunder de sociale og manglende juridiske konsekvenser af ikke-borgerligt gyldige religiøse vielser og religiøse ægteskabskontrakter på den anden side.

Undervisningen skal herudover omfatte lovgivning om ytrings- og religionsfrihed, folkestyre, ligestilling mellem kønnene og frihed til seksuel orientering, ikke-diskriminering og kvinderettigheder.

Det er hensigten, at kurset skal afvikles som et 2-dages kursus, som tager udgangspunkt i oplæg fra undervisere med juridisk baggrund. Herudover vil der kunne være faglige bidrag fra eksterne oplægsholdere, ligesom kurset vil kunne bestå af dialog med deltagerne samt gennemgang af cases.

Undervisningen skal foregå på dansk, og deltagerne vil på eget initiativ og ved egen finansiering kunne medbringe en tolk.

Efter gennemførelse af kurset modtager deltagerne et kursusbevis.

Der henvises i øvrige til de almindelige bemærkninger afsnit 2.5.

Til § 18

Efter gældende praksis afgiver præster i de anerkendte trossamfund en løfteerklæring, når de anerkendes som præster i trossamfundet og dermed får stående vielsesbemyndigelse. Præster i godkendte trossamfund afgiver ikke en løfteerklæring i forbindelse med, at vedkommende får vielsesbemyndigelse. Denne praksis er ulovreguleret.

Alle præster med vielsesbemyndigelse, der gennemfører kurset i dansk familieret, frihed og folkestyre, skal afgive en løfteerklæring, når kurset er gennemført, jf. lov om ægteskabs indgåelse og opløsning § 16, stk. 6, som vedtaget ved lov nr. 1729 af 27. december 2016.

Med forslaget til § 18 foreslås, at forinden en person bemyndiges til at forrette vielser, skal den pågældende afgive en erklæring om samvittighedsfuldt at ville overholde dansk lovgivning, herunder de gældende regler om indgåelse af ægteskab ved vielse med borgerlig gyldighed.

Med bestemmelsen bliver det således fremover en forudsætning, at den person, der ønskes tildelt vielsesbemyndigelse, samtidig med ansøgningen afgiver en løfteerklæring.

Afgivelsen af løfteerklæringen skal ses i sammenhæng med, at den religiøse forkynder med vielsesbemyndigelsen får en offentlig bemyndigelse til at foretage vielser med borgerlig gyldighed og er undergivet et dekorumkrav. Det forekommer derfor mest hensigtsmæssigt, at løfteerklæringen, hvori vielsesforretteren erklærer at ville overholde den danske lovgivning og hermed de regler, og forskrifter, der vedrører den borgerlige side af ægteskabsstiftelsen, afgives på samme tid som ansøgningen, og ikke efterfølgende, når vielsesbemyndigelsen er meddelt.

Det foreslås, at løfteerklæringen får følgende ordlyd:

»Jeg lover på ære og samvittighed, at jeg vil overholde den danske lovgivning og hermed de regler og forskrifter, der vedrører den borgerlige side af ægteskabsstiftelsen.«

Formuleringen svarer til den formulering, der i dag bruges i de løfteerklæringer, der afgives af anerkendte præster i de anerkendte trossamfund og af præster og andre forkyndere med vielsesbemyndigelse, som har gennemført det obligatoriske kursus i dansk familieret, frihed og folkestyre.

Manglende overholdelse af dansk lovgivning vil kunne betyde, at der rejses dekorumsag om tilbagekaldelse af vielsesbemyndigelsen. En løfteerklæring vil således medvirke til at tydeliggøre over for forkynderen, at vedkommende skal varetage sit hverv som vielsesforretter og dermed udøver af offentlig myndighed under iagttagelse af dansk lovgivning.

Med bestemmelsen udvides kredsen af personer, der skal afgive løfteerklæringen, ligesom det bliver en forudsætning for Kirkeministeriets behandling af ansøgningen om vielsesbemyndigelse, at ansøgningen er vedlagt en løfteerklæring fra den pågældende.

Til § 19

Efter gældende praksis bortfalder en stående vielsesbemyndigelse, når præsten fratræder sin stilling, eller når vedkommende ikke længere har ret til at arbejde, f.eks. fordi den pågældende ikke længere har opholds- og arbejdstilladelse i Danmark. En stående vielsesbemyndigelse kan endvidere bortfalde, hvis trossamfundet anmoder herom, eller hvis Kirkeministeriet tilbagekalder bemyndigelsen. Kirkeministerien adgang til at tilbagekalde en vielsesbemyndigelse fremgår i dag af § 16, stk. 4, i lov om ægteskabs indgåelse og opløsning.

Med forslagens *stk. 1, nr. 1*, lovfæstes trossamfundets mulighed for at anmode kirkeministeren om at bringe en stående vielsesbemyndigelse til ophør. Der vil f.eks. kunne opstå tilfælde, hvor vielsesforretteren ikke længere udøver funktionen som vielsesforretter i trossamfundet, men fortsat er tilknyttet trossamfundet.

Med forslagens *stk. 1, nr. 2*, lovfæstes den gældende praksis, hvorefter en stående vielsesbemyndigelse bortfalder, hvis vielsesforretteren fratræder sin stilling i trossamfundet.

Det fremgår af den konkrete vielsesbemyndigelse, at den bortfalder, når vielsesforretteren fratræder sin stilling, og at vedkommende eller trossamfundet er forpligtet til at underrette ministeriet om fratrædelsen og samtidig returnere be-

myndigelsesbrevet. Bortfald af vielsebemyndigelse regnes fra fratrædelsestidspunktet.

Med forslaget til *stk. 1, nr. 3*, lovfæstes den gældende praksis, hvorefter vielsebemyndigelsen bortfalder, når vielsesforretteren ikke længere har ret til at arbejde i Danmark. Hvis vielsesforretteren har en tidsbegrænset opholdstilladelse, fremgår det af vielsebemyndigelsen, at vielsebemyndigelsen bortfalder den dato, hvor vedkommendes opholdstilladelse udløber.

Efter forslaget til *stk. 2* kan kirkeministeren tilbagekalde en vielsebemyndigelse, hvis den bemyndigede ikke længere opfylder de betingelser, der er anført i § 16, stk. 1, nr. 2 og 3, eller kravet i § 17 om gennemførelse af kursus i dansk familieret, frihed og folkestyre.

Vielsesbemyndigelsen kan således tilbagekaldes, hvis den bemyndigede ikke længere opfylder betingelserne for tilde-
ling af vielsebemyndigelse.

Ved tilbagekaldelse forstås det forhold, at den udstedende forvaltningsmyndighed (det ansvarlige ressortministerium) af egen drift ændrer sin egen, gyldige afgørelse.

En afgørelse om tilbagekaldelse af en vielsebemyndigelse vil ofte indeholde et forvaltningsmæssigt skøn, og afgørelsen skal opfylde de almindelige forvaltningsprocessuelle og forvaltningsretlige krav om f.eks. partshøring samt retsgrundsætningerne om saglighed og proportionalitet.

Tildeling af vielsebemyndigelse er en begunstigende forvaltningsakt, hvor tilbagekaldelse kan ske dels som følge af, at forudsætningerne for den oprindelige afgørelse viser sig ikke at have været opfyldt, dels i tilfælde af, at forudsætningerne for afgørelsen efterfølgende tilsidesættes.

Bestemmelsen i *stk. 2* giver – i modsætning til bestemmelsen i *stk. 1* – kirkeministeren bemyndigelse til på eget initiativ at tilbagekalde en stående vielsebemyndigelse. Det vil kunne ske i de tilfælde, hvor vielsesforretteren har overtrådt dekorumkravet, eller hvor vielsesforretteren ikke besidder eller erhverver de nødvendige sproglige og andre kvalifikationer, jf. § 16, stk. 1, nr. 2 og 3, og § 17.

Spørgsmålet om, hvorvidt dekorumkravet i givet fald er overtrådt, beror på en konkret vurdering. Det bemærkes herved, at en overtrædelse af dekorumkravet foreligger, hvis den religiøse forkynder har udført handlinger eller udvist en adfærd, der er 'egnet' til at fratage vedkommende den agtelse og tillid, som stillingen kræver, f.eks. grovere straffelovs-overtrædelser o.l. Det kræves ikke, at der konkret kan påvises et tab af agtelse og tillid i særlige kredse eller hos bestemte personer.

Manglende deltagelse i det obligatoriske kursus i dansk familieret, frihed og folkestyre vil kunne betyde, at vielsebemyndigelsen tilbagekaldes.

Ved vurderingen af en dekorumsag for forkyndere med vielsebemyndigelse vil det være relevant at inddrage den praksis, der gennem tiden er udviklet vedrørende dekorumkrav i forhold til folkekirkens præster.

Tilbagekaldelse af vielsebemyndigelsen til en religiøs forkynder i et anerkendt trossamfund har ikke ansættelses-

retlige konsekvenser, medmindre trossamfundet selv træffer beslutning herom. Tilbagekaldelsen betyder således umiddelbart kun, at vedkommende ikke længere er bemyndiget til at foretage vielser med borgerlig gyldighed.

Tilbagekaldelsen har virkning fra det tidspunkt, der fremgår af Kirkeministeriets afgørelse af sagen. Det forudsættes, at både trossamfundet og vielsesforretteren orienteres om bemyndigelsens tilbagekaldelse.

Bestemmelsen i forslaget til *stk. 3* giver kirkeministeren mulighed for på eget initiativ at tilbagekalde en vielsebemyndigelse, såfremt den bemyndigede ikke i udøvelsen af sin funktion overholder dansk lovgivning, herunder de regler, der gælder for vielser med borgerlig gyldighed.

Bestemmelsen er, ligesom bestemmelsen i *stk. 2* en fakultatativ regel (en 'kan'-bestemmelse), og en afgørelse om tilbagekaldelse af vielsebemyndigelsen vil således ofte indeholde et forvaltningsmæssigt skøn, ligesom afgørelsen skal opfylde de almindelige forvaltningsprocessuelle og forvaltningsretlige krav om f.eks. partshøring samt retsgrundsætningerne om saglighed og proportionalitet.

Tilbagekaldelse af vielsebemyndigelsen efter *stk. 3* forudsætter, at det er i udøvelsen af sin funktion som vielsesforretter, at denne ikke overholder dansk lovgivning, herunder de regler, der gælder for vielser med borgerlig gyldighed. Som eksempel herpå kan nævnes den situation, hvor den religiøse forkynder med vielsebemyndigelse foretager vielse af en mindreårig eller foretager en vielse uden begge parter samtykke.

Såfremt vielsesforretteren som privatperson begår (grovere) lovovertrædelser, der ikke har forbindelse med udøvelsen af funktionen som vielsesforretter, skal det i givet fald bedømmes efter reglerne om dekorum, jf. hertil § 16, stk. 1, nr. 3, smh. med § 19, stk. 2.

I praksis vil Kirkeministeriet typisk blive gjort opmærksom på, at en bemyndiget ikke i udøvelsen af sin funktion overholder dansk lovgivning, herunder de regler, der gælder for vielser med borgerlig gyldighed, f.eks. af trossamfundet eller af det par, som vielsesforretteren skal forestå vielsen af.

Forslaget til § 19, stk. 2 og 3, svarer til den gældende bestemmelse i lov om ægteskabs indgåelse og opløsning § 16, stk. 4.

Til § 20

I dag føres der ikke et generelt tilsyn med trossamfundenes forhold, og der er ikke fra praksis eksempler på, at et trossamfund har fået tilbagekaldt sin godkendelse mod trossamfundets ønske. Der stilles således heller ikke ved godkendelsen af et trossamfund krav om efterfølgende indberetning af ændrede forhold som eksempelvis et faldende medlemstal, ændrede vedtægtsforhold m.v.

Med forslaget indføres et udvidet tilsyn med trossamfundene.

Bestemmelsens *stk. 1* angiver kravet om, at et anerkendt trossamfund skal meddele oplysninger til Trossamfundsre-

gistet om ændringer vedrørende navn og hjemsted for trossamfundet, antal myndige medlemmer af trossamfundet, trossamfundets vedtægter og navn og adresse på den kontaktperson, der er ansvarlig i forhold til Trossamfundsregistret. Derudover skal trossamfundet meddele oplysninger om væsentlige ændringer i den tekst, som udtrykker, beskriver eller henviser til trosgrundlaget eller læretraditionen i trossamfundets religion og trossamfundets centrale ritualer. Væsentlige ændringer vil f.eks. være betydningsmæssige eller indholdsmæssige ændringer, som forandrer trosgrundlaget eller læretraditionen i trossamfundets religion, eller som forandrer trossamfundets centrale ritualer.

Muligheden for at føre et udvidet tilsyn med trossamfundene vil skabe mere åbenhed og gennemsigtighed i forhold trossamfundenes organisering og virksomhed.

I praksis vil Trossamfundsregistret blive administreret af Kirkeministeriet og løbende blive opdateret i forhold til de oplysninger, som trossamfundene meddeler.

Som et supplement til denne indberetningspligt for anerkendte trossamfund vil Kirkeministeriet, jf. forslaget til *stk. 2*, hvert tredje år på eget initiativ indhente oplysninger fra alle anerkendte trossamfund om, hvorvidt der er sket ændringer i de forhold, som er omfattet af trossamfundets oplysningspligt.

Hermed sikres, at ændringerne bliver registeret i Trossamfundsregistret – uanset om trossamfundene på eget initiativ giver meddelelse herom.

Bestemmelsen i *stk. 3* giver adgang til, at Kirkeministeriet ved besøg hos trossamfund kan få indsigt i en fortegnelse over trossamfundets myndige medlemmer. Af historiske grunde gives indsigten alene ved besøg hos trossamfundet og ikke ved indsendelse af oplysninger. Det er en forudsætning, at muligheden for indsigt i en samlet fortegnelse over medlemmerne kun bruges ganske undtagelsesvist. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvor Kirkeministeriet bliver opmærksom på, at trossamfundets medlemstal er faldet væsentligt, og hvor man ved indsigt i en fortegnelse over trossamfundets myndige medlemmer vil kunne få be- eller afkræftet, om trossamfundet stadig lever op til kravet om medlemstal. Indhentelse af oplysningerne skal ske i overensstemmelse med retssikkerhedslovens § 10.

Til § 21

Der stilles efter hidtil gældende praksis ikke krav om tilsyn med et trossamfunds forvaltning af de økonomiske forhold endside krav om økonomisk gennemsigtighed i form af offentliggørelse af årsregnskaber og eventuelle bidragsydere el.lign. I dag indsendes der således kun et årsregnskab i forbindelse med ansøgningen om godkendelse.

Efter bestemmelsen i *stk. 1* skal et anerkendt trossamfund som noget nyt hvert år udarbejde og indsende det seneste årsregnskab til Kirkeministeriet med henblik på offentliggørelse på Trossamfundsregistrets hjemmeside.

Det er hensigten, at bestemmelsens *stk. 1* skal skabe mere åbenhed og gennemsigtighed omkring trossamfundenes økonomi og organisation. Derved vil det tilsyn, som det res-

sortansvarlige ministerium har ansvaret for, kunne foretages med simple elektroniske foranstaltninger og derved formentlig opleves som mindre indgribende i de anerkendte trossamfunds daglige virke.

Bestemmelsen skal desuden ses i sammenhæng med reglerne om tilbagekaldelse, og manglende indberetninger vil således som en yderste konsekvens kunne medføre en tilbagekaldelse af anerkendelsen som trossamfund. Det skal i den forbindelse understreges, at den forvaltningsretlige proportionalitetsgrundsætning naturligvis skal iagttages i sådanne situationer.

Med forslaget til *stk. 2* bemyndiges kirkeministeren til at fastsætte nærmere regler om regnskabs udformning, revision, indsendelse, offentliggørelse m.v., herunder om anvendelse af den digitale løsning, som Kirkeministeriet stiller til rådighed (digital selvbetjening), samt frister herfor.

Trossamfundene vil således blive forpligtet til at anvende den digitale selvbetjeningsløsning ved indsendelse og offentliggørelse af årsregnskabet til det af Kirkeministeriet oprettede trossamfundsregister.

Formålet hermed er, at det enkelte trossamfund selv får ansvaret for, at årsregnskabet indsendes og offentliggøres på Trossamfundsregistrets hjemmeside. Kirkeministeriet vil således alene skulle kontrollere, at årsregnskabet er indsendt og offentliggjort inden for den fastsatte frist, og at årsregnskabet er udformet i overensstemmelse med de fastsatte krav, jf. nedenfor.

For så vidt angår de nærmere regler om regnskabs udformning, er det hensigten, at der i bekendtgørelsen fastsættes regler om, at regnskabet skal udformes i overensstemmelse med principperne i årsregnskabsloven. I den forbindelse bemærkes, at Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund i den hidtidige fulgte praksis for krav til regnskaberne i forbindelse med ansøgning om godkendelse, har stillet visse indholdsmæssige og revisionsmæssige krav til regnskabet, jf. udvalgets vejledende retningslinjer til godkendelse som trossamfund eller menighed, 6. rev. udgave, den 18. august 2011. Heraf fremgår det blandt andet, at udvalget til brug for behandlingen af ansøgningen om godkendelse som trossamfund kræver en kopi af det seneste årsregnskab inklusiv resultatopgørelse og balance, revideret eller reviewet af en registeret eller statsautoriseret revisor i henhold til danske standarder for revision eller review. Ved nystartede foreninger skal der, hvis der ikke foreligger et årsregnskab, vedlægges en kopi af seneste halvårsregnskab, revideret eller reviewet af en registreret eller statsautoriseret revisor i henhold til danske standarder for revision eller review.

Kravet om, at regnskabet skal udformes efter principperne i årsregnskabsloven, indebærer bl.a., at denne lovs grundlæggende krav til årsrapporten, herunder at årsregnskabet og et eventuelt koncernregnskab skal give et retvisende billede af virksomhedens og koncernens aktiver og passiver, finansielle stilling samt resultat, gælder generelt for anerkendte trossamfunds regnskaber.

Derudover fastsætter årsregnskabsloven en række grundlæggende forudsætninger, som årsrapporten skal udarbejdes efter, herunder at den skal udarbejdes på en klar og overskuelig måde (klarhed), der skal tages hensyn til de reelle forhold frem for formaliteter uden reelt indhold (substans), og alle relevante forhold skal indgå i årsrapporten, medmindre de er ubetydelige (væsentlighed). Loven tager desuden stilling til omfanget af revision. Ydermere fastsætter årsregnskabsloven regler om rækkefølge m.v. af årsrapportens bestanddele.

Årsregnskabsloven arbejder desuden med forskellige regnskabsklasser, afhængig af virksomhedens og regnskabsbets størrelse. Trossamfund, der som følge af deres økonomis størrelse, er omfattet af principperne i regnskabsklasse A, jf. årsregnskabslovens § 7, skal som udgangspunkt aflægge årsregnskab efter principperne herom. Det medfører, at trossamfundet som minimum skal udarbejde en årsrapport bestående af ledelsespåtegning, balance, resultatopgørelse og noter, herunder redegørelse for anvendt regnskabspraksis. Hvis en godkendt revisor har underskrevet en påtegning eller erklæring til årsrapporten, skal påtegningen henholdsvis erklæringen indgå i denne.

Udover at årsregnskabet skal indeholde de i årsregnskabslovens angivne elementer, er det hensigten, at der i en bekendtgørelse vil blive fastsat regler om, at årsregnskabet tillige skal indeholde oplysninger om eventuelle donationer. Konkret skal det oplyses, hvor stort det samlede beløb er, ligesom det skal fremgå, om trossamfundet har modtaget en eller flere donationer fra samme donator, der enkeltvis eller samlet overstiger 20.000 kr. ekskl. moms. Er det tilfældet, skal donators navn og adresse samt størrelsen af donationen eller donationerne oplyses, medmindre der er tale om donationer fra enkeltpersoner.

Af hensyn til internationale regler om religionsfrihed er det ikke hensigten at stille krav om, at trossamfundet oplyser navnet på den enkelte personlige bidragsyder. Dette skyldes, at en ordning, der indebærer en pligt til at offentliggøre identiteten på de enkeltpersoner, som har støttet et bestemt trossamfund, vil være egnet til at afsløre de pågældende enkeltpersoners trosretning. En sådan tvungen offentliggørelse af enkeltpersoners trosretning vil udgøre et indgreb i de pågældendes religionsfrihed, jf. EMRK artikel 9, stk. 1. I tilfælde af donation fra enkeltpersoner vil trossamfundet således alene skulle oplyse donationens/donationernes samlede størrelse.

Bemyndigelsen vil endvidere blive anvendt til at fastsætte regler, der forpligter trossamfundet til at oplyse, om trossamfundet det foregående regnskabsår har modtaget økonomisk støtte i form af lånegarantier eller lignende, og i så fald støttens samlede omfang.

Til § 22

Godkendelse af trossamfund beror efter gældende ret ikke på udtrykkelige lovbestemmelser, men primært på forarbejderne til ægteskabsloven af 1969. Der findes derfor heller ikke regler om tilbagekaldelse af en anerkendelse eller godkendelse som trossamfund.

Spørgsmålet om tilbagekaldelse af en anerkendelse eller godkendelse som trossamfund må derfor anskues ud fra almindelige forvaltningsretlige grundsætninger om tilbagekaldelse af begunstigende forvaltningsakter.

Der er ikke i praksis eksempler på, at Kirkeministeriet har tilbagekaldt en anerkendelse eller godkendelse som trossamfund imod trossamfundets ønske.

Det foreslås, at spørgsmålet om tilbagekaldelse af en anerkendelse lovreguleres.

Med forslaget til *stk. 1* lovfæstes det, at kirkeministeren kan tilbagekalde anerkendelsen, hvis et anerkendt trossamfund ikke længere opfylder betingelserne for anerkendelse, eller hvis trossamfundet ikke overholder de forpligtelser, der er fastsat i trossamfundsloven.

Med bestemmelsen lovfæstes således muligheden for at tilbagekalde en anerkendelse af et trossamfund.

En tilbagekaldelse kan f.eks. ske, når de på ansøgningstidspunktet foreliggende forudsætninger for anerkendelse ikke længere er til stede, eller trossamfundet ikke opfylder de i loven fastsatte forpligtelser. En anerkendelse kan derfor tilbagekaldes, hvis kirkeministeren får kendskab til, at en eller flere af betingelserne for den givne anerkendelse ikke længere foreligger.

Vurderingen af, om anerkendelsen af trossamfundet skal tilbagekaldes, skal blandt andet ske i lyset af den forvaltningsretlige proportionalitetsgrundsætning. F.eks. vil mindre udsving i medlemstallet, hvorved det i en kortere periode kommer under minimumsgrænsen på 50 medlemmer, som udgangspunkt ikke i sig selv udløse en tilbagekaldelse af anerkendelsen.

En anerkendelse vil endvidere i medfør af bestemmelsen i *stk. 2* blive tilbagekaldt, hvis trossamfundet, i forbindelse med dets manglende opfyldelse af de fastsatte forpligtelser, har udvist svig.

Bortset fra tilfælde, hvor trossamfundet har udvist svig, skal kirkeministeren inden en eventuel afgørelse om tilbagekaldelse af anerkendelsen give trossamfundet mulighed for, inden for en frist på 6 måneder, at afhjælpe den manglende opfyldelse af trossamfundets forpligtelser, herunder manglende besvarelse af ministeriets henvendelser, såfremt dette er muligt, jf. *stk. 3*.

I tilfælde af tilbagekaldelse af et trossamfunds anerkendelse bortfalder hermed de retsvirkninger, der følger af anerkendelsen.

Til § 23

Med bestemmelsen foreslås det, at ministerialbogsforingen i forbindelse med navngivning, navneændring, indgåelse af ægteskab og udstedelse af navne-, dåbs- og vielsesattester i de trossamfund, der er anerkendt ved kgl. resolution før den 1. januar 1970, ophører.

Bestemmelsen træder, jf. lovforslagets § 24, stk. 2, i kraft den 1. januar 2023. Dermed sikres der den fornødne tid til at implementere ændringen, der indebærer, at navngivning og navneændring fremover skal ske ved ansøgning til personre-

gisterføreren i sognet (i de sønderjyske landsdele til personregisterføreren i kommunen), jf. navnelovens § 16, stk. 1. En ansøgning skal som udgangspunkt indgives digitalt via borger.dk, jf. navnelovens § 16 a.

I forbindelse med implementeringen af ministerialbogsføringens afskaffelse skal det sikres, at der efter overgangen udstedes neutrale navneattester, der ikke indeholder embedsstempler med kristne symboler.

I forhold til kirkelig vielse i anerkendte trossamfund vil ændringen betyde, at vielsen fremover skal indberettes til den kommune, hvor vielsen er foretaget. Kommunen registrerer vielsen i ægteskabsbogen og udsteder en vielsesattest, der sendes til præsten, der udleverer den til ægteparret. Dette svarer til den i dag gældende ordning for de godkendte trossamfund, der er beskrevet i kapitel 4, punkt 4.4., i vejledning nr. 9045 af 24. januar 2017 om behandling af ægteskabsager.

Forslaget skal ses i sammenhæng med lovforslagets § 27 om ændring af navnelovens § 18. Ifølge navnelovens § 18 kan navngivning ved dåb (uden for de sønderjyske landsdele) ske med borgerlig gyldighed i de i dag anerkendte trossamfund. Disse navngivninger registreres i dag i de anerkendte trossamfunds ministerialbøger. Med ændringen af navneloven, der, jf. lovforslagets § 24, stk. 2, træder i kraft den 1. januar 2023, afskaffes muligheden for navngivning ved dåb i de anerkendte trossamfund. Afskaffelse af ministerialbogsføringen i de anerkendte trossamfund og ændringen af navnelovens § 18 medfører, at navngivning og navneændring – uden for Sønderjylland -fremover skal ske ved ansøgning til personregisterføreren i sognet via borger.dk. I de sønderjyske landsdele er det i dag allerede sådan, at ansøgning om navngivning i medfør af navneloven indgives til personregisterføreren i kommunen.

Indtil den 1. januar 2023 vil det kun være de trossamfund, der er anerkendt ved kongelig resolution før den 1. januar 1970, der kan føre ministerialbøger og udstede navne-, dåbs- og vielsesattester samt foretage navngivning ved dåb, jf. lovforslagets § 24, stk. 2, 2. pkt.

Til § 24

I bestemmelsens *stk. 1* foreslås det, at loven træder i kraft den 1. januar 2018, jf. dog *stk. 2*.

Med bestemmelsen i *stk. 2, 1. pkt.* foreslås det, at lovens § 23 og § 27 træder i kraft den 1. januar 2023. Dermed sikres der den fornødne tid til at implementere ændringen.

I forbindelse med implementeringen af ministerialbogsføringens afskaffelse skal det sikres, at der efter overgangen udstedes neutrale navneattester, der ikke indeholder embedsstempler med kristne symboler.

Med bestemmelsen i *stk. 2, 2. pkt.* foreslås det, at indtil §§ 23 og 27 træder i kraft, er det kun de trossamfund, der er anerkendt ved kongelig resolution før 1970, der kan føre ministerialbøger og udstede navne-, dåbs- og vielsesattester, ligesom bestemmelsen om anerkendte trossamfund i § 18 i navneloven kun finder anvendelse for disse trossamfund. Med bestemmelsen i *stk. 3* foreslås det, at de allerede aner-

kendte og godkendte trossamfund anses for anerkendte, såfremt de opfylder de betingelser, der er nævnt i trossamfundslovens § 7, stk. 1. Bestemmelsen betyder i praksis, at de trossamfund, som allerede er anerkendt eller godkendt, ikke skal ansøge om anerkendelse igen, når lovforslaget træder i kraft.

Med bestemmelsen i *stk. 4* foreslås det, at de inden denne lovs ikrafttræden meddelte vielsesbemyndigelser til præster i de anerkendte og godkendte trossamfund fortsat er gældende. Bestemmelsen sikrer, at personer, der allerede har en gældende vielsesbemyndigelse, ikke skal ansøge om vielsesbemyndigelse på ny. Det er en betingelse for opretholdelse af en vielsesbemyndigelse efter lovens ikrafttræden, at det pågældende trossamfund fortsat er anerkendt efter lovforslagets § 24, stk. 3.

For præster i de anerkendte og godkendte trossamfund, der har modtaget en ad hoc vielsesbemyndigelse før lovens ikrafttræden, og som efter lovens ikrafttræden ansøger om en ny ad hoc eller en stående vielsesbemyndigelse, vil lovforslagets regler finde anvendelse.

Bestemmelsen i *stk. 5* fastsætter, at funktionsperioden for Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund begynder den 1. januar 2019. I perioden fra lovens ikrafttræden til den 1. januar 2019 fungerer det nuværende rådgivende udvalg, som er nedsat på ulovbestemt grundlag, jf. de almindelige bemærkninger afsnit 2.4. Bestemmelsen indebærer, at der sikres en kontinuitet i arbejdet med anerkendelse af nye trossamfund,

Med bestemmelsen i *stk. 6* foreslås det, at de foreslåede betingelser i ligningslovens § 8 A, stk. 2, og § 12, stk. 3, træder i kraft den 1. januar 2019. Det betyder, at trossamfund, menigheder, forsamlinger og kredse m.v., der skal godkendes efter de nævnte bestemmelser, fra og med den 1. januar 2019 skal være registreret som anerkendt efter trossamfundsloven for at blive godkendt efter ligningsloven, jf. lovforslagets § 26. Tilsvarende vil trossamfund, menigheder, forsamlinger og kredse m.v., der allerede er blevet godkendt af SKAT på baggrund af deres religiøse virke, skulle opfylde betingelserne fra og med den 1. januar 2019.

Ikrafttrædelsestidspunktet er fastsat under hensyntagen til, at trossamfund, menigheder, forsamlinger og kredse m.v., som ikke i forvejen er anerkendt eller godkendt af Kirkeministeriet, skal have et rimeligt tidsrum til at blive registreret som anerkendt efter lov om trossamfund uden for folkekirken, inden de nye betingelser i ligningslovens § 8 A, stk. 2, og § 12, stk. 3, træder i kraft. Da lov om trossamfund uden for folkekirken træder i kraft den 1. januar 2018, vurderes det således hensigtsmæssigt at fastsætte ikrafttrædelsestidspunktet for de nye betingelser i ligningslovens § 8 A, stk. 2 og § 12, stk. 3, til den 1. januar 2019.

Med bestemmelsen i *stk. 7* forbliver regler udstedt i medfør af § 16, stk. 1, nr. 3, § 17, stk. 2, og § 20, stk. 3, 3. pkt., i lov om ægteskabs indgåelse og opløsning, jf. lovbekendtgørelse nr. 1818 af 23. december 2015 i kraft, indtil de ophæves eller afløses i medfør af denne lov.

Til § 25

Forslaget om revision af loven i folketingsåret 2021-22 vil medvirke til at sikre, at der efter nogle år tages stilling til, om loven virker efter hensigten.

Til § 26

Til nr. 1

Efter ligningslovens § 8 A kan der ved opgørelse af den skattepligtige indkomst gives fradrag for gaver til godkendte almenevelgørende eller almennyttige foreninger, stiftelser, institutioner m.v., herunder religiøse samfund. Ved religiøse samfund forstås trossamfund og menigheder.

Fradragsretten er betinget af, at foreningen eller de religiøse samfund m.v. er godkendt her i landet af SKAT eller er godkendt i et andet EU- eller EØS-land. Der er herudover fastsat en række betingelser i selve lovbestemmelsen, bl.a. krav til foreningernes m.v. vedtægter, samt nærmere betingelser for SKATs godkendelse, som er fastsat i bekendtgørelse nr. 282 af 26. marts 2014 om godkendelse mv. efter ligningslovens § 8 A og § 12, stk. 3, af almenevelgørende og almennyttige foreninger, fonde, stiftelser, institutioner og religiøse samfund mv. her i landet eller i et andet EU- eller EØS-land. Disse nærmere bestemmelser vedrører bl.a. krav om ikke at modarbejde demokrati og grundlæggende menneske- og frihedsrettigheder, antal myndige medlemmer samt vedtægterne.

Det er også en betingelse for fradraget, at beløbet indberettes efter ligningslovens § 8 Æ.

Der henvises i øvrigt til beskrivelse af gældende ret i afsnit 2.6.1.

Det foreslås i *nr. 1*, at godkendelse efter ligningslovens § 8 A for trossamfund, som søger om godkendelse på baggrund af det religiøse virke, betinges af, at trossamfundet er registreret som anerkendt efter lov om trossamfund uden for folkekirken, jf. lovforslagets § 7 og bemærkningerne hertil, eller tilsvarende regler i et andet EU- eller EØS-land.

For menigheder, forsamlinger og kredse m.v. foreslås det, at godkendelse efter ligningslovens § 8 A på baggrund af deres religiøse virke betinges af, at de, er anerkendt som en del af et trossamfunds anerkendelse efter lov om trossamfund uden for folkekirken, jf. lovforslagets § 8 og bemærkningerne hertil, eller tilsvarende regler i et andet EU- eller EØS-land.

Herved sikres der overensstemmelse mellem de trossamfund, som er registreret som anerkendt efter trossamfundsloven og derved opfylder de krav, der stilles for at blive officielt anerkendt som et trossamfund i Danmark, og de trossamfund, som kan godkendes efter ligningslovens § 8 A på grund af deres religiøse status.

Det vil således ikke længere være muligt for trossamfund at blive godkendt efter ligningslovens § 8 A på baggrund af det religiøse virke, hvis de ikke forinden er blevet registreret som anerkendt efter trossamfundsloven, medmindre de er anerkendt efter lignende regler i andre EU- eller EØS-lande. På tilsvarende vis vil en menighed, forsamling eller kreds

m.v. ikke kunne godkendes, hvis de ikke er anerkendt som en del af et trossamfunds anerkendelse, f.eks. fordi trossamfundet ikke kan anerkendes.

Trossamfund, menigheder, forsamlinger og kredse m.v. vil fortsat skulle opfylde de øvrige betingelser, der stilles for at blive godkendt efter dels § 8 A, stk. 1-4, i ligningsloven og dels regler fastsat i medfør heraf.

Bekendtgørelse om godkendelse m.v. efter ligningslovens § 8 A og § 12, stk. 3, af almenevelgørende og almennyttige foreninger, fonde, stiftelser, institutioner og religiøse samfund m.v. her i landet eller i et andet EU- eller EØS-land vil blive ændret, således at der fra 1. januar 2018 for trossamfund, menigheder, forsamlinger og kredse m.v. vil blive stillet samme krav til antallet af myndige medlemmer, som der stilles for trossamfund efter lovforslagets § 7. Hvis trossamfundet, menigheden, forsamlingen eller kredsen m.v. er anerkendt efter trossamfundsloven, vil der ikke blive stillet krav til hverken antallet af myndige medlemmer eller gudsdyrkelse. Fra 1. januar 2019 ophæves betingelserne om antallet af myndige medlemmer og gudsdyrkelse, da betingelsen om anerkendelse efter trossamfundsloven, jf. lovforslagets § 26, træder i kraft denne dato, jf. lovforslagets § 24, stk. 6, samt bemærkningerne hertil.

Det bemærkes, at trossamfund, der bliver anerkendt efter trossamfundsloven, er fritaget for beskatning efter selskabsskattelovens § 3, stk. 1, nr. 3.

Det vil afhænge af en konkret vurdering, hvorvidt en anerkendelse, godkendelse eller lignende efter regler i andre EU- eller EØS-lande er sammenlignelig med anerkendelse efter trossamfundsloven.

Valgmenigheder er omfattet af valgmenighedsloven. I medfør af valgmenighedslovens § 1, stk. 1, har medlemmer af folkekirken, der ønsker at danne en særlig menighed inden for folkekirken med en af dem valgt person som præst, på de i §§ 2 og 3 nævnte betingelser, ret til at få denne valgmenighed anerkendt som led af folkekirken. I medfør af valgmenighedslovens § 1, stk. 2, meddeles anerkendelsen af en valgmenighed af kirkeministeren. Da de er anerkendt som en del af folkekirken, kan det trossamfund, de er knyttet til, ikke godkendes efter trossamfundsloven.

Det foreslås derfor, at betingelsen om, at menigheder, der søger om godkendelse på baggrund af det religiøse virke, skal være anerkendt som en del af trossamfundets anerkendelse, ikke skal gælde for valgmenigheder, så det sikres, at disse valgmenigheder fortsat kan opnå godkendelse på baggrund af deres religiøse virke.

Trossamfund m.v. kan fortsat godkendes efter ligningslovens § 8 A selvom betingelsen om anerkendelse efter trossamfundsloven ikke er opfyldt. Det kræver, at de på anden vis end gennem deres religiøse virke kan opfylde betingelserne om at være almennyttige eller almenevelgørende og opfylder de øvrige betingelser, der stilles for at blive godkendt på denne baggrund. Det er en konsekvens af, at de ikke længere vil være omfattet af de lempelige betingelser for godkendelse efter ligningslovens § 8 A, der gælder for religiøse

samfund, men at de skal opfylde alle de betingelser, som gælder for øvrige foreninger m.v.

Til nr. 2

Efter ligningslovens § 12, stk. 2, kan der gives fradrag for løbende ydelser til godkendte almenvælgørende eller almennyttige foreninger, stiftelser, institutioner m.v., herunder religiøse samfund. Ved religiøse samfund forstås trossamfund og menigheder m.v.

Fradragsretten er betinget af, at foreningen eller de religiøse samfund m.v. er godkendt her i landet af SKAT eller er godkendt i et andet EU- eller EØS-land. Der er herudover fastsat en række betingelser i § 12 stk. 2 - 4, bl.a. krav til foreningernes m.v. vedtægter, samt nærmere betingelser for SKATs godkendelse, som er fastsat i bekendtgørelse nr. 282 af 26. marts 2014 om godkendelse mv. efter ligningslovens § 8 A og § 12, stk. 3, af almenvælgørende og almennyttige foreninger, fonde, stiftelser, institutioner og religiøse samfund mv. her i landet eller i et andet EU- eller EØS-land. Disse nærmere bestemmelser vedrører bl.a. krav om ikke at modarbejde demokrati og grundlæggende menneske- og frihedsrettigheder, antal myndige medlemmer samt vedtægterne.

Det er også en betingelse for fradraget, at beløbet indbetales efter ligningslovens § 8 Æ.

Der henvises i øvrigt til beskrivelse af gældende ret i afsnit 2.6.1.

Det foreslås i nr. 2, at godkendelse efter ligningslovens § 12, stk. 3, for trossamfund, som søger om godkendelse på baggrund af det religiøse virke, betinges af, at trossamfundet er registreret som anerkendt efter lov om trossamfund uden for folkekirken, jf. lovforslagets § 7 og bemærkningerne hertil, eller tilsvarende regler i et andet EU- eller EØS-land.

For menigheder, forsamlinger og kredse m.v. foreslås det, at godkendelse efter § 12, stk. 3, på baggrund af deres religiøse virke betinges af, at de, er anerkendt som en del af et trossamfunds anerkendelse efter lov om trossamfund uden for folkekirken, jf. lovforslagets § 8 og bemærkningerne hertil, eller tilsvarende regler i et andet EU- eller EØS-land.

Herved sikres der overensstemmelse mellem de trossamfund, som er registreret som anerkendt efter trossamfundsloven og derved opfylder de krav, der stilles for at blive officielt anerkendt som et trossamfund i Danmark, og de trossamfund, som kan godkendes efter ligningslovens § 12, stk. 3, på grund af deres religiøse status.

Det vil således ikke længere være muligt for trossamfund at blive godkendt efter ligningslovens § 12, stk. 3, på baggrund af det religiøse virke, hvis de ikke forinden er blevet registreret som anerkendt efter trossamfundsloven, medmindre de er anerkendt efter lignende regler i andre EU- eller EØS-lande. På tilsvarende vis vil en menighed, forsamling eller kreds m.v. ikke kunne godkendes, hvis de ikke er anerkendt som en del af et trossamfunds anerkendelse, f.eks. fordi trossamfundet ikke kan anerkendes.

Trossamfund, menigheder, forsamlinger og kredse m.v. vil fortsat skulle opfylde de øvrige betingelser, der stilles for

at blive godkendt efter dels § 12, stk. 2- 4, i ligningsloven og dels regler fastsat i medfør heraf.

Bekendtgørelse om godkendelse m.v. efter ligningslovens § 8 A og § 12, stk. 3, af almenvælgørende og almennyttige foreninger, fonde, stiftelser, institutioner og religiøse samfund m.v. her i landet eller i et andet EU- eller EØS-land vil blive ændret, således at der fra 1. januar 2018 for trossamfund, menigheder, forsamlinger og kredse m.v. vil blive stillet samme krav til antallet af myndige medlemmer, som der stilles for trossamfund efter lovforslagets § 7. Hvis trossamfundet, menigheden, forsamlingen eller kredsen m.v. er anerkendt efter trossamfundsloven, vil der ikke blive stillet krav til hverken antallet af myndige medlemmer eller gudsdyrkelse. Fra 1. januar 2019 ophæves betingelserne om antallet af myndige medlemmer og gudsdyrkelse, da betingelsen om anerkendelse efter trossamfundsloven, jf. lovforslagets § 26, træder i kraft denne dato, jf. lovforslagets § 24, stk. 6, samt bemærkningerne hertil.

Det bemærkes, at trossamfund, der bliver anerkendt efter trossamfundsloven, er fritaget for beskatning efter selskabsskattelovens § 3, stk. 1, nr. 3.

Det vil afhænge af en konkret vurdering, hvorvidt en anerkendelse, godkendelse eller lignende efter regler i andre EU- eller EØS-lande er sammenlignelig med anerkendelse efter trossamfundsloven.

Valgmenigheder er omfattet af valgmenighedsloven. I medfør af valgmenighedslovens § 1, stk. 1, har medlemmer af folkekirken, der ønsker at danne en særlig menighed inden for folkekirken med en af dem valgt person som præst, på de i §§ 2 og 3 nævnte betingelser, ret til at få denne valgmenighed anerkendt som led af folkekirken. I medfør af valgmenighedslovens § 1, stk. 2, meddeles anerkendelsen af en valgmenighed af kirkeministeren. Da de er anerkendt som en del af folkekirken, kan det trossamfund, de er knyttet til, ikke godkendes efter trossamfundsloven.

Det foreslås derfor, at betingelsen om, at menigheder, der søger om godkendelse på baggrund af det religiøse virke, skal være anerkendt som en del af et trossamfunds anerkendelse, ikke skal gælde for valgmenigheder, så det sikres, at disse valgmenigheder fortsat kan opnå godkendelse på baggrund af deres religiøse virke.

Trossamfund m.v. kan fortsat godkendes efter ligningslovens § 12, stk. 3, selv om betingelsen om anerkendelse efter trossamfundsloven ikke er opfyldt. Det kræver, at de på anden vis end gennem deres religiøse virke kan opfylde betingelserne om at være almennyttige eller almenvælgørende og opfylder de øvrige betingelser, der stilles for at blive godkendt på denne baggrund. Det er en konsekvens af, at de ikke længere vil være omfattet af de lempelige betingelser for godkendelse efter ligningslovens § 12, stk. 3, der gælder for religiøse samfund, men at de skal opfylde alle de betingelser, som gælder for øvrige foreninger m.v.

Til § 27

Til nr. 1

Navngivning ved dåb (uden for de sønderjyske landsdele) kan i dag ske i de anerkendte trossamfund, mens der ikke kan ske navngivning ved dåb i de godkendte trossamfund, jf. navnelovens § 18.

Forslaget om afskaffelse af sondringen mellem anerkendte og godkendte trossamfund medfører et behov for at foretage en konsekvensændring i § 18 i navneloven.

Bestemmelsen omfatter på nuværende tidspunkt de trossamfund, der er anerkendt før 1970. Forslaget om at anvende en samlet terminologi 'anerkendte trossamfund' for alle trossamfund, som har opnået statslig anerkendelse i Danmark, afføder imidlertid et behov for at præcisere bestemmelsen således, at navngivning ved dåb uden for de sønderjyske landsdele kun kan ske i folkekirken. Herved fjernes »de anerkendte trossamfund« helt fra bestemmelsen, og navngivning i de anerkendte trossamfund vil dermed ikke længere være mulig.

Lovforslagets § 24, stk. 2, 1. pkt., angiver, at bestemmelsen først træder i kraft den 1. januar 2023. I perioden fra Trossamfundslovens ikrafttræden og indtil den 1. januar 2023 er det kun de trossamfund, der er anerkendt ved kongelig resolution før den 1. januar 1970, der for så vidt angår bestemmelsen om anerkendte trossamfund i navnelovens § 18 kan foretage navngivning ved dåb, jf. lovforslagets § 24, stk. 2, 2. pkt.

Lovforslagets § 27 skal også ses i sammenhæng med forslaget om afskaffelse af ministerialbogsføringen i de i dag anerkendte trossamfund, jf. lovforslagets § 23.

Til § 28

Til nr. 1-3

Det fremgår af ægteskabslovens 16, stk. 1, nr. 1-3, at kirkelig vielse kan finde sted inden for folkekirken, inden for de anerkendte trossamfund, og inden for andre trossamfund (kaldet godkendte trossamfund). I relation til de godkendte trossamfund er det tillige en betingelse, at trossamfundet har præster, der af kirkeministeren er bemyndiget til at foretage vielser. Det er for alle trossamfundene, herunder folkekirken, en betingelse, at mindst én af parterne hører til trossamfundet.

Forslaget om afskaffelse af sondringen mellem anerkendte og godkendte trossamfund medfører et behov for at foretage konsekvensændringer i ægteskabslovens § 16. Forslaget indebærer, at det fortsat vil fremgå tydeligt af ægteskabslovens § 16, stk. 1, at kirkelige vielse kan finde sted inden for folkekirken, når en af parterne hører til denne, og inden for de anerkendte trossamfund, når en af parterne hører til vedkommende trossamfund.

Til nr. 4

Ægteskabslovens § 16, stk. 3-8, indeholder et dekorumkrav for personer med vielsesbemyndigelse, krav om at per-

soner med vielsesbemyndigelse skal deltage i et obligatorisk kursus i dansk familieret, frihed og folkestyre, herunder regler for fritagelse til at deltage i kurset, brugerbetaling samt en bemyndigelsesbestemmelse til kirkeministeren om efter aftale med udlændinge- og integrationsministeren at kunne fastsætte nærmere regler om dette kursus.

Med forslaget ophæves ægteskabslovens § 16, stk. 3-8, og § 20, stk. 3, 2. og 3. pkt.

Der er tale om en konsekvensændring som følge af, at spørgsmål om vielsesbemyndigelse til personer i andre trossamfund fremover vil være reguleret af §§ 15-17 i lov om trossamfund uden for folkekirken.

Til nr. 5

Det fremgår af ægteskabslovens § 21, stk. 1, at en vielse kun er gyldig, hvis den er sket for en myndighed, der efter loven kan foretage vielser, og under iagttagelse af bestemmelsen i ægteskabslovens § 20, stk. 2, og begge parter ved vielsen var fyldt 18 år. Efter ægteskabslovens § 20, stk. 2, skal parterne ved samtidigt møde på spørgsmål af vielsesmyndigheden erklære at ville ægte hinanden og derpå af denne forkyndes at være ægtefolk.

Bestemmelsen i ægteskabslovens § 21, stk. 1, medfører bl.a., at de kompetente vielsesmyndigheder skal være nøje beskrevet i ægteskabsloven. For så vidt angår den borgerlige vielsesmyndighed fremgår dette af ægteskabslovens § 18, stk. 1, jf. § 13, stk. 1. I relation til kirkelige vielsesmyndigheder fremgår dette af ægteskabslovens § 17, hvor folkekirken er reguleret i stk. 1, og andre trossamfund er reguleret i stk. 2.

Med dette lovforslags § 15 flyttes ægteskabslovens hidtidige bestemmelser om vielsesbemyndigelse til personer i andre trossamfund til lov om trossamfund uden for folkekirken.

Hensigten med ændringen af ægteskabslovens § 17, stk. 2, er på den baggrund at skabe en tydelig kobling mellem ægteskabsloven og trossamfundslovens kapitel 5.

Til § 29

Reglerne om trossamfunds adgang til at anlægge begravelsespladser fremgår i dag af lov om begravelse og ligbrænding § 16, stk. 2.

Med forslaget ophæves § 16, stk. 2, i lov om begravelse og ligbrænding. Der er således tale om en konsekvensændring, som følge af at reglerne om andre trossamfunds mulighed for at anlægge egen begravelsesplads fremover vil fremgå af lov om trossamfund uden for folkekirken § 6.

Hensigten hermed er at samle reglerne, herunder rettigheder og pligter for de andre trossamfund uden for folkekirken i en samlet lov.

Til § 30

Bestemmelsen fastsætter lovens territoriale gyldighedsområde. Bestemmelsen indebærer, at loven ikke gælder for Færøerne og Grønland, men at loven ved kgl. anordning kan

sættes helt eller delvis i kraft for Grønland med de ændringer, som de grønlandske forhold tilsiger.

Den 1. januar 1992 overtog Færøerne navneområdet som særanliggende. Det fremgår af navneloven, at den ikke gælder for Færøerne, og loven kan ikke sættes i kraft for Færøerne. Lov om personnavne, jf. lov nr. 193 af 29. april 1981, er sat i kraft for Grønland ved kongelig anordning nr. 549 af 21. august 1986. Navneloven kan ved kongelig anordning sættes i kraft for Grønland, men dette er endnu ikke sket.

Lov om ægteskabs indgåelse og opløsning er sat i kraft for Færøerne ved kongelig anordning nr. 37 af 22. januar 2002 og er senest ændret ved kongelig anordning nr. 398 af 20.

april 2010. Lovens bestemmelser om folkekirken og andre trossamfund har Færøerne overtaget ved overtagelsen af sagsområderne »folkekirken« og »de fra folkekirken afvigende trossamfund«.

Lov om ægteskabs indgåelse og opløsning er sat i kraft for Grønland ved kongelig anordning nr. 307 af 14. maj 1993 og er ændret ved kongelig anordning nr. 321 af 26. april 1996.

De foreslåede ændringer i §§ 27 og 28 om ændring af navneloven og ægteskabsloven kan således ikke sættes i kraft for Færøerne.

Lovforslaget sammenholdt med gældende lov*Gældende lov**Lovforslaget***§ 26**

I ligningsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1162 af 1. september 2016, som ændret bl.a. ved § 2 i lov nr. 1553 af 13. december 2016 og senest ved § 12 i lov nr. 688 af 8. juni 2017, foretages følgende ændringer:

1. I § 8 A, stk. 2, indsættes som 4.-6. pkt.:

»For trossamfund, som søger om godkendelse, jf. stk. 3, på baggrund af det religiøse virke, er det endvidere en betingelse, at de er registreret som anerkendt trossamfund efter lov om trossamfund uden for folkekirken eller tilsvarende regler i et andet EU- eller EØS-land. For menigheder, forsamlinger og kredse m.v., som søger om godkendelse, jf. stk. 3, på baggrund af det religiøse virke, er det en betingelse, at de er anerkendt som en del af et trossamfunds anerkendelse efter lov om trossamfund uden for folkekirken eller tilsvarende regler i et andet EU- eller EØS-land. 5. pkt. gælder dog ikke for valgmenigheder, som er anerkendt efter lov om valgmenigheder.«

2. I § 12, stk. 3, indsættes som 5.-7. pkt.:

»For trossamfund, som søger om godkendelse, jf. stk. 4, på baggrund af det religiøse virke, er det endvidere en betingelse, at de er registreret som anerkendt trossamfund efter lov om trossamfund uden for folkekirken eller tilsvarende regler i et andet EU- eller EØS-land. For menigheder, forsamlinger og kredse m.v., som søger om godkendelse, jf. stk. 4, på baggrund af det religiøse virke, er det en betingelse, at de er anerkendt som en del af et trossamfunds anerkendelse efter lov om trossamfund uden for folkekirken eller tilsvarende regler i et andet EU- eller EØS-land. 6. pkt. gælder dog ikke for valgmenigheder, som er anerkendt efter lov om valgmenigheder.«

§ 27

§ 18. Navngivning ved dåb kan uden for de sønderjyske landsdele ske i folkekirken eller i et anerkendt trossamfund.

§ 16. Kirkelig vielse kan finde sted:

- 1) inden for folkekirken, når en af parterne hører til denne,
- 2) inden for de anerkendte trossamfund, når en af parterne hører til vedkommende trossamfund,
- 3) inden for andre trossamfund, når en af parterne hører til vedkommende trossamfund, og trossamfundet har præster, som af kirkeministeren er bemyndiget til at foretage vielser.

§ 16. - - -

Stk. 3. Som udøver af offentlig myndighed skal en præst i et trossamfund som nævnt i stk. 1, nr. 2 og 3, udvise en adfærd, der ikke gør den pågældende uegnet eller uværdig til at udøve offentlig myndighed.

Stk. 4. Der kan ske tilbagekaldelse af en vielsesbemyndigelse til en præst i et trossamfund som nævnt i stk. 1, nr. 2 og 3, hvis den pågældende præst ikke længere opfylder betingelserne for tildeling af vielsesbemyndigelse.

Stk. 5. Tildeling af vielsesbemyndigelse skal betinges af, at præsten i et trossamfund som nævnt i stk. 1, nr. 2 og 3, inden 6 måneder efter meddelelse af vielsesbemyndigelse gennemfører et kursus i dansk familieret, frihed og folkestyre. Fristen på 6 måneder kan efter ansøgning forlænges ved lovligt forfald. Kirkeministeriet kan fritage præsten for at deltage i kurset, hvis præsten har et tilsvarende dokumenteret

1. I navneloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1816 af 23. december 2015, foretages følgende ændring:

§ 28

I lov om ægteskabs indgåelse og opløsning, jf. lovbekendtgørelse nr. 1818 af 23. december 2015, som ændret ved lov nr. 1729 af 27. december 2016, § 1 i lov nr. 81 af 24. januar 2017 og § 1 i lov nr. 550 af 30. maj 2017, foretages følgende ændringer:

1. I § 16, stk. 1, nr. 1, indsættes efter »denne,«: »og«.

2. I § 16, stk. 1, nr. 2, ændres »vedkommende trossamfund,« til: »vedkommende trossamfund.«

3. § 16, stk. 1, nr. 3, ophæves.

4. § 16, stk. 3-8, og § 20, stk. 3, 2. og 3. pkt., ophæves.

kendskab til dansk familieret, frihed og folkestyre. Præsten skal fremlægge dokumentation herfor.

Stk. 6. Som afslutning på kurset, jf. stk. 5, udleveres et kursusbevis, ligesom præsten skal underskrive en løfteerklæring om, at den pågældende vil overholde dansk lovgivning.

Stk. 7. Kurset finansieres gennem brugerbetaling.

Stk. 8. Kirkeministeren fastsætter efter aftale med udlændinge-, integrations- og boligministeren nærmere regler om kurset, herunder regler om ansøgningsprocedure, betingelser og vilkår for lovligt forfald, regnskab og opkrævning af gebyr, udstedelse af kursusbevis og betingelser for fritagelse for kurset.«

§ 20. - - -

Stk. 3. Regler om fremgangsmåden ved vielse i folkekirken og ved borgerlig vielse fastsættes af henholdsvis kirkeministeren og social- og indenrigsministeren. For de anerkendte trossamfund gælder disse særlige forskrifter. For andre trossamfund godkendes fremgangsmåden ved vielse efter § 16, stk. 1, nr. 3, af kirkeministeren.

§ 17. - - -

Stk. 2. Kirkelig vielse uden for folkekirken foretages af de præster, som er særligt bemyndiget dertil.

§ 16. - - -

Stk. 2. Ministeren for ligestilling og kirke kan tillade trossamfund uden for folkekirken at anlægge egne begravelsespladser.

5. I § 17, stk. 2, ændres »særligt bemyndiget dertil« til: »bemyndiget hertil efter kapitel 5 i lov om trossamfund uden for folkekirken«.

§ 29

I lov om begravelse og ligbrænding, jf. lovbeholdtgørelse nr. 906 af 25. juni 2013, foretages følgende ændring:

1. § 16, stk. 2, ophæves.

Stk. 3-5 bliver herefter stk. 2-4.